

Effectieve Netwerken: De Invloed van Network Governance en Lokale Factoren op het Clusteren van Voetbalclubs in Enschede

Masterthesis
Public Administration

Tim Schippers

S1996533

10-03-2025

Eerste begeleider: Dr. V. Junjan

Tweede begeleider: Dr. P.J. Klok

**UNIVERSITY
OF TWENTE.**

Inhoudsopgave

1. Abstract	5
2. Introductie	6
2.1 Onderzoeksvraag.....	7
2.2 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie	8
3. Contextbeschrijving	9
3.1 De Clusteropgave	9
3.2 MFSA-Zuid / Enschede-Zuid	10
3.3 MFSA-Oost / Glanerbrug	12
3.4 Sportcampus Diekman-Oost.....	13
3.5 Sportpark Schreurserve	14
4. Theoretisch kader	15
4.1 Network governance	15
4.2 Lokale factoren	18
4.2.1 Locatie	19
4.2.2 Religie	20
4.2.3 Etniciteit	20
4.2.4 Sociale klasse	21
4.2.5 Rivaliteit.....	21
4.3 Conceptueel model, verwachtingen en deelvragen.....	23
5. Methoden.....	25
5.1 Onderzoeksopzet.....	25
5.2 Onderzoeksbias	26
5.3 Operationalisering.....	27
5.3.1 Netwerk en typen network governance.....	27
5.3.2 Lokale factoren	28
5.3.3 Effectiviteit van de netwerken	29
5.4 Casusselectie en dataverzameling- en analyse	31
5.4.1 Casusselectie	31
5.4.2 Dataverzameling.....	32
5.4.3 Data-analyse	33
5.4.4 Ethische overwegingen	34
6. Resultaten.....	35
6.1 MFSA-Zuid / Enschede-Zuid	35
6.1.1 Doelen van Gemeente Enschede en Sportaal	35
6.1.2 V.V. Victoria '28	36

6.1.3 FC Aramea	38
6.1.4 SVV '91.....	39
6.1.5 CVV Achilles Enschede.....	40
6.1.6 Netwerk MFSA-Zuid.....	42
6.1.7 Effectiviteit clustering MFSA-Zuid / Enschede-Zuid	44
6.2 MFSA-Oost / Glanerbrug	45
6.2.1 Doelen van Gemeente Enschede en Sportaal	46
6.2.2 Avanti Wilskracht.....	46
6.2.3 GVV Eilermark.....	48
6.2.4 Sportlust Glanerbrug	49
6.2.5 Netwerk MFSA-Oost / Glanerbrug	50
6.2.6 Effectiviteit clustering MFSA-Oost / Glanerbrug	52
6.3 Sportcampus Diekman-Oost.....	53
6.3.1 Doelen van Gemeente Enschede en Sportaal	54
6.3.2 De Tubanters 1897	54
6.3.3 Sportclub Enschede	56
6.3.4 EFC PW 1885.....	57
6.3.5 Netwerk Sportcampus Diekman-Oost.....	58
6.3.6 Effectiviteit clustering Sportcampus Diekman-Oost	60
6.4 Sportpark Schreurserve	61
6.4.1 Doelen van Gemeente Enschede en Sportaal	62
6.4.2 CVV Sparta Enschede.....	62
6.4.3 S.V. Vosta	64
6.4.4 TVV	65
6.4.5 EVV Phenix.....	67
6.4.6 Netwerk Sportpark Schreurserve	68
6.4.7 Effectiviteit clustering Sportpark Schreurserve.....	69
7. Conclusie	72
7.1 Antwoord onderzoeksvraag	72
7.1.1 Match effectiviteitscondities en type network governance	72
7.1.2 Invloed lokale factoren	74
7.2 Discussie en aanbevelingen.....	75
7.2.1 Limitaties	75
7.2.2 Aanbevelingen	76
8. Referenties	79
Referenties Interviews	83

Appendix A: Coderingschema's	84
Appendix B: Schematische overzichten van lokale factoren, doelen en voorwaarden per vereniging	87
MFSA-Zuid / Enschede-Zuid	87
MFSA-Oost / Glanerbrug	90
Sportcampus Diekman-Oost	92
Sportpark Schreurserve	95

1. Abstract

Dit onderzoek richt zich op de effectiviteit van netwerken betreffende de clustering van verschillende voetbalclubs op vier verschillende sportparken. Deze vier netwerken bestaan uit voetbalverenigingen, Gemeente Enschede en Sportaal. Vanuit de literatuur zijn er verschillende typen of network governance. Daarbij wordt gesteld dat onder bepaalde voorwaarden een bepaald type network governance het meest effectief is. In dit onderzoek is deze match onderzocht aan de hand van de vier clusternetwerken. Deze vier clusternetwerken worden los van elkaar geanalyseerd, maar moeten samen een eenduidig antwoord geven op de onderzoeksvraag. Ook zijn er de lokale factoren locatie, religie en geloofsovertuiging, etniciteit, sociale klasse en rivaliteit meegenomen in het onderzoek om te kijken of een of meerdere lokale factoren invloed hebben op de samenwerking tussen de clubs. Er is gekozen voor een kwalitatief onderzoek, waarbij er eerst een documentanalyse is uitgevoerd en ontbrekende data met semigestructureerde interviews met een aantal voetbalverenigingen, Gemeente Enschede en Sportaal zijn aangevuld. Hoewel er vanuit het onderzoek niet geconcludeerd kan worden of een bepaald netwerktype de optimale effectiviteit bereikt wanneer de vier condities in praktijk precies overeenkomen met de theorie, zijn er wel andere nieuwe inzichten naar boven gekomen. Zo blijkt dat de effectiviteitscondities vertrouwensdichtheid en doelovereenkomst altijd zo hoog mogelijk moet zijn, ongeacht het netwerktype. Verder spelen in de netwerken lokale factoren een beperkte rol, maar kunnen ze potentieel wel de samenwerking beïnvloeden. De belangrijkste aanbevelingen zijn het creëren van vertrouwen en doelovereenkomst tussen de partijen en het bespreken van culturele verschillen met elkaar.

2. Introductie

Sport is ontegenzeggelijk een belangrijk onderdeel in de maatschappij. Het bevordert de gezondheid van mensen op individueel en collectief gebied. Sporten vermindert de kans op overgewicht, hart- en vaatziekten en een vroegtijdig overlijden. Bovendien kost een gezonde maatschappij minder geld voor de gezondheidszorg (Boonstra & Hermens, 2011). Daarnaast is sporten een positieve manier van tijdverdrif voor jeugd om verveling tegen te gaan en voorkomt het uitwijking naar crimineel gedrag (Boonstra & Hermens, 2011). Ook kan sporten leiden tot meer sociale cohesie, omdat mensen elkaar spreken op sportveldjes of bij de sportvereniging. Dit leidt dan weer tot meer vertrouwen in de medemens (Boonstra & Hermens, 2011).

Al met al, is sporten dus goed voor de maatschappij. Daarom is het belangrijk om dit blijven te stimuleren. Op lokaal gebied kunnen sportverenigingen daaraan bijdragen. Centraal in dit onderzoek staan daarom de sportverenigingen. Sportverenigingen bieden voor veel mensen een plek om te sporten. De meest beoefende sport in Nederland is fitness met daaropvolgend wandelsport, hardlopen, zwemmen, wielrennen en voetbal. Daarentegen heeft de KNVB veruit de meeste leden (NOC*NSF, 2022). Dit zou te verklaren zijn, omdat voor de eerder benoemde sporten geen lidmaatschap minder belemmering vormt om de sport te beoefenen. Ook is de KNVB het grootst als het gaat om het aantal verenigingen per sportbond (NOC*NSF, 2022).

Voetbal is dus een veel beoefende teamsport in Nederland. Een goed voorbeeld van een stad die veel voetbalverenigingen kent is Enschede. Met 23 amateurverenigingen en een profclub, kent de stad een rijke voetbalcultuur. Dit aantal was ooit nog groter, want een aantal verenigingen zijn opgeheven of gefuseerd. Zoveel voetbalclubs betekent ook veel sportaccommodaties, want voetbalverenigingen hebben voetbalvelden, kleedkamers, kantines en materiaalhokken nodig om te functioneren. Met 16 verschillende sportparken nemen de voetbalclubs veel ruimte in beslag in de stad. Daarom is er gekeken door de gemeente of er ruimte bespaard kan worden door verenigingen op een paar aangewezen locaties te clusteren. Dit betekent ook dat daardoor een aantal voetbalverenigingen geforceerd worden om te verhuizen naar de aangewezen sportaccommodaties (Gemeente Enschede, 2019). Om verschillende redenen levert dit besluit weerstand op bij de voetbalverenigingen. De gehele clustering betrof niet alleen voetbalverenigingen, maar ook andere sportverenigingen.

Dit onderzoek focust zich daarentegen alleen op de voetbalverenigingen, want er zijn beduidend meer voetbalverenigingen en voor die verenigingen is de impact van verhuizen groter, omdat er op de clusterlocaties meerdere voetbalclubs met elkaar moeten samenwerken, terwijl ze misschien elkaars concurrenten zijn of voornamelijk leden vanuit de wijk hebben waar ze zich gevestigd hadden. Omdat er van de andere sportverenigingen vaak maar een club op een clusterlocatie zit, zal deze impact minder groot zijn. Naast de gemeente speelt Sportaal BV een rol. Sportaal is een officieel

onafhankelijk sportbedrijf, maar alleen de gemeente heeft aandelen in het bedrijf en de gemeente is daarnaast ook de enige opdrachtgever. Sportaal regelt ondersteuning aan verenigingen en is ook verantwoordelijk voor onderhoud van de faciliteiten en velden. Het bedrijf is daarom ook betrokken bij het proces.

Dit onderzoek richt zich op de samenwerking tussen de partijen en onderzoekt aan de hand van bestuurskundige theorieën en lokale factoren wat alle partijen nodig hebben om de samenwerking succesvol te laten worden. Hierbij wordt het theoretisch kader versterkt met inzichten vanuit alle partijen aan de hand van een kwalitatief onderzoek met interviews. Het onderzoek begint met een introductie, waarbij het probleem en doel van het onderzoek worden uitgelegd. In de volgende paragraaf wordt een onderzoeksvraag geformuleerd. Om de theorie goed toe te kunnen passen, wordt er een apart hoofdstuk gewijd aan context van het proces en het ontstaande probleem. Op deze manier is het duidelijk welke partijen deelnemen aan welke clusters en hoe de partijen zich tot elkaar verhouden. Bovendien geeft het inzicht in welke lokale factoren een rol kunnen gaan spelen in het onderzoek. Het theoretisch kader focust zich op bestuurskundige theorieën over netwerken en lokale factoren die een rol kunnen spelen. Op het eind wordt een conceptueel model ontworpen en verwachtingen geschetst. Daarna worden de methoden besproken met daarin de operationalisering van belangrijke begrippen en de uitleg van het kwalitatieve onderzoek. Ook de dataverzameling wordt besproken in de methoden, waarna de verkregen data geanalyseerd gaat worden in het hoofdstuk daarna, de data-analyse. Het onderzoek eindigt met een discussie en een conclusie, waarbij ook de centrale onderzoeksvraag beantwoord wordt en de beperkingen van het onderzoek en aanbevelingen voor een eventueel vervolgonderzoek besproken worden.

2.1 Onderzoeksvraag

De clusters in combinatie met Gemeente Enschede en Sportaal kunnen worden gezien als een netwerk. De clusters vormen namelijk een multi-organisatorisch vorm van besturen, waarbij er verschillende partijen zijn met eigen belangen maar wel een relatie met elkaar vormen. Als die partijen middelen toegewezen krijgen en een gezamenlijke actie coördineren, dan wordt dat 'network governance' genoemd (Provan & Kenis, 2008; Kapucu & Hu, 2020). Network governance komt voor in allerlei verschillende types. Zo is de ene network governance meer gecentraliseerd en geleid door een van de partijen, terwijl een andere vorm van network governance gedecentraliseerd is en er meerdere partijen de leiding nemen (Provan & Kenis, 2008; Kapucu & Hu, 2020).

De effectiviteit van het type netwerk governance wordt bepaald door de match met vier voorspellende effectiviteitscondities. Deze condities zijn vertrouwen tussen de deelnemers in het netwerk, het aantal deelnemers in het netwerk, de overeenstemming tussen de deelnemers over het doel en de behoefte aan competenties op netwerkniveau (Provan & Kenis, 2008). In dit onderzoek

wordt eerst vastgesteld tot welk type netwerk governance de verschillende clustergroepen behoren aan de hand van de condities van Provan & Kenis (2008). De verwachting is dat bij een hoge match, de effectiviteit hoger is. Effectiviteit betekent in dit geval het behalen van positieve uitkomsten die niet behaald zouden worden op een niveau waarbij individueel en onafhankelijk gehandeld wordt (Provan & Kenis, 2008). Of dit in deze specifieke case ook zo is, komt later naar voren in dit onderzoek. Daarnaast is er gekeken of er enkele lokale factoren invloed hebben op de effectiviteit van de clusters, zoals locatie, religie en geloofsovertuiging, etniciteit, sociale klasse en rivaliteit. De onderzoeksvraag kan beantwoord worden door de vier clusters met elkaar te vergelijken op het gebied van effectiviteit. Daarom is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd

“Tot welke typen network governance behoren de verschillende clusternetwerken en in welke mate beïnvloeden lokale factoren en de match tussen de effectiviteitscondities en type network governance de effectiviteit van de netwerken in het bereiken van de doelen van alle deelnemers in de clusteropgave?”

2.2 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

Het onderzoek kan zowel maatschappelijke als wetenschappelijke bijdrage hebben. Maatschappelijk kan het onderzoek bijdragen op het gebied van coördinatie en samenwerking tussen de partijen. Door te begrijpen of de match van effectiviteitscondities met de netwerktypes en lokale factoren de samenwerking kunnen beïnvloeden, kunnen de partijen daar rekening mee houden en indirect ervoor zorgen dat de waarde van voetbalclubs bewaard blijft. Zo kan de sport goed beoefend blijven worden, maar blijft er ook ruimte voor sociaal-maatschappelijke activiteiten. Als laatste kan het onderzoek dienen als nieuwe inzichten voor de gemeente hoe bepaalde factoren en condities invloed kunnen hebben op de effectiviteit van een netwerk. Dit kan dan weer toegepast worden op andere toekomstige samenwerkingen.

Ook wetenschappelijk gezien kan dit onderzoek relevant zijn. Er bestaat al literatuur over netwerktypes en effectiviteitscondities, maar is weinig toegepast in de praktijk. Daarnaast zijn de theorieën niet toegepast op de lokale context, waardoor het interessant is om te kijken hoe de theorieën zich tot het lokale bestuur in Nederland verhouden. Daarnaast kan het onderzoek kennis bieden over contextuele factoren die misschien invloed hebben op de effectiviteit van de netwerken. Ook biedt het onderzoek wetenschappelijke inzichten die direct toegepast kunnen worden in toekomstige beleidsrichtlijnen als het gaat om samenwerkingen en netwerken met externe partijen.

3. Contextbeschrijving

Dit hoofdstuk geeft de context weer van de zogenoemde 'clusteropgave', waarbij het uitlegt hoe en waarom er besloten is om een aantal verenigingen op vier sportaccommodaties te clusteren. Daarnaast worden de vier clusters uitgebreid besproken om inzicht te geven in de verschillende situaties van de clusters.

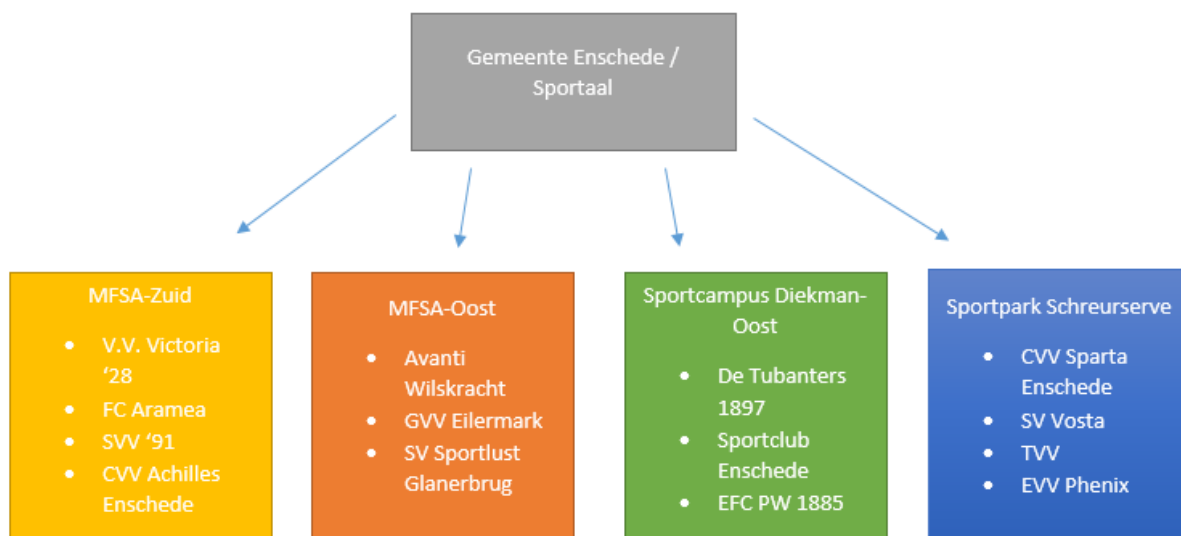
3.1 De Clusteropgave

De clusteropgave dateert al vanuit 2016, waarbij de gemeenteraad besloot om €100.000 te willen bezuinigen op de exploitatiekosten van sportaccommodaties en -velden. In 2019 besloot de gemeente om de bezuiniging met €200.000 te verhogen om in totaal €300.000 te besparen op de exploitatie van sportaccommodaties- en velden (Gemeente Enschede, 2021). Het doel is om de sportvelden en accommodaties efficiënter te gebruiken en daarmee het aantal sportparken te verminderen. Daarbij is de bedoeling dat de €300.000 gebruikt gaat worden om te besparen, in een ander potje geplaatst gaat worden of om de faciliteiten op de resterende sportparken te verbeteren (The Stadium Consultancy, 2021). Dit betekende een grootschalige verhuizing van sportverenigingen in Enschede die tot op heden nog steeds plaatsvindt.

Voor de gemeente waren er meerdere redenen om de verenigingen te clusteren op daarvoor aangewezen locaties. De gemeente is namelijk bang dat een aantal clubs het hoofd niet boven water kunnen houden. Wanneer verenigingen ongecontroleerd omvallen, komt de verantwoordelijkheid bij de gemeente om de openstaande schulden en de slecht onderhouden clubgebouwen over te nemen (The Stadium Consultancy, 2021). De toenemende problemen bij voetbalverenigingen is om meerdere redenen te verklaren. Ten eerste is het teruglopende ledenaantal bij voetbalverenigingen een belangrijk punt. Een teruglopend ledenaantal betekent simpelweg minder contributie en dus ontvangt de club minder inkomsten. Bovendien hebben de verenigingen vanwege de coronacrisis het al lastiger qua financiën (Stuij, Gooren, Koster, & van den Bogert, 2023). De inkomsten zijn nodig om de accommodaties te onderhouden en de huur van de velden en kleedkamers te betalen. Daarnaast is de bezettingsgraad van sportvelden gedaald wat leidt tot niet optimaal gebruik van de velden of zelfs ongebruikte velden. Ook kan het leiden tot een beperkter kwaliteit van het sportaanbod (The Stadium Consultancy, 2021). Het is bijvoorbeeld lastiger om gecertificeerde trainers te betalen. Voor het sportaanbod, maar ook voor sociaal-maatschappelijke activiteiten heeft een voetbalvereniging vrijwilligers nodig. Echter is er naast een teruglopend ledenaantal ook een teruglopend aantal vrijwilligers (Stuij, Gooren, Koster, & van den Bogert, 2023). De gemeente hoopt met de clustering samenwerking tussen de verenigingen te bevorderen, waardoor de sportkwaliteit moet stijgen, de financiële lasten moeten dalen en de overgebleven sportaccommodaties- en velden gerenoveerd en geoptimaliseerd kunnen worden (The Stadium Consultancy, 2021).

De gemeente had in eerste instantie drie clusteringslocaties aangewezen, waar een aantal voetbalverenigingen naartoe moeten verhuizen: Enschede-Zuid (MFSA-Zuid), Glanerbrug (MFSA-Oost) en Sportcampus Diekman-Oost. In Enschede-Zuid en in Glanerbrug zou er een Multifunctioneel Sportaccommodatie (MFSA) komen, terwijl Diekman-Oost een locatie zou worden waar een aantal verenigingen zouden kunnen gaan landen, maar er geen grootschalige investeringen worden gedaan op het sportcomplex. Later is ook de locatie Sportpark Schreurserve toegevoegd aan de clusteropgave. Dit is op initiatief van de clubs gebeurd en hier moet ook een MFSA komen. Van de verenigingen die moeten verhuizen werden en worden de sportparken gesloten. Dit geldt voor TVV, SVV, EVV Phenix, Sportlust Glanerbrug en CVV Achilles Enschede. De sportparken van Sportclub Enschede en EFC PW 1885 worden afgestaan om ruimte te maken voor het nieuwe sportcomplex van FC Twente. In de volgende vier paragrafen wordt er per sportpark context geschetst aan de hand van haalbaarheidsonderzoeken, brieven naar de gemeenteraad en lokale nieuwsartikelen om belangrijke achtergrondinformatie te verschaffen over de onderlinge verhoudingen. Hieronder een overzicht van de vier verschillende clusters.

Figuur 3.1: Overzicht vier verschillende clusters

3.2 MFSA-Zuid / Enschede-Zuid

In het haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd door The Stadium Consultancy in opdracht van de gemeente Enschede (2021) wordt beschreven dat MFSA-Zuid oorspronkelijk de verenigingen V.V. Victoria '28, FC Aramea, FC Suryoye-Mediterraneo en een nog te bepalen vereniging van 300 tot 400 leden zou omvatten. Er is besloten om de MFSA te realiseren op het zuidelijkste sportpark van de drie sportparken gelegen in Enschede-Zuid, omdat hier de meeste voetbalvelden zich bevinden en de afstand tussen de velden en kantine gunstig is, omdat de kantine aan meerdere hoofdvelden grenst.

Dit sportpark werd al in gebruik genomen door V.V. Victoria '28 en FC Aramea, waarbij FC Aramea gebruik maakt van de kantine van Enschedese Boys dat in 2017 is opgeheven. De kantine wordt gehuurd van de gemeente. FC Suryoye-Mediterraneo bevindt zich op het middelste sportpark.

De verhoudingen tussen de drie verenigingen was verschillend (The Stadium Consultancy, 2021). V.V. Victoria '28 en FC Aramea deelden al een sportpark met elkaar. V.V. Victoria '28 is een club met een brede variatie aan leden, terwijl FC Aramea zich focust op de Syrisch-Aramese gemeenschap. Beide verenigingen doen hun eigen ding en er waren weinig tot geen spanningen onderling. Ook Tussen V.V. Victoria '28 en FC Suryoye-Mediterraneo waren er informeel geen spanningen. De besturen behielden een positief onderling contact, ondanks dat ze weinig met elkaar te maken kregen. Tussen FC Aramea en FC Suryoye-Mediterraneo zijn er veel overeenkomsten te vinden, maar tegelijkertijd ook grote verschillen. In 2011 werd namelijk SV Mediterraneo, dat van oorsprong een Italiaanse achtergrond heeft, omgedoopt tot FC Suryoye-Mediterraneo, vanwege de toenemende Syrisch-Orthodoxe leden bij de club. In 2010, toen SV Mediterraneo nog niet de keuze had gemaakt om een naamswijziging toe te passen, werd FC Aramea opgericht voor dezelfde bevolkingsgroep. In 2018 kwam FC Aramea ook nog eens in Enschede-Zuid spelen. Tussen de twee verenigingen werd ook gesproken over een fusie (The Stadium Consultancy, 2021).

Waar de verhoudingen in 2021 nog goed waren, was dat anders eind 2022. De fusie tussen FC Aramea en FC Suryoye-Mediterraneo is geklapt en ook het vertrouwen was weg tussen beide clubs. Als gevolg is de gemeente meer regie gaan nemen om de samenwerking in goede banen proberen te leiden. Uit een gemeenteraadsbesluit (2023) kwam onder andere naar voren dat de gemeente ging onderzoeken wat de voorkeuren van de verenigingen waren, dat verenigingen niet meer de keuze hadden om andere verenigingen uit te sluiten en dat samenwerking het uitgangspunt was en dat fusie geen vereiste is. Eind 2023 kwam er een nieuwe samenwerking tot stand tussen V.V. Victoria '28, FC Aramea en tussen twee clubs die moeten verhuizen vanuit het noordelijke deel van Enschede: CVV Achilles Enschede en SVV '91. CVV Achilles Enschede is een club met een christelijke achtergrond en SVV '91 focust zich op de Surinaamse gemeenschap. Voor SVV '91 is het daarom ook belangrijk dat ze een eigen clubgebouw krijgen, zodat er ruimte is voor hun eigen culturele activiteiten (van den Berg, 2024). Voor alle vier de clubs is er de wens voor huisvesting van externe commerciële partijen om huurinkomsten te generen (van den Berg, 2024). FC Suryoye-Mediterraneo blijft op het sportpark zitten waar ze nu samen met UDI Enschede op spelen, omdat dit sportpark niet sluit en er dus geen noodzaak is om te verhuizen (Gemeenteraad Enschede, 2023). Om een duidelijk overzicht te geven van de huidige situatie, bevindt zich hieronder een tabel met de clubs die MFSA-Zuid moeten gaan vormen:

Tabel 3.2: Indeling MFSA-Zuid / Enschede-Zuid

Voetbalclub	Huidige locatie	Status
V.V. Victoria'28	Sportpark Wesselerbrink Zuid	Blijft op huidige locatie
FC Aramea	Sportpark Wesselerbrink Zuid	Blijft op huidige locatie
SVV '91	Wethouder Horstman Sportpark	Sportpark sluit, moet verhuizen
CVV Achilles Enschede	Sportpark CVV Achilles Enschede	Sportpark sluit, moet verhuizen

3.3 MFSA-Oost / Glanerbrug

In Glanerbrug bevinden zich drie voetbalverenigingen: Avanti Wilskracht, GVV Eilermark en S.V. Sportlust Glanerbrug. Avanti Wilskracht en GVV Eilermark zijn burens in het westen van Glanerbrug en S.V. Sportlust Glanerbrug bevindt zich in het oosten van Glanerbrug. De gemeente wilt graag het sportpark van Sportlust Glanerbrug sluiten en graag de sportparken van Avanti Wilskracht en GVV Eilermark samenvoegen om daar een MFSA te plaatsen. In 2020 werd ook gesproken over het toevoegen van de Oost-Enschedese club EVV Phenix. Dit is uiteindelijk niet van de grond gekomen. In het begin werden er twee scenario's geschetst, waarbij in beide scenario's de clubs zouden gaan fuseren tot één club. Bij de eerste scenario zouden de clubs onafhankelijk beginnen en op lange termijn tot één club fuseren, terwijl bij de tweede scenario alle clubs meteen al zouden gaan fuseren. De voorkeur van Avanti Wilskracht en GVV Eilermark lag bij scenario 1, terwijl S.V. Sportlust Glanerbrug een voorkeur had voor scenario 2. De verengingen kwamen er niet uit en werd er besloten dat een clustering op korte termijn niet zou lukken (The Stadium Consultancy, 2021).

In 2022 hebben de clubs een overeenkomst bereikt om een haalbaarheidsonderzoek uit te voeren voor een MFSA (Hellegers, 2022). In september 2023 was er een presentatie voor de drie clubs, waarbij er ook een derde scenario op tafel kwam. Bij dit scenario is er wel sprake van een samenwerking tussen de drie clubs, maar is er van fusie geen sprake. Uit de stemming van de leden van Avanti Wilskracht kwam naar voren dat scenario 3 de meest gewenste situatie was voor de club, terwijl er bij S.V. Sportlust Glanerbrug en GVV Eilermark wel een voorkeur voor fusie was. Avanti Wilskracht stapte uit het netwerk, waardoor de MFSA van de baan is (van den Berg, 2024). S.V. Sportlust Glanerbrug verhuist wel naar het sportpark van GVV Eilermark, maar er is dus geen sprake van een MFSA met grote aanpassingen (Gemeente Enschede, 2023b).

Tabel 3.3: Indeling MFSA-Oost / Glanerbrug

Voetbalclub	Huidige locatie	Status
Avanti Wilskracht	Sportpark Het Zoutendijk	Blijft op huidige locatie
GVV Eilermark	Sportpark Eilermark	Blijft op huidige locatie
S.V. Sportlust Glanerbrug	Sportpark 't Bultserve	Sportpark sluit, gaat verhuizen naar Sportpark Eilermark

3.4 Sportcampus Diekman-Oost

Voor de cluster Sportpark Diekman-Oost zijn drie voetbalverenigingen betrokken: de zich daar al bevindende De Tubanters 1897 en de twee voetbalverenigingen die zich aan de westelijke kant van het Diekman bevonden: Sportclub Enschede en EFC PW 1885. De oorzaak voor deze cluster heeft een andere reden dan de andere clusters. De reden voor het vertrek van Sportclub Enschede en EFC PW 1885 naar Diekman-Oost is dat hun oude sportparken na de zomer van 2024 zouden gaan dienen als nieuw trainingscomplex voor de mannelijke en vrouwelijke senioren en beloften van profclub FC Twente. De drie amateurclubs zijn daarna een samenwerking aangegaan om de oversteek te realiseren en hebben hun plannen en wensen voorgelegd bij de gemeente en Sportaal. Hierbij was het voor de drie clubs belangrijk om een eigen kantine te behouden met daaraan grenzend een hoofdveld. Daarnaast moesten er renovaties op termijn gaan plaatsvinden op het sportpark (The Stadium Consultancy, 2021).

Dit clusteringproces is redelijk volgens plan verlopen, ondanks dat Sportclub Enschede ook andere opties heeft onderzocht en kort uit het netwerk is gestapt. Uiteindelijk hebben Sportclub Enschede en EFC PW 1885 een onderkomen op Diekman-Oost, waarbij EFC PW 1885 de oude kantine van de opgeheven voetbalvereniging Zuid-Eschmarke gebruikt en Sportclub Enschede gebruikt maakt van de oude kinderopvang en vergaderruimte van de wijkraad (The Stadium Consultancy, 2021). In dit clusternetwerk zijn de verenigingen dus los geland en is er geen sprake van een MFSA.

Tabel 3.4: Indeling Sportpark Diekman-Oost

Voetbalclub	Huidige locatie	Status
De Tubanters 1897	Sportpark Diekman-Oost	Blijft op huidige locatie
Sportclub Enschede	Sportpark Sportclub Enschede Diekman	Is verhuisd naar Sportpark Diekman-Oost
EFC PW 1885	Sportpark Het Paviljoen EFC PW 1885	Is verhuisd naar Sportpark Diekman-Oost

3.5 Sportpark Schreurserve

De laatste cluster is de cluster op Sportpark Schreurserve. Hier bevonden zich CVV Sparta Enschede en S.V. Vosta al en daar is TVV bijgekomen en ook EVV Phenix moet zich hierbij voegen. Deze cluster is pas later tot stand gekomen. In tegenstelling tot de andere clusters is deze cluster min of meer vanuit de clubs zelf gekomen en de samenwerking verloopt goed. Het is belangrijk te benoemen dat CVV Sparta Enschede een zaterdagclub inclusief jeugd is en de andere clubs zondagclubs zonder jeugd zijn (Federatie van Enschedese Voetbalverenigingen, 2023). Bovendien beschikt CVV Sparta over meer dan 1000 leden en de andere drie clubs minder dan 150 leden (Gemeente Enschede, 2023). TVV maakt voorlopig gebruik van de faciliteiten van CVV Sparta Enschede en EVV Phenix zal gebruik maken van de faciliteiten van S.V. Vosta. De clubs benadrukten dat er geïnvesteerd moet worden in de uitbreiding van de beschikbare veldcapaciteit door het realiseren van een extra kunstgrasveld bij ontvangst van TVV (Federatie van Enschedese Voetbalverenigingen, 2023). Uiteindelijk moet er een MFSA komen met veel nieuwe investeringen in het sportpark. De huidige stand van zaken is in tabel 2.5 weergegeven:

Tabel 3.5: Indeling Sportpark Schreurserve

Voetbalclub	Huidige locatie	Status
CVV Sparta Enschede	Sportpark Schreurserve	Blijft op huidige locatie
S.V. Vosta	Sportpark Schreurserve	Blijft op huidige locatie
TVV	Sportpark Schreurserve (daarvoor Wethouder Horstman Sportpark)	Is verhuisd naar Sportpark Schreurserve
EVV Phenix	Sportpark Phenix	Sportpark sluit, verhuist naar Sportpark Schreurserve

4. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt bestaande literatuur besproken met de focus op netwerk, netwerk governance en de match tussen effectiviteitscondities en de typen netwerk governance van Provan & Kenis (2008) besproken. Daarnaast worden lokale factoren die mogelijk invloed hebben op de effectiviteit van de netwerken besproken aan de hand van literatuur.

4.1 Network governance

Er is een verschil tussen netwerk governance en netwerken. Een netwerk wordt breed omschreven als een verzameling van verschillende organisaties die met elkaar verbonden zijn door verschillende vormen van relaties (Kapucu & Hu, 2020). Ook wordt het weleens beschreven als een samenwerkingsverband om bepaalde doelen te bereiken die een organisatie niet alleen zou kunnen bereiken (Agranoff & McGuire, 2001). Network governance is al kort eerder benoemd in de introductie en kan worden beschreven als het gebruik van formele en informele instellingen om middelen toe te wijzen en gezamenlijke actie te coördineren in een netwerk van organisaties. (Provan & Kenis, 2008; Kapucu & Hu, 2020). In dit gedeelte wordt er dieper ingegaan op het begrip netwerk governance.

Ten eerste is het handig om uit te leggen dat netwerk governance een van de drie governance vormen is. Naast netwerk governance, bestaan ook de meer traditionele vormen 'hierarchy' (hiërarchie) en 'market' (markt). Deze vormen van governance bestaan al heel lang. Hierarchy governance wordt gekenmerkt door een top-down approach. Een leidende organisatie bepaalt en de andere organisaties handelen naar de beslissingen die genomen worden door de bepalende organisatie. Regels en procedures zijn duidelijk bij een hiërarchie en als nieuwe organisatie kom je er lastig binnen. Aan de andere kant is er market governance. Market is gebaseerd op de balans tussen vraag en aanbod. Iedereen kan deelnemen aan een markt en samen bepalen zij vraag en aanbod (van Heffen & Klok, 2000).

De derde vorm is netwerk governance. Network governance omvat niet de rigide structuur van een hiërarchie, maar ook niet de criteria van de markt (Powell, 1990). In plaats van bureaucratische structuren van hiërarchieën of formele contracten van markten, wordt netwerk governance gekenmerkt door informele sociale systemen om complexe diensten te coördineren in een onzekere of concurrerende omgeving (Jones, Hesterley, & Borgatti, 1997). De basis van netwerkrelaties is dat de ene partij afhankelijk is van middelen die gecontroleerd worden door een andere partij en dat voordelen te behalen vallen door de middelen te bundelen. Ze accepteren af te zien van hun eigen belangen die ten koste gaan van anderen. De partijen vormen daardoor relaties met elkaar, waarbij moeite gestoken moet worden in zowel het aangaan van de relaties als het behouden ervan onder veranderende omstandigheden (Powell, 1990).

Om als partij deel te nemen aan network governance is het belangrijk om aan een aantal condities te voldoen, zodat het deelnemen aan een network governance daadwerkelijk nut heeft. Dit zijn vraagonzekerheid, taakcomplexiteit onder druk, specifiek menselijk kapitaal en frequentie van informatie-uitwisseling. Bij vraagonzekerheid is er namelijk vraag naar flexibiliteit, omdat er snel gereageerd moet worden op veranderingen, wat in hierarchy governance lastig is door de rigide structuur. Taakcomplexiteit onder druk is de tweede conditie waarbij netwerken een oplossing bieden. Als een taak complex is, dan is er soms baat bij middelen van andere partijen. In een netwerk kan hier beroep op gedaan worden. Ook voor een gebrek aan menselijk kapitaal biedt een netwerk een oplossing, omdat een netwerk veel verschillende mensen met diverse achtergronden biedt. De laatste vereiste is dat er in een netwerk een hoge frequentie is van informatie-uitwisseling om het netwerk levend te houden, want zo blijft het kennisgehalte van de partijen hoog (Jones, Hesterley, & Borgatti, 1997).

Nu de verschillen tussen hierarchy, market en network governance duidelijk zijn, wordt er wat meer ingegaan op de verschillende typen network governance. Een netwerk kan op meerdere manieren georganiseerd worden. Daarom ontwikkelde Provan & Kenis (2008) drie typen network governance: shared governance, lead organization en network administrative organization (NAO). Om te bepalen van welk type network governance er sprake is, moet er eerst gekeken worden of de network governance 'brokered' of 'bemiddeld' is of niet. Wanneer er sprake van een brokered governance is, dan hebben alle organisaties interacties met de andere organisaties binnen het netwerk. Dit resulteert in een gedecentraliseerde vorm van network governance. Dit wordt shared governance genoemd. Aan de andere kant kan het zijn dat er maar een paar organisatie-tot-organisatie interacties plaatsvinden los van het noodzakelijke. In dit geval is het netwerk gecentraliseerd en wordt het geleid door een organisatie binnen het netwerk. Dit wordt lead organization of 'governed networks' genoemd. Als laatste kan het zijn dat het netwerk geleid wordt door een externe organisatie die buiten het netwerk valt. Dit wordt een network administrative organization of NAO genoemd (Provan & Kenis, 2008). Provan & Kenis (2008) stellen daarnaast dat deze typen network governance aan een aantal condities moeten voldoen om effectief te worden. Deze vier condities zijn de mate van vertrouwensdichtheid, aantal deelnemers, overeenstemming over doel en behoefte aan netwerkexpertise.

Beginnend met vertrouwen, Provan & Kenis (2008) gebruiken de beschrijving van McEvily, Perrone en Zaheer (2003) om vertrouwen uit te leggen. Volgens hen is vertrouwen "een aspect van een relatie dat de bereidheid om kwetsbaarheid te accepteren op basis van positieve verwachtingen over de bedoelingen of het gedrag van de ander beïnvloedt". Vertrouwensdichtheid refereert naar de distributie van vertrouwen. Als vertrouwen wijdverspreid is over het netwerk dan is er een hoge vertrouwensdichtheid, terwijl er bij een lage vertrouwensdichtheid sprake is van een nauw

gecentreerde vorm van vertrouwen. Voor shared governance is het belangrijk dat de vertrouwensdichtheid hoog is. Als netwerkliden elkaar niet vertrouwen dan is er weinig basis voor samenwerking tussen leden. Toch kan network governance nog wel effectief zijn bij een lage vertrouwensdichtheid. Echter is hier wel bemiddeling voor nodig, waardoor een lead organization de meest effectieve vorm is wanneer er weinig vertrouwen is (Provan & Kenis, 2008). Het vertrouwen moet dus vooral in de lead organization zitten. Een NAO zit er tussenin, omdat het wel een leidende organisatie heeft, maar deze wel gezamenlijk gecontroleerd wordt door de leden van het netwerk. (Provan & Kenis, 2008).

De tweede conditie is het aantal deelnemers. Hoe meer deelnemers er zijn, des te groter de potentie op relaties tussen de deelnemers. Dit maakt het besturen van een netwerk complex (Provan & Kenis, 2008). Hasnain-Wynia et al. (2003) concludeerden dat een hoog aantal deelnemers zelfs tot een lagere effectiviteit van het netwerk kan leiden. Qua type network governance is shared governance een inefficiënte vorm als het gaat om een hoog aantal deelnemers. Deelnemers moeten zich meer bezighouden met coördineren en sommige netwerkkwesties zullen genegeerd worden. Daarom is het effectiever om voor een gecentraliseerde netwerkvorm te kiezen, waarbij er één partij zich bezighoudt met coördineren en de deelnemers niet met iedereen interacties hoeven te hebben, maar vooral met de coördinerende organisatie. Een NAO heeft ten opzichte van een lead-organization een voordeel, omdat de coördinerende organisatie zich volledig kan focussen op het coördineren, aangezien het geen deelnemer is van het netwerk (Provan & Kenis, 2008).

De derde conditie, overeenstemming over doel, gaat over de overeenkomst tussen de doelen van het netwerk en van de individuele doelen. Hoge overeenstemming is altijd gunstig in een netwerk, maar dat betekent niet dat een netwerk altijd ineffectief is bij een lagere overeenstemming. Bij geen tot nauwelijks overeenstemming heeft netwerkbetrokkenheid weinig zin, dus er moet wel sprake zijn van enige doelovereenstemming (Provan & Kenis, 2008). Het is ook belangrijk dat dit goed gemanaged wordt, zodat er geen conflicten ontstaan tussen de netwerkdeelnemers (Agranoff & McGuire, 2001). Met een lagere overeenstemming wordt dus een tussenliggend niveau bedoeld. Op dit niveau is er wel enige sturing nodig vanuit een leidende organisatie, omdat leidende organisaties betere strategische en operationele beslissingen nemen over doelen op het netwerkniveau. Op de tussenliggende niveau zijn NAO-governance en lead-organization governance daarom geschikter. Toch is er bij NAO-governance een hogere overeenstemming nodig dan bij een lead-organization. Bij een NAO is het netwerkbestuur meer gefocust op netwerkdoelen, omdat het op strategisch vlak de lijnen van het netwerk uitzet. Dus het individuele doel van de coördinerende organisatie is hetzelfde als het netwerkdoel. Voor de deelnemende partijen zijn er wel eigen belangen en daarom zal de overeenkomst nooit volledige overeenkomst in doelen zijn (Provan & Kenis, 2008).

De laatste conditie is de behoefte aan expertise. Een belangrijke reden waarom veel organisaties deelnemen aan een netwerk is om iets na te streven wat individueel niet zou kunnen (Powell, 1990). Voor netwerken zijn twee zaken belangrijk. Als er intern afhankelijkheid is van elkaar, dan zal de behoefte ontstaan om specifieke taakcompetenties en acties te coördineren en te faciliteren. Individueel heeft een organisatie misschien niet de juiste vaardigheden, maar als netwerk zijn die vaardigheden er wel. In dit geval zijn dus NAO-governance en lead-organization governance beter passend. Een netwerk moet soms ook extern optreden. Omdat een shared governance moeilijk te bereiken is, is een NAO of lead-organization gepaster. Een lead-organization kan daarentegen tegen het probleem aanlopen dat hun eigen behoeften niet overeenkomen met de collectieve behoeften van het netwerk. Daarom is een NAO de meest gepaste vorm, omdat een NAO de beste vorm is om netwerkbehoeften extern over te brengen. Bij een NAO is het namelijk de taak van het personeel om de juiste competenties te bieden op netwerkniveau (Provan & Kenis, 2008).

Al met al zijn er veel verschillen in de drie typen van network governance. Om een duidelijk overzicht te geven hiervan, worden in tabel 3.1b de verschillen weergegeven:

Tabel 4.1: Voorspellende effectiviteitscondities van typen network governance (Provan & Kenis, 2008)

Type network governance	Vertrouwensdichtheid	Aantal deelnemers	Doelovereenkomst	Behoefte aan netwerkexpertise
Shared governance	Hoog	Laag	Hoog	Laag
Lead organization	Laag	Gematigd	Gematigd tot laag	Gematigd
Network administrative organization (NAO)	Gematigd	Gematigd tot veel	Gematigd tot hoog	Hoog

4.2 Lokale factoren

Network governance is een algemenere theorie die interessant is toe te passen op een lokale casus, maar lokale factoren kunnen natuurlijk ook de lokale samenwerking beïnvloeden. Lokale factoren die een rol spelen is de representatie van een club en de toegankelijkheid van een club. Om te beginnen met representatie, worden er in deze thesis vijf actoren aangeduid die de representatie van een club bepalen: locatie, religie, etniciteit, sociale klasse en rivaliteit. Al deze variabelen kunnen met elkaar overlappen en los van elkaar staan. Daarnaast hebben deze variabelen allemaal te maken met sociale

identificatie van een individu bij een groep. Sociale identificatie kan omschreven worden als het proces waarbij mensen het gevoel ontwikkelen dat bepaalde personen op hen lijken, terwijl anderen juist heel verschillend van hen zijn (de Swaan, 1994). Ook het homofilie-principe, beschreven door McPherson, Smith-Lovin & Cook (2001), benadrukt dat overeenkomsten tussen mensen leiden tot connecties. In het voetbal bestaat daarom ook het paradox dat voetbal verenigt, maar tegelijkertijd ook verdeelt (Veldboer, Boonstra, & Duyvendak, 2003).

Voetbalverenigingen representeren soms sociale identificatie. Een belangrijke implicatie van sociale identificatie is dat er een gevoel van verwantschap en verbondenheid kan ontstaan. Een nadeel daarvan is dat mensen die niet hetzelfde zijn, uitgesloten kunnen worden. Hierdoor ontstaat er een wij-tegen-zij-gevoel. Er ontstaan negatieve gevoelens tegenover de zij-groep, terwijl er juist positieve gevoelens ontstaan over de wij-groep (de Swaan, 1994; Kinnvall, 2004; Taylor & Cobbs, 2015). Daarnaast is er bij elke vereniging een bepaalde set van gedragsregels, normen en waarden. Bij de ene vereniging is het ene wenselijk en bij de ander het andere (Wauters, 2016). In dit onderzoek wordt er dieper ingegaan op deze zij-tegen-wij gevoelens en de verschillende normen en waarden. Er wordt gekeken of dit ertoe zou kunnen leiden dat leden of bestuurders van voetbalverenigingen een moeizame relatie onderhouden met een verenging dat een andere groep representeert. Een voetbalclub representeert meerdere mensen vanuit een bepaalde achtergrond. In dit onderzoek wordt er gekeken naar de locaties waar clubs zich bevinden en naar de aanwezigheid van religieuze achtergronden, etniciteit of sociale klasse binnen de club.

4.2.1 Locatie

Locatie kan in dit geval refereren naar lokale binding en afstand. Een wijk kan een homogene groep zijn en noem je vaak een buurt, waarbij een bepaalde etniciteit, religie of sociale klasse de overhand heeft. Een homogene wijk voelt vaak verbondenheid met de lokale sportvereniging (Grant, Thornton, & Mackie, 2013). Echter kan een buurt ook heterogeen zijn, waarin allerlei soorten etniciteit, religies of klassen zich begeven. Dat betekent niet dat er in heterogene wijken geen verbinding is met de lokale sportvereniging. De afstand naar de club is hierbij belangrijk. Leden kunnen al jarenlang verbonden zijn aan een club omdat het de dichtstbijzijnde club was en ze daar zijn begonnen. Tijd kan in dit geval een bindende factor zijn. Ook om praktische redenen zorgt afstand voor leden bij verenigingen. Vooral voor informele sporters, waar een voetbalclub veel van heeft, speelt een korte afstand mee in de keuze om te gaan sporten (van den Berg & Tiessen-Raaphorst, 2010; Vermeij, Hoekman & Steenbekkers, 2014). Bij een verhuizing wordt de afstand naar desbetreffende voetbalvereniging groter en verenigingen kunnen daarom leden kwijtraken als zij vertrekken van hun huidige locatie. Voetbalclubs zullen daarom niet happig zijn om te verhuizen naar een locatie dat zich ver bevindt van de huidige locatie.

4.2.2 Religie

Naast locatie kan ook religie een rol spelen in de verstandshouding tussen clubs. Religie en sport zijn twee begrippen die vaak samengaan (Grant, Thornton, & Mackie, 2013). Voor het ontstaan van de verbinding tussen deze twee begrippen, moet er teruggekeken worden in de tijd. In de 19e eeuw begon het voetbal zich te ontwikkelen in Nederland, met de oprichting van de Nederlandse Voetbal Bond (N.V.B.). Rond 1900 groeide het aantal voetballers snel, en ontstonden aparte Rooms-Katholieke clubs. In reactie hierop richtte de katholieke kerk in 1916 de Rooms-Katholieke Federatie (R.K.F.) op, vanwege zorgen over omgang met andersdenkenden. In 1929 werd ook de protestantschristelijke C.N.V.B. (Christelijk Nederlandsche Voetbal Bond) opgericht, omdat voetbal in protestantse kringen steeds populairder werd. Zaterdagvoetbal werd belangrijk, omdat sport op zondag verboden was voor protestantschristelijken. In 1940 fuseerden de Duitsers in de oorlog alle voetbalbonden onder de naam N.V.B., maar na de oorlog bleven de katholieke en christelijke clubs deels gescheiden (Lensvelt, 2004). De vroegere splitsing is nog steeds terug te zien in bijvoorbeeld de splitsing in de zaterdag- en zondagklasse. Daarnaast vormt religie vaak nog de identiteit van een club. Ondanks dat veel clubs afgestapt zijn van de referenties naar het geloof, zie je regelmatig dat een voetbalvereniging met haar naam nog steeds refereert naar een geloof. Denk bijvoorbeeld aan K.V.V. (Katholieke Voetbal Vereniging) of C.V.V. (Christelijke Voetbal Vereniging). Vanuit de literatuur is er weinig onderzoek gedaan naar de rol van religie in het huidige amateurvoetbal. Omdat het aantal aanhangers van een religie steeds meer daalt in Nederland (Schmeets & Houben, 2023), is de verwachting dat religie op zichzelf een steeds minder grote rol speelt in de samenwerking tussen voetbalverenigingen.

4.2.3 Etniciteit

Waar religie heel lang teruggaat, is etniciteit een factor dat pas speelt sinds de laatste decennia. Vroeger was de sociale samenstelling gericht op religie, zoals hierboven beschreven, of op sociale klassen. Waar de betekenis van de andere twee factoren lijkt af te nemen in het voetbal, is de betekenis van etniciteit juist toegenomen (van Noort, 2003). Rond de jaren '70 ontstonden er steeds meer voetbalclubs waarbij hun identiteit bepaald werd door hun etnische afkomst (NISB, 2011). Hier komt het homofilie-principe van McPherson, Smith-Lovin & Cook (2001) weer naar voren, omdat deze verenigingen vaak leden vanuit dezelfde etniciteit trekken en deze ook graag representeren. Gedeeltelijk ontstaat dit door de gebruiken van voetbalverenigingen. Meeste voetbalverenigingen hebben bijvoorbeeld alleen een aanbod aan drink- en etenswaardjes volgens de Nederlandse verenigingscultuur of hebben geen douchehokjes voor mensen voor wie het niet gewoon is om alleen te douchen (van der Meulen, 2007). Deze cultuurbarrières zorgen ervoor dat mensen vanuit verschillende culturen los van elkaar gaan sporten (van der Meulen & Ultee, 2006). Naast de

cultuurbarrières voelen veel mensen zich het prettigst als ze sporten in hun eigen etnische kringen. Dit gaat soms samen met negatieve ervaringen vanuit de reguliere samenleving. Ze kiezen voor de weg van de minste weerstand. Hierdoor functioneert sporten in eigen etnische kring soms als een schuilplaats (Veldboer L. , Boonstra, Krouwel, & Duyvendak, 2010). Besturen van met name etnisch gevormde voetbalclubs vertegenwoordigen deze etnische scheidingen, waardoor samenwerkingen moeizamer zouden kunnen verlopen. Het delen van kantines of kleedkamers kan bijvoorbeeld de samenwerkingen al bemoeilijken.

4.2.4 Sociale klasse

Dan is er de sociale klasse, dat net als religie zijn oorsprong in het verre verleden van de sport vindt. Nederland wordt vaak opgedeeld in twee sociale klassen, de gevestigde bovenlaag, waarin mensen hoog opgeleid zijn en een hoog inkomen hebben. Daartegenover staat het precariaat, waarin mensen een laag opleidingsniveau en een laag inkomen hebben. Daartussen zijn er vier segmenten die overlap hebben in beide klassen: jonge kansrijke, werkende middengroep, comfortabel gepensioneerd en onzeker werkenden (Vrooman, Gijsberts & Boelhouwer, 2014; van Doorne-Huiskes, 2015). In verschillende sporten zijn de sociale klassen vaak nog terug te zien. Het opleidingsniveau van hockeyers is over het algemeen hetzelfde en hoog, terwijl er bij voetbal een grote menging van verschillende opleidingsniveaus is (Mulier Instituut, 2015).

Interessant is om te onderzoeken of mensen uit dezelfde sociale klassen naar elkaar toe trekken en bij dezelfde club gaan voetballen in plaats van zich te verspreiden over meerdere clubs. Uit wetenschappelijke literatuur blijkt dat in de samenleving dat het homofilie-principe vaak voorkomt als het om opleidingsniveau- en inkomen gaat. Mensen met een hoog inkomen wonen graag in de buurt van andere mensen met een hoog inkomen. Hetzelfde geldt voor scholen. Rijke ouders sturen hun kinderen sneller naar een school waar andere kinderen met ouders met hoge inkomens zich bevinden (Volker, Andriessen, & Posthumus, 2014). Er is geen uitsluitend bewijs dat sociale klasse invloed heeft op de keuze voor lidmaatschap bij een bepaalde voetbalvereniging. Toch is er de verwachting dat dit wel het geval is, omdat mensen uit dezelfde sociale klasse graag met elkaar sporten (Volker, Andriessen, & Posthumus, 2014). Deze tegenstelling zou de samenwerking kunnen beïnvloeden, omdat een club met veel mensen uit hoge sociale klassen misschien niet graag willen voetballen met mensen uit lage sociale klassen en andersom.

4.2.5 Rivaliteit

Rivaliteit is de laatste onderzochte lokale factor. Er zijn veel verschillende definities en omschrijvingen voor rivaliteit, maar rivaliteit in de meest brede zin wordt omschreven als “een fluctuerende vijandige relatie tussen twee teams, spelers of groepen fans, die aan betekenis wint door competitie op het veld,

gebeurtenissen op het veld of buiten het veld, nabijheid, demografische samenstelling en/of historische gebeurtenis(sen)” (Havard, Gray, James, Sharp, & Schaffer, 2013, p. 51). Rivaliteit kan veroorzaakt worden door de vorige lokale vier factoren (Veldboer, Boonstra, Duyvendak, 2003; Tyler & Cobbs, 2015), maar kan door veel meer oorzaken ontstaan. De oorzaken hebben allemaal te maken met sociale identificatie, waarbij er een wij-tegen-zij gevoel ontstaat. Tyler & Cobbs (2015) onderzochten welke factoren rivaliteit veroorzaken en verdeelden de factoren onder drie dimensies: conflict, gelijken en vooroordelen. In tabel 3.2.5 staan de verschillende vertaalde factoren verdeeld in de drie dimensies.

Tabel 4.2.5: Verklarende factoren rivaliteit (Tyler & Cobbs, 2015)

Conflict	Gelijkenissen	Vooroordeel
Bepalende moment	Geografie	Culturele verschillen
Frequentie van competitie	Competitie om ‘personeel’	Relatieve dominantie van een team
Historische gelijkwaardigheid	Culturele gelijkheid	Oneerlijkheid
Recente gelijkwaardigheid		
Invloed van spelers		

Om de tabel duidelijker te maken, worden de factoren een voor een kort uitgelegd, te beginnen met de factoren die onder conflict vallen. Ten eerste is het bepalende moment of de directe aanleiding van het conflict belangrijk (Goertz & Diehl, 1993). Er is vaak een moment dat de rivaliteit tussen twee clubs symboliseert. Daarnaast ontstaat rivaliteit meer als teams elkaar vaker tegenkomen (Fort & Maxcy, 2003) en dit wordt versterkt als de clubs historisch of recent gelijkwaardig aan elkaar zijn. Als laatste factor onder conflict is de invloed van sommige spelers ook bepalend. Soms worden bepaalde spelers niet gemogen door het andere team, waardoor frictie gewekt wordt tussen beide teams (Tyler & Cobbs, 2015).

Het kan zijn dat groepen botsen door verschillen tussen beide teams, maar het kan ook andersom zijn. Als een ander team juist veel gelijkenissen heeft, dan kan dat ook rivaliteit creëren. Beide teams kunnen bijvoorbeeld uit dezelfde wijk, dorp of stad komen wat er voor zorgt dat mensen vanuit beide clubs elkaar niet alleen op het veld tegenkomen, maar ook op werk of in de vrije tijd (Tyler & Cobbs, 2015). De verhoogde aanwezigheid van de ene groep wekt het gevoel van bedreiging van de andere groep en vergroot de groepsidentificatie van de groep (Moskalenko, McCauley, & Rozin, 2006). Ook culturele gelijkenissen kunnen rivaliteit veroorzaken. Wanneer er twee teams zijn met dezelfde culturele gelijkenissen dan kan dat ervoor zorgen dat ze beide de beste in hun groep zijn. Omdat de

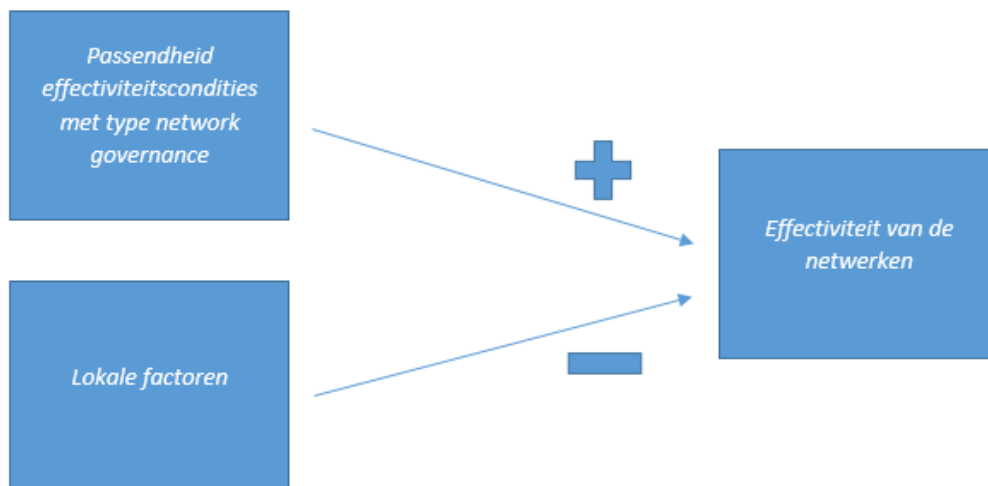
distinctie niet meer gemaakt wordt in verschillend zijn buiten het veld, moet het onderscheid gemaakt worden binnen het veld (Trail, Robinson, Dick, & Gillentine, 2003). De laatste gelijkenisfactor is de competitie om 'personeel'. In de context van het voetbal wordt met personeel spelers en trainers bedoeld. Soms zoeken teams naar dezelfde type speler of coach, waardoor ze elkaars concurrenten worden. Ook gebeurt het dat het ene team personeel probeert over te nemen van het andere team, wat ook weer leidt tot meer rivaliteit (Tyler & Cobbs, 2015).

Als laatste kunnen vooroordelen zorgen voor rivaliteit. Bij het vergelijken worden bepaalde kenmerken negatief overdreven, waardoor er een bevooroordeelde conclusie ontstaat vanuit de ene club naar de andere club (Havard, 2014). Zo geldt dat ook voor culturele verschillen zoals de eerder benoemde factoren religie, etniciteit en sociale klasse. Ook het succes van het ene team over het andere team kan het gevoel van jaloezie of mingunst opwekken, wat ook weer voor rivaliteit zorgt. Deze rivaliteit gaat wel vaak één kant op, omdat het niet-dominante team geen gevaar vormt voor de identiteit van het dominante team. Als laatste is er nog het gevoel van oneerlijkheid, waarbij het ene team het gevoel heeft dat het andere team beschermd wordt door de autoriteiten (Tyler & Cobbs, 2015). In het geval van voetbal is dat de scheidsrechter of de KNVB.

4.3 Conceptueel model, verwachtingen en deelvragen

In de introductie is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *“Tot welke typen network governance behoren de verschillende clusternetwerken en in welke mate beïnvloeden lokale factoren en de match tussen de effectiviteitscondities en type network governance de effectiviteit van de netwerken in het bereiken van de doelen van alle deelnemers in de clusteropgave?”*. Deze vraag kan niet met een eenduidig antwoord worden beantwoord en daarom wordt aan de hand van twee deelvragen de vraag beantwoord. Deze deelvragen worden geformuleerd aan de hand van het conceptueel model, dat hieronder gepresenteerd is:

Tabel 4.3: Conceptueel model

Uit de literatuur van Provan & Kenis (2008) blijkt dat de passendheid van de effectiviteitscondities met het type network governance belangrijk is voor de effectiviteit van netwerken. Daarom is de verwachting dat ook in dit onderzoek passendheid van de condities met de type network governance een positieve relatie heeft met de effectiviteit van de vier netwerken. Daarnaast staan de lokale factoren centraal in het conceptueel model. De lokale factoren zijn onderverdeeld in locatie, religie, etniciteit, sociale klasse en rivaliteit. De verwachting is dat des te sterker de verschillen binnen religie, etniciteit en sociale klasse aanwezig zijn, des te lager de effectiviteit van het netwerk is. Dus als er bijvoorbeeld een groot verschil tussen de etniciteit van twee clubs, dan is de verwachting dat de samenwerking moeizamer verloopt. Voor locatie geldt, des te groter de afstand naar de huidige locatie waar de club zich bevindt, des te lager de effectiviteit van het netwerk. Voor rivaliteit wordt verwacht dat bij veel rivaliteit de samenwerking tussen clubs moeizamer verloopt. Er worden dus twee begrippen gemeten die effectiviteit van de netwerken zouden kunnen beïnvloeden. De hoofdvraag kan dus ook in twee deelvragen onderverdeeld worden, waarbij Q1 zich focust op de typen network governance en de passendheid van de effectiviteitscondities met deze typen network governance, terwijl Q2 zich focust op de relatie tussen lokale factoren en in hoeverre deze invloed hebben op de effectiviteit van de netwerken.

Q1: "Tot welke typen network governance behoren de verschillende netwerken en hoe passend zijn de effectiviteitscondities met het type network governance van de netwerken?"

Q2: "Welke lokale factoren zijn er aanwezig binnen de verschillende netwerken en in hoeverre beïnvloeden deze factoren de effectiviteit van de netwerken in het in het bereiken van hun doelen in de clusteropgave?"

5. Methoden

In deze sectie worden de methoden besproken. De methoden geven inzicht in hoe het onderzoek zal verlopen. Allereerst wordt de onderzoeksopzet besproken. Vervolgens worden de variabelen geoperationaliseerd en wordt er uitgelegd hoe deze gemeten worden. Als laatste wordt er uitgelegd hoe de dataverzameling en casusselectie plaats gaat vinden en geanalyseerd wordt.

5.1 Onderzoeksopzet

De onderzoeksopzet die gebruikt is, is gebaseerd op verschillende methode-theorieën uit de literatuur, zoals Huberman & Miles (1994), Yin (2003), Della Porta (2008) en Babbie (2016). De onderzoeksopzet heeft een kwalitatieve benadering. Het onderzoek combineert twee typen onderzoek: beschrijvend en verklarend. Het onderzoek is beschrijvend omdat de huidige situatie geschetst wordt, maar het onderzoek is ook verklarend, omdat er onderzocht wordt of de afstemming tussen de condities en het type network governance kan zorgen voor een betere samenwerking. Bovendien richt het verklarende aspect zich op de vraag of lokale factoren causale effecten hebben op de effectiviteit van de samenwerking. De afhankelijke variabele in dit onderzoek is de effectiviteit van de netwerken in het bereiken van de doelen van alle deelnemers in de clusteropgave, omdat dit de variabele is waar invloed op uitgeoefend wordt. De onafhankelijke variabelen zijn lokale factoren en de match tussen effectiviteitscondities en het type network governance, omdat dit de variabelen zijn die invloed zouden kunnen hebben op de effectiviteit. Er wordt data verzameld die iets moet zeggen over de vier verschillende netwerken, waardoor deze vier netwerken de analyse-eenheid zijn. De data wordt verzameld vanuit de individuele netwerkliden, waardoor de individuele netwerkliden de observatie-eenheid vormen. Als laatste is de periodebepaling cross-sectioneel, aangezien de observaties op één specifiek moment worden gedaan en het onderzoek niet over langere tijd wordt uitgevoerd, zoals bij een longitudinaal onderzoek (Babbie, 2016).

Er is gekozen voor een kwalitatieve benadering, omdat de antwoorden op de onderzoeksvragen niet beantwoord worden met harde data, zoals cijfers of simpele bevestigende of ontkennende antwoorden. Het onderzoek heeft rekening gehouden met gedetailleerde beschrijvingen van ervaringen, gevoelens en perspectieven om zo betekenisvolle inzichten te verkrijgen (Chenail, 2009). Op deze manier biedt een kwalitatieve benadering meer validiteit dan een kwantitatieve benadering (Chenail, 2009; Babbie, 2016). Bovendien bieden kwalitatieve onderzoeken flexibiliteit (Babbie, 2016), waardoor de data-analyse nog tussentijds aangepast kon worden wanneer er patronen ontdekt werden die niet in de theorie waren besproken. Ook kunnen er nieuwe ideeën ontstaan bij een kwalitatieve onderzoek (Babbie, 2016). Deze ideeën zouden toegepast kunnen worden in een vervolgonderzoek. Het nadeel van een kwalitatief onderzoek is dat het subjectiever kan zijn dan kwantitatief onderzoek, omdat bij interviews er ruimte is voor interpretatie van de data. Dit belemmert

de betrouwbaarheid van het onderzoek (Babbie, 2016). Deze interpretaties zijn afhankelijk van de onderzoeker en daardoor wordt het onderzoek lastiger te repliceren. Daarnaast kunnen de omstandigheden een rol spelen in de betrouwbaarheid van het onderzoek. Er zijn veel andere factoren buiten het onderzoek die data kunnen beïnvloeden, waardoor de meting een momentopname wordt. Een ander moment van meten zou een ander resultaat kunnen opleveren. Als laatste is de data lastiger in te dammen tot een duidelijk antwoord bij een kwalitatief onderzoek. Omdat het onderzoek gericht is op een specifieke context, is het lastig om een generaliserend antwoord te geven. Het resultaat kan namelijk anders zijn in een andere context.

5.2 Onderzoeksbias

Omdat een kwalitatief onderzoek subjectiever is, is het ook gevoeliger voor verschillende soorten bias. Als eerste is er een risico van bevestigingsbias. Omdat de onderzoeker bepaalde verwachtingen heeft van de resultaten, kan het zijn dat de onderzoeker resultaten die die verwachtingen tegenspreken onbedoeld negeert, terwijl de antwoorden die verwachtingen bevestigen juist eerder gebruikt worden (Nickerson, 1998). Daarnaast kan er responsbias of interviewbias ontstaan. In het geval van responsbias wil de geïnterviewde een sociaal-wenselijk antwoord geven in plaats van een volledig waar antwoord (Martelli, Nicholson, Zasler, & Bender, 2012). Bij interviewbias beïnvloedt het gedrag van de interviewer de antwoorden van de respondent. De interviewer is bijvoorbeeld te empathisch of kan juist geen band opbouwen met de geïnterviewde (Salazar, 1990). Om deze drie biases in te dammen, moet de onderzoeker zich bewust zijn van deze biases en een neutrale houding aannemen, zodat het gedrag van de interviewer geen rol van betekenis kan spelen. De neutraliteit moet ook terugkomen in de vraagstelling op het gebied van woordkeuzes. Woorden in de vragen mochten geen negatieve of positieve lading hebben, zodat de geïnterviewde minder snel een sociaal-wenselijk antwoord zou geven.

Ook was dit kwalitatief onderzoek gevoelig voor participatiebias (Smith & Noble, 2014). De kans is groter dat er respons kwam vanuit grote verenigingen met meer capaciteit en verenigingen waarbij het onderzoek minder gevoelig ligt dan bij kleine verenigingen waar bestuurders minder tijd hebben voor interviews of voor clubs die er liever niet over willen praten. Om dit zoveel mogelijk in te perken zijn er regelmatig herinneringen verstuurd naar verschillende emailadressen. Als laatste was er een mogelijkheid dat er recall bias zou ontstaan, omdat het onderzoek gedeeltelijk retrospectief is. Bij recall bias ontstaat er het probleem dat geïnterviewde niet volledig kan herinneren hoe een gebeurtenis in het verleden precies is gegaan (Smith & Noble, 2014). Om dit te voorkomen is er niet alleen gevraagd naar specifieke gebeurtenissen in het verleden, maar ook naar het heden en de toekomst. Op deze manier ontstaat er een completer beeld.

5.3 Operationalisering

In dit onderzoek worden de kernvariabelen geoperationaliseerd om ze meetbaar en analyseerbaar te maken. De focus ligt hierbij op de onafhankelijke variabelen, namelijk de lokale factoren en de match tussen de effectiviteitscondities en het type network governance, maar ook de afhankelijke variabele: de effectiviteit van de netwerken.

5.3.1 Netwerk en typen network governance

Eerst wordt er aan de hand van de gegeven definities bepaald of er daadwerkelijk sprake is van een netwerk. Nadat is vastgesteld of er sprake is van een netwerk, wordt het type network governance van dat netwerk bepaald. De verhoudingen tussen de verschillende partijen worden in beeld gebracht om te onderzoeken tot welk type network governance de netwerken behoren. Dit kan variëren van shared governance, waarbij alle partijen gelijke zeggenschap en verantwoordelijkheid hebben, tot lead-organization governance, waar één organisatie de leiding neemt en de activiteiten coördineert. Of het netwerk is een network administrative organization (NAO), waarbij een aparte administratieve organisatie verantwoordelijk is voor de coördinatie van het netwerk. Vervolgens wordt gekeken in hoeverre de voorspellende effectiviteitscondities uit tabel 4.1 aanwezig zijn binnen het netwerk en of deze overeenkomen met het eerder vastgestelde type network governance. Deze analyse helpt te bepalen hoe goed het type netwerk passend is bij de condities die bijdragen aan de effectiviteit van het netwerk. Hieronder staat een schematisch overzicht van hoe de condities geoperationaliseerd zijn.

Tabel 5.3.1: Operationalisering effectiviteitscondities

Begrip	Uitleg	Meting	Dataverzameling
Vertrouwensdichtheid	In hoeverre is vertrouwen beperkt tot een kleine groep of verspreid over het hele netwerk.	Meten door te onderzoeken naar de toewijding van partijen en meten welke organisaties elkaar vertrouwen en welke niet.	- Interviews
Aantal deelnemers	Het aantal organisaties dat deelneemt per netwerk.	Per netwerk tellen hoeveel deelnemers er zijn.	- Documentanalyse - Interviews ter bevestiging
Doelovereenkomst	De mate waarin de doelen van de netwerkdeelnemers overeenkomen met elkaar en met het algemene netwerkdoel, zonder	De doelen van de netwerkdeelnemers worden onderzocht en vergeleken met elkaar. Als er in grote lijnen overeenkomst is over de doelen, dan is er sprake van	- Documentanalyse - Interviews

	onderlinge conflicten te veroorzaken.	doelovereenkomst. Bij veel verschillen is er geen sprake van doelovereenkomst	
Behoeftte aan netwerkexpertise	De mate waarin netwerkliden andere deelnemers nodig hebben om hun doelen te bereiken.	Onderzoeken naar de mate waarin netwerkliden afhankelijk zijn van anderen om hun doelen te behalen.	- Interviews

5.3.2 Lokale factoren

De tweede onafhankelijke variabele, de lokale factoren, wordt geoperationaliseerd door eerst vast te stellen welke specifieke factoren van toepassing zijn op de betrokken verenigingen binnen het netwerk. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de locatie van de club. Er wordt gekeken in wat voor soort wijk het zich bevindt, maar ook waar het zich bevindt in termen van geografie en wat de afstand is naar de locatie waar de vereniging naar toe gaat verhuizen. Daarnaast wordt er gekeken of de club binding heeft met de wijk waarin het gevestigd is of was. Ook naar de staat van de accommodatie wordt gekeken en hoeveel waarde de club hecht aan haar huidige locatie. Verder wordt er gekeken of de lokale factoren, religie, etniciteit en sociale klasse significant aanwezig zijn. Dit wordt gedaan door eerst te kijken naar de oorsprong van de clubs, dat vaak al vermeld staat op de clubwebsites. Daarna wordt in de interviews gevraagd in hoeverre leden zich nog verbonden voelen met de oorspronkelijke religie, etniciteit of de sociale klasse van waaruit de club is opgericht. Na het identificeren van deze factoren, wordt onderzocht in hoeverre de verenigingen deze factoren belangrijk vinden binnen hun vereniging en of zij deze factoren representeren in hun activiteiten en doelen. Ook wordt er gevraagd of er rivaliteit is met andere verenigingen en waardoor deze is ontstaan. Daarbij wordt er ook direct gevraagd aan de geïnterviewde of een lokale factor de samenwerking beïnvloedt. Op deze manier kan er bepaald worden of een lokale factor daadwerkelijk invloed heeft op de samenwerking en daarmee ook de effectiviteit van het netwerk. In tabel 5.3.2 wordt een schematisch overzicht gegeven van de operationalisering van de lokale factoren:

Tabel 5.3.2: Operationalisering lokale factoren

Lokale factor	Uitleg	Meting	Dataverzameling
Locatie	- Afstand: De afstand die de vereniging moet afleggen bij verhuizing naar een nieuwe locatie. - Binding: De aard van de wijk waarin de vereniging zich	- Afstand: Bekijken of de club van wijk verandert - Binding: Bepalen of de club zich inzet voor de wijk en of er veel leden uit de wijk komen	- Afstand: documentanalyse - Binding: documentanalyse en interviews - Accommodatie: interviews

	bevond en de wijk waarnaar de club verhuist. - Accommodatie: Het belang van de locatie voor de club.	- Accommodatie: Vragen hoeveel waarde de clubs hechten aan hun huidige locatie of accommodatie	
Religie / geloofsovertuiging	De mate waarin de club een bepaalde religie / geloofsovertuiging vertegenwoordigt en de rol die dit speelt in de clubcultuur.	Onderzoeken of de club een groot aantal leden heeft met een bepaalde religie en of het behouden van deze religie een rol speelt in de clubcultuur.	- Interviews
Etniciteit	De mate waarin de club zich identificeert met een bepaalde etniciteit en de rol die dit speelt in de clubcultuur.	Onderzoeken of de club een groot aantal leden heeft met een bepaalde etnische achtergrond en in hoeverre het behouden van deze etniciteit belangrijk is binnen de clubcultuur.	- Interviews
Sociale klasse	De mate waarin de club een bepaalde sociale klasse vertegenwoordigt en de rol die dit speelt in de clubcultuur.	Onderzoeken of de club een groot aantal leden heeft uit een bepaalde sociale klasse en of het behouden van deze sociale identiteit een rol speelt binnen de clubcultuur.	- Interviews
Rivaliteit	De mate van rivaliteit tussen de club en andere clubs en de oorsprong van deze rivaliteit	Analyseren van de verhoudingen tussen de club en andere clubs op bestuurlijk niveau en onder supporters. Daarnaast de oorsprong van deze rivaliteit onderzoeken.	- Interviews

5.3.3 Effectiviteit van de netwerken

De afhankelijke variabele in dit onderzoek is de effectiviteit van de netwerken in het bereiken van de doelen van alle deelnemers binnen de clusteropgave. Om deze variabele te meten, wordt eerst per organisatie vastgesteld wat zij beschouwen als de belangrijkste uitkomsten die het netwerk moet opleveren. Vervolgens wordt gekeken in hoeverre de organisaties van mening zijn dat deze uitkomsten zijn behaald of dat ze vertrouwen hebben dat in de toekomst deze uitkomsten kunnen worden behaald. Daarnaast wordt onderzocht wat de organisaties denken nodig te hebben om de

samenwerking effectief te maken of waarom zij van mening zijn dat het netwerk al effectief is. Op deze manier kan worden vastgesteld hoe effectief de netwerken zijn en kan er daarna de vergelijking getrokken worden met de onafhankelijke variabelen. In tabel 5.3.3 wordt de effectiviteit en benodigdheden geoperationaliseerd.

Tabel 5.3.3: Operationalisering van effectiviteit en de eventuele benodigdheden

Begrip	Uitleg	Meting	Dataverzameling
Doelen	- Het doel van de gemeente met de clusteropgave. - Het doel van het netwerk. - Het doel van de verenigingen die onderdeel zijn van de netwerken.	- Het doel van de gemeente wordt gevraagd en vergeleken met de doelen die in vergaderingen en rapporten zijn besproken. - Per organisatie wordt gevraagd wat zij zien als het doel van het netwerk en dit wordt naast de opgeschreven doelen in rapporten gelegd. - Elke organisatie wordt gevraagd wat hun eigen doelen zijn.	- Interviews - Documentanalyse
Uitkomsten	- De uitkomsten tot nu toe op het gebied van de totale clusteropgave en de verwachte toekomstige uitkomsten. - De uitkomsten per netwerk en de verwachte toekomstige uitkomsten. - De voortgang van de doelen per netwerklid en de verwachte toekomstige uitkomsten.	- Uitzoeken in documenten, vergaderingen en rapporten welke resultaten er tot nu toe geboekt zijn - Uitzoeken welke resultaten per netwerk geboekt zijn - Onderzoeken van de geboekte resultaten per netwerklid	- Interviews - Documentanalyse
Benodigdheden	Wat de partijen eventueel nog van elkaar nodig hebben	- Vragen aan alle organisaties wat zij nodig denken te hebben om de	- Interviews

	om het netwerk effectief te maken.	persoonlijke en netwerkdoelen te halen. - Vragen aan Gemeente Enschede en Sportaal wat zij denken dat de verenigingen nodig hebben	
--	------------------------------------	---	--

5.4 Casusselectie en dataverzameling- en analyse

Nu de onderzoeksopzet en operationalisering van de variabelen duidelijk zijn, wordt er in deze sectie dieper ingegaan op de casusselectie, waarbij er uitgelegd wordt waarom er voor een bepaald type casus-studie is gegaan en wat hierbij de voor- en nadelen zijn. Daarna wordt er dieper ingegaan op de manier van data verzamelen en hoe deze vormen van dataverzameling bij hebben gedragen aan het onderzoek. Ook de selectie van respondenten wordt hier besproken en aan welke criteria deze respondenten moesten voldoen. Ook wordt er ingegaan op de data geanalyseerd is. Hierin wordt besproken wat er gedaan is met de data dat verkregen is.

5.4.1 Casusselectie

Het onderzoek is een *cross-case analyse*, waarbij er meerdere casussen onderzocht zijn om te onderzoeken waarom de casussen zijn zoals ze zijn. De oriëntatie van de casussen kunnen op twee verschillende manieren gedaan worden: oriëntatie op variabelen of op casussen. In het geval van een focus op variabelen, wordt er gekeken naar algemene relaties tussen variabelen, terwijl er een *casus-georiënteerde* onderzoek zich richt op complexere situaties binnen een case (Huberman & Miles, 1994; Della Porta, 2008; Babbie, 2016). Voor dit onderzoek is er gekozen voor een casus-georiënteerd onderzoek, omdat er verwacht werd dat er binnen de netwerken complexe situaties zouden kunnen zijn en dat de casussen niet enkel door algemene relaties tussen variabelen zouden kunnen worden uitgelegd. Omdat er sprake is van meerdere cases, is er gekozen om voor een *embedded multiple case study*, waarbij er meerdere casussen zijn, maar ook meerdere observatie-eenheden (Yin, 2003).

In dit onderzoek zijn namelijk de netwerken de cases. Hier zijn er vier van. De deelnemers van de netwerken, dus de verenigingen, zijn de observatie-eenheden. Deze observatie-eenheden vormen de cases, die op hun beurt weer met elkaar zijn vergeleken om zo de overeenkomsten en verschillen te ontdekken. Met een embedded multiple-case study is het mogelijk om zowel de data binnen de case, als de data buiten de case om te analyseren. Daarmee kunnen multiple-case studies tegenstrijdige resultaten opleveren, maar ook vergelijkbare resultaten (Yin, 2003). Dit kan de bestaande theorie versterken, omdat een multiple-case study, indien goed uitgevoerd, vaak

betrouwbaarder is en voor meer validiteit zorgt (Baxter & Jack, 2008). Voor deze studie geldt dat de observatie-eenheden zowel gelijkenissen als verschillen kunnen hebben. Ook geldt dat voor de ene observatie-eenheid een factor een rol speelt, maar voor de andere niet. In de resultatensectie wordt duidelijk gemaakt welke factoren een rol hebben gespeeld in het wel of niet succesvol bereiken van de doelen van de observatie-eenheden.

De observatie-eenheden zijn dus de verenigingen. Deze verenigingen zijn geselecteerd op basis van een aantal criteria. Allereerst moet de vereniging betrokken zijn geweest bij een van de vier clusternetwerken met uitzondering van FC Suryoye-Mediterraneo, omdat deze club in een vroeg stadium al is afgehaakt. Daarnaast moet de vereniging een voetbalvereniging betreffen. Er zijn meerdere organisaties en verenigingen betrokken in sommige clusters, maar het onderzoek wordt te breed als alle organisaties en verenigingen in het onderzoek meegenomen worden. De keuze is gevallen op voetbalverenigingen, omdat er per cluster meerdere voetbalverenigingen betrokken zijn en van andere verenigingen zijn er per cluster maar een van. Voor het onderzoek is het interessant om verenigingen te observeren die dezelfde sport beoefenen en daardoor ook meer met elkaar in verband staan. Als laatste criteria is het belangrijk onderscheid te maken tussen de leden van een club en het bestuur van de club. Omdat de besturen met elkaar in gesprek zijn en ook de meest inhoudelijke kennis hebben over het proces, is er gekozen om alleen interviews te houden met verantwoordelijken vanuit het bestuur van de clubs en niet met algemene leden. Betreffende de cases, zijn alle netwerken meegenomen in het onderzoek en is er geen onderscheid gemaakt tussen netwerken. Hiervoor is gekozen, omdat de netwerken op deze manier dienen als vergelijkingsmateriaal.

5.4.2 Dataverzameling

De dataverzameling kent twee fases. In de eerste fase is er een documentanalyse gedaan. Hierbij is er gericht gezocht in rapporten, raadsbrieven, -voorstellen en –besluiten op de openbare databank van de Gemeente Enschede. In deze documenten is er veelal belangrijke data gevonden op de voortgang van het proces, waarbij ook doelen en bezwaren langskwamen van de voetbalclubs en de gemeente zelf. Verder is er gezocht op de websites van de voetbalclubs naar informatie over de club. De meeste clubwebsites gaven informatie over de historie van de club, de accommodatie en in sommige gevallen ook de algemene identiteit van de club. In het geval van MFSA-Oost was er ook een presentatie beschikbaar, waarin er informatie gegeven werd over de redenen en de plannen voor de MFSA, netwerkdoelen- en voorwaarden en de drie toekomstscenario's betreffende de samenwerking tussen de clubs waar de leden van de clubs op konden gaan stemmen. Voor Sportpark Schreurserve stond een soortgelijke presentatie niet online, maar is deze ontvangen na een interview. In deze presentatie werden geen scenario's geschetst, maar werd er informatie gegeven over de identiteit van de voetbalclubs, de doelen en ambities van de clubs en de redenen waarom een MFSA zou moeten

komen. Voor MFSA-Zuid en Sportcampus Diekman-Oost waren de haalbaarheidsonderzoeken uit 2021 gepubliceerd, waar ook veel plannen en doelen naar voren kwamen. Enkele clubs hebben in het verleden ook interviews gegeven met de lokale media 1Twente of Tubantia, waarbij er ook informatie naar voren kwam over de clubidentiteit, de verhoudingen met andere clubs, de houding richting het proces en de belangrijkste voorwaarden en doelen van deze clubs.

De tweede fase van de dataverzameling is het houden van diepte-interviews. Hoewel er uit de documentanalyse al veel data gevonden was, waren de interviews nodig om nog ontbrekende data aan te vullen. Bovendien geven diepte-interviews meer tekst en uitleg, omdat er in interviews gedetailleerde beschrijvingen van ervaringen, gevoelens en perspectieven gegeven worden om zo betekenisvolle inzichten te verkrijgen. Er is gepoogd om interviews af te nemen bij alle betrokken verenigingen binnen de vier verschillende clusternetwerken en bij betrokken medewerkers vanuit de Gemeente Enschede en Sportaal. Deze interviews zijn ontworpen om de belangrijkste variabelen van het onderzoek te meten, zoals de aanwezigheid van lokale factoren en de effectiviteit van het netwerk. Deze aanpak maakte het mogelijk om beter te vergelijken en te analyseren of en hoe lokale factoren daadwerkelijk invloed hebben op de effectiviteit van het netwerk. Omdat de totale groep die betrokken is bij de clusternetwerken geen grote steekproef vormt, is er gestreefd om zoveel mogelijk betrokken voetbalclubs, de gemeente en Sportaal te interviewen. Uiteindelijk is het gelukt om uit de clusters MFSA-Zuid en Sportcampus Diekman-Oost twee verenigingen te spreken. Vanuit het netwerk MFSA-Oost is er één club geïnterviewd en voor Sportpark Schreurservé is er ook één vereniging gesproken. Met acht organisaties zijn er interviews gehouden. Er zijn interviews gehouden met minstens een bestuurder of procesbetrokkene vanuit de verenigingen V.V. Victoria '28, CVV Achilles Enschede, GVV Eilermark, De Tubanters 1897, EFC PW 1885 en CVV Sparta Enschede. Daarnaast is het gelukt om twee betrokken medewerkers vanuit Gemeente Enschede in één interview te spreken en ook is er een betrokken medewerker vanuit Sportaal geïnterviewd.

5.4.3 Data-analyse

Na het verzamelen van de data, zijn deze geanalyseerd om antwoorden te formuleren op de deelvragen, zoals beschreven in §4.3. Er is gebruik gemaakt van een semigestructureerd interviewschema, waarbij de vragen gebaseerd zijn op de theorie en de operationalisering van de begrippen. Met een semigestructureerd interviewschema bleef er ruimte om door te vragen wanneer er extra opheldering nodig was (Babbie, 2016). Met een gestructureerd interviewschema is hier geen ruimte voor. Toch zijn er wel vragen van tevoren bedacht, zodat de interviews niet te ver zouden gaan afwijken van de noodzakelijke antwoorden. Dit is wel het risico bij ongestructureerde interviews. Het nadeel van een semigestructureerd interview is dat niet alle geïnterviewden onder precies dezelfde omstandigheden geïnterviewd worden, wat bij een gestructureerd interview wel het geval is.

De interviews zijn opgenomen en veilig opgeslagen. De opnames zijn gebruikt om de interviews te transcriberen. Nadat alle interviews getranscribeerd waren, zijn de interviews gecodeerd wat inhoudt dat de ruwe data is georganiseerd in categorieën om de antwoorden te kunnen vergelijken. De categorieën zijn gebaseerd op de theorie en op de vragen die gesteld zijn tijdens de interviews. Voor het coderen is er gebruik gemaakt van Atlas.ti. In dit programma zijn er 42 codes in 18 codegroepen aangemaakt. De meeste codes zijn van tevoren bedacht en sommige codes zijn tijdens het coderen toegevoegd. Dit laatste betreft factoren die niet van tevoren in de theorie zijn meegenomen, maar wel een rol zouden kunnen spelen. Het betreft de volgende codes:

Tabel 5.4.3: Later opgenomen codes

Overige netwerkfactoren	Communicatie	Mate van communicatie naar elkaar of naar leden
Overige lokale factoren	Bestuursvisie	Algehele visie van bestuur
	Clubidentiteit	Algehele identiteit van club
	Organisatieomvang	Omvang van het organisatorische gedeelte van de club

Bovendien zijn er drie hoofdgroepen: netwerkfactoren, lokale factoren en resultaten. De netwerkfactoren bevatten 17 codes en 9 codegroepen. Voor de lokale factoren zijn er 17 codes en 6 codegroepen gemaakt en als laatste is er nog een coderingsschema om antwoorden betreffende effectiviteit te meten. Hiervoor zijn er 8 codes in 3 codegroepen. De codes en codegroepen zijn terug te vinden in Appendix A.

5.4.4 Ethische overwegingen

De persoonlijke interviews die gehouden zijn met de verenigingen zijn zoveel mogelijk geanonimiseerd, omdat er te maken is met persoonlijke informatie. De namen van de geïnterviewden zijn daarom verborgen. De interviews zijn willekeurig genummerd van 1 tot en met 8, zodat de interviews niet makkelijk terug zijn te herleiden. Dit is gedaan om de privacy van de geïnterviewden te beschermen. De opnames die zijn gebruikt voor het transcriberen zijn direct na het transcriberen verwijderd. De transcripten zijn ook niet opgenomen in de scriptie, maar zijn alleen afzonderlijk naar de begeleiders gestuurd. Verder is het onderzoek goedgekeurd door de ethische commissie van de faculteit BMS (referentienummer: 241021).

6. Resultaten

In deze sectie wordt de verzamelde data besproken en geanalyseerd op basis van het kwalitatieve onderzoek dat is gedaan en op basis van secundaire data, zoals documentanalyses en andere openbare informatie. De data moeten antwoord geven op de geformuleerde sub-vragen en uiteindelijk op de onderzoeksvraag. De sectie wordt behandeld per cluster, waarbij alle relevante kenmerken en data van de organisaties vanuit interviews en documenten in kaart worden gebracht. Hierna worden de algehele kenmerken van het clusternetwerk gepresenteerd. Aan de hand van deze data wordt er per cluster antwoord gegeven op de geformuleerde sub-vragen. De lokale factoren, doelen en voorwaarden worden tekstueel behandeld, maar de schematische overzichten zijn te zien in Appendix B. Hieronder worden voor de duidelijkheid nog een keer de sub-vragen weergegeven:

Q1: “Tot welke typen network governance behoren de verschillende netwerken en hoe passend zijn de effectiviteitscondities met het type network governance van de netwerken?”

Q2: “Welke lokale factoren zijn er aanwezig binnen de verschillende netwerken en in hoeverre beïnvloeden deze factoren de effectiviteit van de netwerken in het in het bereiken van hun doelen in de clusteropgave?”

6.1 MFSA-Zuid / Enschede-Zuid

MFSA-Zuid bestaat uit de voetbalverenigingen V.V. Victoria '28, FC Aramea, SVV '91 en CVV Achilles Enschede. In een eerder stadium was ook FC Suryoye-Mediterraneo betrokken in het clusterproces, maar sinds eind 2022 niet meer. Naast de voetbalverenigingen zijn de Gemeente Enschede en Sportaal betrokken en zijn er maatschappelijke en commerciële organisaties, zoals basisscholen, Twente Scoren in de Wijk en fysiotherapeuten betrokken. Om het onderzoek niet te breed te laten worden, is er gekozen om alleen te focussen op de vier voetbalverenigingen en Gemeente Enschede en Sportaal.

6.1.1 Doelen van Gemeente Enschede en Sportaal

Voordat er gekeken wordt naar de clubs, is het handig om vast te stellen wat voor de Gemeente Enschede en Sportaal specifiek de doelen zijn voor MFSA-Zuid. Voor de Gemeente Enschede is het doel voor MFSA-Zuid helder. De sportparken van SVV '91 en CVV Achilles Enschede moeten sluiten. Dit valt samen met de doelen die de gemeente heeft met de totale clusteropgave. De gemeente is van mening dat er te veel voetbalvelden zijn in Enschede. Er is geen optimale veldbenutting en ruimtegebruik. De gemeente heeft daarom voor onder andere Enschede-Zuid gekozen om verenigingen naartoe te laten verhuizen en in dit park te gaan investeren in kwaliteit. Dit laatste doel is pas later bijgekomen, maar geldt wel voor Enschede-Zuid, waardoor er een MFSA moet gaan komen. De gemeente erkent ook dat

in Enschede-Zuid de noodzaak groot is voor een nieuwe accommodatie dat toekomstbestendig en multifunctioneel is en wat uitstraling geeft aan de stad (Interview 7, 2025).

Voor Sportaal is de focus nagenoeg hetzelfde. Sportaal benadrukt het belang van besparing, maar ook dat de sportparken een kwaliteitsinjectie nodig hebben en willen ook graag dat de voetbalverenigingen in Enschede organisatorisch sterk en toekomstbestendig worden. Sportaal probeert hierbij ondersteuning te bieden en een aanspreekpunt te zijn voor de verenigingen (Interview 5, 2024). Sportaal is niet verantwoordelijk voor de kleedkamers in Enschede-Zuid, want deze zijn eigendom van de voetbalclubs zelf (The Stadium Consultancy, 2021; Interview 5, 2024).

6.1.2 V.V. Victoria '28

V.V. Victoria '28 is een voetbalvereniging die al bestaat sinds 1928, hoewel de huidige naam pas later is gekomen. Al sinds 1964 bevindt Victoria zich in Enschede-Zuid. Een korte tijd later is de club zich gaan vestigen op de locatie waar het nu zit (V.V. Victoria '28, sd).

Lokale factoren

De club is van oorsprong een katholieke vereniging en speelde lang haar wedstrijden op zondag, maar sinds het seizoen 2024-2025 speelt ook het eerste elftal haar wedstrijden op de zaterdag (V.V. Victoria '28, 2024). Hier speelt de club op het laagste niveau, namelijk in de vijfde klasse. Voor Victoria is prestatie van het eerste elftal niet het belangrijkste, maar is de visie gericht op een goed niveau aanbieden voor de jeugd en binding creëren met de vereniging. V.V. Victoria '28 heeft een grote jeugdafdeling, waarbij de selectieteams op een hoog niveau spelen, maar er ook ruimte is voor recreatieve teams. De club kent volgens haarzelf geen bestuurlijke rivaliteitsgevoelens met andere verenigingen. Ondanks een paar incidenten op het voetbalveld en het feit dat het eerste elftal in de competitie zit met FC Aramea, SVV '91 en CVV Achilles Enschede is er ook geen noemenswaardige sportieve rivaliteit.

Naast dat V.V. Victoria '28 geen zondagclub meer is, is de club ook al een tijd geen officieel katholieke club meer. De vereniging representeert zichzelf ook niet als een vereniging dat een specifiek geloof representeert. Allerlei verschillende religies zijn te vinden binnen de club. Hetzelfde geldt voor zowel etniciteit als sociale klasse (Interview 6, 2025). Dit beeld wordt bevestigd door data vanuit het CBS (2024) Sportpark Wesselerbrink-Zuid ligt tussen twee wijken in het stadsdeel Enschede-Zuid, waarbij Helmerhoek een wijk is waar men over het algemeen hoger opgeleid is en een hoog inkomen vergaart. Daarnaast bevinden zich in de wijk weinig inwoners met een migratieachtergrond. De andere wijk waar V.V. Victoria '28 zich in bevindt is Wesselerbrink. In deze wijk wonen juist wat meer lagere inkomens en lager opgeleide mensen. Daarnaast heeft de wijk een hogere niet-westerse migratiegraad (CBS, 2024). V.V. Victoria '28 kan gezien worden als een wijkgebonden vereniging. Naast dat de club

zich al decennialang gevestigd heeft en veel jeugd uit Enschede-Zuid heeft, is de visie ook erg gericht op de buurt. Met de nieuwe accommodatie wil V.V. Victoria '28 daarom ook een steunpunt in de wijk zijn (Interview 6, 2025).

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

Een steunpunt in de wijk zijn is ook meteen het eerste doel van V.V. Victoria '28 met de clustering. De club wil meer dan alleen een voetbalvereniging zijn en praktisch de hele dag open zijn. Het nieuwe gebouw moet een soort buurthuis worden, waarbij iedereen in de buurt gebruik kan maken van het gebouw. Dat gebeurt in het huidige gebouw ook al kleinschalig, waarbij kinderen met speciaal onderwijs opgevangen kunnen worden. Naast maatschappelijke doeleinden wil V.V. Victoria '28 ook huisvesting bieden aan commerciële partijen, zoals fysiotherapie. De club wil daarmee een medisch punt en extra voorzieningen, zoals een krachthok en sportzaal, voor haar leden en buurtbewoners bieden. De club is daarnaast ook van mening dat er te weinig voorzieningen in de buurt zijn en met het nieuwe complex zouden ze dit probleem kunnen verminderen (Interview 6, 2025).

Voor V.V. Victoria '28 is het belangrijk dat er genoeg capaciteit op het sportcomplex is wanneer er andere clubs zich komen voegen op het sportcomplex. De vereniging is van mening dat er nu al te weinig ruimte is en zou daarom graag een extra kunstgrasveld in plaats van het afgekeurde kunstgrasveld willen hebben. Dit zou namelijk de capaciteit uitbreiden en dit is volgens de club noodzakelijk om alle vier de clubs op gewenste tijden te laten voetballen. Daarbij is de nadrukkelijke wens om een kunstgrasveld aan te leggen en geen natuurgrasveld, omdat op kunstgras altijd gevoetbald kan worden, ook onder slechte weersomstandigheden. Bovendien ligt er een natuurgrasveld op een plek waar water slecht afgevoerd kan worden, waardoor het veld vaak niet bespeelbaar is onder slechte weersomstandigheden (Interview 6, 2025).

Behaalde doelen en voorwaarden

Op het gebied van doelen is er vanuit V.V. Victoria '28 vertrouwen in een goede afloop. Hoewel er nog geen doelen behaald zijn, zijn er volgens de vereniging de afgelopen tijd stappen in de goede richting gezet. De vereniging neemt nog steeds het MFSA in Burgum als voorbeeld en blijft optimistisch om een soortgelijk project ook in Enschede-Zuid te realiseren met dezelfde partijen. De vereniging benadrukt dat voor een goede samenwerking het belangrijk is dat je elkaar probeert te begrijpen en met elkaar probeert mee te denken.

Op het gebied van voorwaarden blijft V.V. Victoria '28 hameren op veldcapaciteitsuitbreiding. Op het moment van schrijven is hier namelijk nog een meningsverschil over tussen V.V. Victoria '28 en Sportaal. V.V. Victoria '28 ziet het niet realiseren van deze voorwaarde volgens hun wensen als een

breekpunt. Voor V.V. Victoria '28 is dit namelijk noodzakelijk om alle teams te laten voetballen, terwijl Sportaal van mening is dat dit niet nodig is (Interview 6, 2025).

6.1.3 FC Aramea

FC Aramea is een jonge voetbalvereniging die opgericht is in 2010. De club bevindt zich sinds 2015 in het oude clubgebouw van Enschedese Boys op sportcomplex Wesselerbrink-Zuid (FC Aramea, sd). De vereniging zit tussen de 200 en 300 leden (The Stadium Consultancy, 2021). Het eerste elftal speelt in de vijfde klasse zaterdag en de recreatieve seniorenteamen spelen op zondag. FC Aramea heeft ook een paar jeugdelftallen (FC Aramea, sd).

Lokale factoren

FC Aramea is een voetbalvereniging dat de Aramese gemeenschap representeert. Daarbij hechten ze veel waarde aan de Aramese normen en waarden. Arameeërs zijn Syrisch-Orthodox, dus in de club is ook het geloof terug te vinden. Voor FC Aramea is de binding vooral gericht op deze gemeenschap dat verspreid is over de stad en niet alleen in de wijk. Wel is het zo dat veel Syriërs in Enschede-Zuid wonen (The Stadium Consultancy, 2021). Ook zet Aramea zich in voor jong en oud met onder andere contactmiddagen en –avonden (FC Aramea, sd; Interview 6, 2025). De club kent geen noemenswaardige rivaliteit met de clubs die gaan verhuizen naar of zich al bevinden op MFSA-Zuid. Alle vier de eerste elftallen spelen tegen elkaar in dezelfde competitie, waardoor er wel sportieve rivaliteit is, maar op bestuurlijk vlak is er geen sprake van rivaliteit (Interview 6, 2025). Het kent daarentegen wel een moeizame relatie met FC Suryoye-Mediterraneo. In een eerder stadium van het clusteringsproces is er gekeken om deze twee clubs te fuseren en samen te laten verhuizen als één club naar MFSA-Zuid. De verschillen tussen de twee clubs bleken te groot op onder andere religieus gebied, waardoor Suryoye-Mediterraneo op de plek blijft zitten waar het zich nu bevindt (Louwes, 2023; Interview 5, 2024; Interview 6, 2025). Er kan dus wel gesteld worden dat religie en etniciteit in dit geval een rol heeft gespeeld in de samenwerking tussen clubs.

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

Voor FC Aramea is het belangrijk dat ze er voor hun gemeenschap kunnen blijven zijn. Dus er moet in het nieuwe gebouw bijvoorbeeld plek blijven voor hun senioren groepen en andere activiteiten (Interview 6, 2025). Daarnaast heeft FC Aramea verouderde kleedkamers en kantine dat snel toe is aan renovatie of vervanging. Met het beoogde MFSA kan dit opgelost worden voor FC Aramea (The Stadium Consultancy, 2021; Gemeente Enschede, 2025). Een belangrijke voorwaarde voor FC Aramea is het behouden van de clubidentiteit, omdat de club een uitgesproken Aramese identiteit heeft. (Interview 7, 2025)

Behaalde doelen en voorwaarden

Zoals benoemd is de Aramese identiteit een belangrijke factor voor FC Aramea, maar is ook het huidige complex toe aan vervanging. Het vervangen van het complex is een doel dat automatisch gerealiseerd wordt bij de bouw van de MFSA. Het behouden van de clubidentiteit is ook een focuspunt binnen het netwerk. Daarom is er een externe begeleider op gezet om zaken rondom clubidentiteit te bespreken. Dit heeft ervoor gezorgd dat de clubs elkaar beter begrijpen en rekening proberen te houden met elkaars wensen (Interview 6, 2025). Uiteraard blijkt bij de realisatie van de MFSA pas in hoeverre er helemaal rekening is gehouden met de wensen van de club.

6.1.4 SVV '91

SVV '91 is de Surinaamse voetbalvereniging in Enschede. Op dit moment bevindt de club zich op het Wethouder Horstman Sportpark in Enschede-Noord. Dit sportpark moet sluiten en MFSA-Zuid moet de nieuwe thuishaven voor de club worden. Het eerste elftal speelt net als Victoria '28, FC Aramea en CVV Achilles Enschede in de vijfde klasse op zaterdag. Het is een kleine club met vijf teams verdeeld over het weekend en geen jeugdteams (SVV '91, sd).

Lokale factoren

SVV '91 heeft een uitgesproken Surinaamse identiteit en representeert de Surinaamse gemeenschap in Enschede. Het geeft daarbij wel aan dat het ook andere culturen graag een thuishaven biedt. SVV '91 ziet zichzelf niet alleen als voetbalclub, maar ook als uithangbord van de Surinaamse gemeenschap. Het organiseert graag activiteiten voor deze gemeenschap en wil de Surinaamse gemeenschap een thuis bieden. Daarnaast worden er bij de vereniging ook Zumba-lessen gegeven en heeft het eigen dartteams. De leden van SVV '91 komen vanuit de hele stad Enschede en omgeving (Jagai, 2023), maar in Enschede-Zuid is er wel een grotere gemeenschap Surinamers (CBS, 2024), waardoor leden wel dichterbij de club komen te wonen. Qua religie is de club niet per se uitgesproken, omdat de Surinaamse gemeenschap ook meerdere religies kent. De club kent geen bestuurlijke rivaliteit met de andere verenigingen op het sportpark. Op sportief gebied speelt de club in dezelfde klasse als V.V. Victoria '28, FC Aramea en CVV Achilles Enschede en zijn er ook wel incidenten geweest op het veld in het verleden. Toch is dit ook niet noemenswaardig te noemen, omdat het de samenwerking niet heeft beïnvloed.

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

Voor SVV '91 is een eigen clubgebouw een belangrijke prioriteit als het gaat om voorwaarden voor verhuizing. De club geeft aan dat het noodzakelijk is om een thuisfront te blijven bieden voor de Surinaamse gemeenschap en andere culturen die verder geen uitvalsbasis hebben. Ook om hun eigen

activiteiten te kunnen organiseren, vinden zij een eigen clubgebouw noodzakelijk. Ook zijn ze bang voor ledenverlies bij het niet realiseren van een eigen clubgebouw. Wel geeft de vereniging aan dat in de toekomst wanneer de clubs elkaar beter kennen er gesproken kan worden over een gezamenlijk clubgebouw (Jagai, 2023). Tot die tijd moet er eerst een noodkantine staan om SVV te kunnen ontvangen (Interview 6, 2025). Verder wil de vereniging graag spelen op een betere accommodatie dan het Wethouder Horstmanpark. De vereniging had daar namelijk te maken met mankementen, zoals kapotte lichtmasten. Voor SVV '91 had de wens om naar Wesselerbrink-Midden te verhuizen en daar te investeren in een extra veld. Nu het naar Wesselerbrink-Zuid gaat verhuizen is er nog steeds de wens voor een extra kunstgrasveld, omdat de capaciteit te laag is volgens SVV '91 (Jagai, 2023).

Behaalde doelen en voorwaarden

SVV '91 haar wens voor een eigen clubgebouw gaat bij de realisatie van MFSA-Zuid zeer waarschijnlijk niet in vervulling komen. De bedoeling is dat er een clubgebouw komt waar alle vier de verenigingen moeten huisvesten. De club had daarom ook liever gehad dat ze konden verhuizen naar het Harmoniegebouw op het sportpark Wesselerbrink-Midden waar FC Suryoye-Mediterraneo en V.V. UDI zich bevinden. Dit kon volgens de gemeente niet, vanwege het gebrek aan capaciteit op sportpark Wesselerbrink-Midden (Jagai, 2023). Op het moment van schrijven loopt er wel een aanvraag voor een vergunning voor een noodkantine om de club tijdelijk huisvesting te bieden. Daarnaast focussen de clubs zich met een externe begeleider op het behouden van de clubidentiteit (Interview 6, 2025). Ook hier geldt dat er pas bij de realisatie van de MFSA gemeten kan worden of er daadwerkelijk rekening is gehouden met de wensen van SVV '91. Met de realisatie van de MFSA is de bedoeling dat de vereniging qua faciliteiten wel vooruit gaat. Of het extra kunstgrasveld gaat komen is op het moment van schrijven nog een punt waar over gediscussieerd wordt (Interview 6, 2025).

6.1.5 CVV Achilles Enschede

CVV Achilles Enschede is opgericht in 1924 en speelt al sinds 1939 aan de Horstlindelaan op Sportpark Achilles Enschede in Enschede-Noord (CVV Achilles Enschede, sd). Net als de andere drie clubs met wie MFSA-Zuid gevormd moet worden, speelt het eerste elftal haar wedstrijden in de vijfde klasse op zaterdag. De club had in 2024 rond de 400 leden (Brink, 2024), waarmee de club iets groter is dan FC Aramea en SVV '91, maar wel kleiner dan V.V. Victoria '28.

Lokale factoren

CVV Achilles Enschede is een christelijke club en heeft daarom ook geen voetbalactiviteiten op zondag. Voor de rest komt het christelijke terug in de naam en normen en waarden van de club. Echter heeft het geloof geen prominente rol meer binnen de vereniging en wil het ook een vereniging zijn waarbij

meerdere geloven welkom en aanwezig zijn. Hetzelfde geldt voor etniciteit en sociale klasse. CVV Achilles Enschede bevindt zich al 100 jaar in Enschede-Noord en geeft daarom ook aan dat op historisch gebied jammer is dat het moet verhuizen naar Enschede-Zuid. Ook zijn de leden gewend om naar Enschede-Noord te komen. De vereniging ziet deze redenen wel als sentimentele redenen en niet als argument om per se in Enschede-Noord te blijven. De leden komen namelijk vanuit heel Enschede en verder en niet alleen vanuit Enschede-Noord. De club is daarom ook niet bang om leden te verliezen. Bovendien ziet de vereniging ook potentie in Enschede-Zuid (Interview 8, 2025).

De club kent ook geen rivaliteitsgevoelens met andere verenigingen met wie het samen moet gaan werken in Enschede-Zuid. Wel is er eerder wat commotie geweest tussen verenigingen in Enschede en CVV Achilles Enschede betreffende de integratie van de Prestige Football Academy (PFA) in de voetbalvereniging (Brink, 2024; Interview 5, 2024; Interview 8, 2025). Met deze samenwerking wil CVV Achilles Enschede de jeugd een hoog niveau aanbieden, waardoor talenten zich kunnen ontwikkelen tot voetballers spelend op professioneel niveau of op de hoogste amateurklassen. De wrijving werd veroorzaakt doordat andere clubs het gevoel hadden dat talentvolle spelers werden ingepikt door CVV Achilles Enschede (Brink, 2024). CVV Achilles Enschede benadrukt dat dit niet hun doel is, maar dat ze inspelen op een behoefte binnen de regio (Brink, 2024; Interview 8 2025). CVV Achilles Enschede vindt niet het de samenwerking beïnvloedt. De clubvisie bestaat verder niet alleen uit hoog spelende jeugd, maar ook dat recreatief voetbal veel aandacht krijgt, waarbij het sociale aspect van voetbal benadrukt wordt (Interview 8, 2025).

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

CVV Achilles Enschede had niet het streven om te verhuizen, omdat het vindt dat de huidige locatie voldoet aan hun eigen wensen. Daarom is het belangrijk voor de club om dezelfde faciliteiten te kunnen bieden als op de huidige locatie. Hoewel de vereniging van mening is dat een verhuizing naar het Diekman beter te verkopen was aan de leden, ziet het ook potentie in Enschede-Zuid. Voor CVV Achilles Enschede is het vooral belangrijk dat op de MFSA voldoende faciliteiten zijn die voldoende ondersteuning bieden om de jeugd op een hoog niveau te laten spelen (Interview 8, 2025). Verder wil de club graag wel dat hun identiteit terug te zien is op het complex. De club wil hun identiteit uitstralen op het complex. Het gaat hier om “winnen met voetbal is plezier en plezier met voetbal is winnen” (Interview 8, 2025). Hiermee wordt bedoeld dat er op het complex professionele faciliteiten te vinden zijn voor het presterende gedeelte, maar ook sociale activiteiten voor de leden plaats kunnen op het complex (Interview 8, 2025).

Behaalde doelen en voorwaarden

De club had het liefste blijven zitten op de huidige locatie, maar ziet wel potentie in het verhuizen naar Enschede-Zuid. Aangezien er pas gekeken kan worden naar de belangrijkste doelen en voorwaarden voor de club wanneer de verhuizing voltooid is, wordt er alleen gekeken naar de potentie om deze voorwaarden en doelen te behalen. Het behouden van professionele faciliteiten en de sociale aspecten is potentieel haalbaar. CVV Achilles Enschede benadrukt het vertrouwen in een goede afloop en vindt dat de samenwerking met de andere drie clubs goed verloopt. De relatie met Gemeente Enschede en Sportaal is wat meer complex. CVV Achilles Enschede benoemt dat het belangrijk is dat de communicatie goed is en dat ze betrokken moeten worden in beslissingen die hun betrekken.

6.1.6 Netwerk MFSA-Zuid

Voor het clusternetwerk MFSA-Zuid zijn zes organisaties het meest betrokken: V.V. Victoria '28, FC Aramea, SVV '91, CVV Achilles Enschede, Sportaal en Gemeente Enschede. Het netwerk draait om de vier voetbalverenigingen, waarbij Sportaal en Gemeente Enschede een meer faciliterende en coördinerende rol aannemen. Het aantal deelnemers aan het netwerk kan dus gezien worden als laag (Provan & Kenis, 2008). Uit het haalbaarheidsonderzoek (The Stadium Consultancy, 2021), een presentatie voor de verenigingen (The Stadium Consultancy, 2020), brieven naar de gemeenteraad (van den Berg, 2023; 2024), gemeenteraadsvoorstellen (Gemeenteraad Enschede, 2021; 2023), gemeenteraadsbesluiten (Gemeenteraad Enschede, 2023a; 2023b) en interviews (Interview 6, 2025; Interview 7, 2025; Interview 8, 2025) is het duidelijk welk type netwerk governance het netwerk toebehoort en wat de rol is van de partijen.

Het netwerk is een combinatie van twee typen netwerk governance. Het netwerk is een shared governance met een paar kenmerken van een NAO. Nu de clustering nog bezig is, zitten alle partijen bij elkaar aan tafel met eigen belangen en hebben ze dus interacties met elkaar, wat een shared governance kenmerkt. Het is daarnaast ook een gedecentraliseerd netwerk. Echter hebben de gemeente en Sportaal ook een coördinerende en faciliterende rol en dus een bemiddelende rol. Bij afronding van de cluster zullen de gemeente en Sportaal zich terugtrekken uit het netwerk, omdat het project dan afgerond is. De verenigingen zullen de samenwerking doorzetten met elkaar. Dit zorgt ervoor dat de gemeente en Sportaal ook een externe organisatie zijn die bemiddelt. Dit kenmerkt een NAO.

Het vertrouwen binnen het netwerk is gematigd. De clubs geven aan goed met elkaar overweg te kunnen (Interview 6, 2025; Interview 7; Interview 8, 2025) CVV Achilles Enschede en V.V. Victoria '28 hadden in het begin gehoopt op meer ondersteuning, hulp en duidelijkheid vanuit de gemeente. Er was in het begin namelijk geen projectbegeleider beschikbaar en de verenigingen hadden het gevoel dat het moeilijk communiceren was met de gemeente door de gemeentelijke structuur, waardoor het

gevoel ontstaat dat er te weinig met de verenigingen zelf werd gepraat, maar dat er meer beslissingen over hun genomen werd (Interview 6, 2025; Interview 8, 2025). CVV Achilles Enschede benadrukt daarbij ook dat daardoor onduidelijkheid ontstaat (Interview 8, 2025). De gemeente erkent dat er wat deukjes in het vertrouwen zijn opgelopen, waardoor er nu een externe begeleider is aangesteld (Interview 7, 2025). De verenigingen en de gemeente hebben vertrouwen dat er nu stappen gezet worden in de goede richting (Interview 6, 2025; Interview 7, 2025; Interview 8, 2025), waardoor het vertrouwen tussen de organisaties stijgt. Bij SVV '91 is het vertrouwen in de gemeente ook niet optimaal, omdat er lange tijd beloofd was dat de club een eigen clubhuis zou krijgen, maar de wethouder hier later op terug moest komen. Ook dit is erkend door de wethouder (Jagai, 2023) en er wordt nu gekeken met de clubs en gemeente hoe SVV '91 alsnog in een andere vorm de Surinaamse gemeenschap kan representeren (Interview 6, 2025).

Het vertrouwen tussen Sportaal en de voetbalverenigingen in Enschede-Zuid is niet optimaal. Dit hangt samen met de doelovereenkomst tussen de organisaties. Er is een doeldiscrepancie zichtbaar als het gaat om een extra kunstgrasveld op het sportcomplex (Interview 6, 2025) en het vroegtijdig ontvangen van SVV '91 (Interview 5, 2024; Interview 6, 2025). Tussen de verenigingen onderling en de gemeente lijkt er op grote lijnen doelovereenkomst te zijn. Hoewel de verenigingen de verhuizing niet per se zien zitten, zijn ze zich allemaal bewust van waarom de gemeente dit graag wil. Bij zowel de verenigingen als de gemeente is iedereen van mening dat het complex aan renovatie toe is (Interview 6, 2025; Interview 7; Interview 8, 2025). Het verschil tussen alle partijen zit hem in de focuspunten. V.V. Victoria '28 haar focuspunten liggen op een steunpunt zijn in de wijk, die van CVV Achilles Enschede op professionele faciliteiten en die van FC Aramea en SVV '91 op het representeren van hun gemeenschappen. Over deze verschillen wordt gesproken met elkaar en de partijen proberen rekening met elkaar te houden (Interview 6, 2025; Interview 7, 2025; Interview 8, 2025). Hoewel de verschillen ook weleens gebotst hebben (Interview 7, 2025), kunnen de verschillen er ook voor zorgen dat de verenigingen elkaar aanvullen (Interview 7, 2025; Interview 8, 2025). Omdat er wel wat verschillen zijn, maar op hoofdlijnen de partijen elkaar wel kunnen vinden, wordt ook doelovereenkomst bestempeld als gematigd.

Als laatste is er nog de behoefte aan netwerkexpertise. De clubs hebben elkaar in zekere mate nodig, omdat bij de bouw van een MFSA voldaan moet worden aan 1500 leden. De clubs moeten daarom bij elkaar opgeteld 1500 leden hebben (Interview 7, 2025). Alleen lukt geen enkele club dat. Dus de clubs hebben elkaar nodig om investeringen in het complex voor elkaar te krijgen. Daarnaast geven de clubs en de gemeente aan dat de verenigingen behoefte hebben aan financiële steun en procesbegeleiding vanuit de gemeente (Interview 6, 2025; Interview 7, 2025; Interview 8, 2025), terwijl de gemeente de clubs nodig hebben om de sportparken vrij te spelen. Omdat er bij de verenigingen

geen behoefte is aan aanvullende kennis, maar wel afhankelijkheid qua financiën en ondersteuning is de netwerkexpertise gematigd.

6.1.7 Effectiviteit clustering MFSA-Zuid / Enschede-Zuid

Het clusternetwerk in Enschede-Zuid is de eerst opgestarte clusterlocatie en had een stroef begin. Het oorspronkelijke doel om in 2025 te beginnen aan de opening en operationele fase (The Stadium Consultancy, 2021) is ook niet gehaald. Omdat de MFSA nog niet gerealiseerd is, kan er nog niets gezegd worden over het behalen van de doelen en voorwaarden. Alleen de voorwaarde van SVV '91 om een eigen clubgebouw te behouden zal definitief niet behaald worden. Alle andere doelen en voorwaarden kunnen nog gerealiseerd worden en daarom heeft het netwerk wel de potentie om nog effectief te worden.

In het theoretisch kader zijn er twee sub-vragen geformuleerd. De eerste luidt: *“Tot welke typen network governance behoren de verschillende netwerken en hoe passend zijn de effectiviteitscondities met het type network governance van de netwerken?”*. Het type network governance waartoe het netwerk MFSA-Zuid behoort is een combinatie van een shared governance en een NAO. Dieper ingaand op de passendheid van de effectiviteitscondities valt op dat de doelovereenkomst en vertrouwen laag waren in het begin, maar steeds beter zijn geworden. Op dat moment was het netwerk niet effectief, wat volgens de verwachting vanuit de theorie voor zowel een shared governance als bij een NAO niet matchend is. Daarnaast is er altijd een zekere mate van doelovereenkomst nodig (Provan & Kenis, 2008). Nu zowel de doelovereenkomst en vertrouwen meer beginnen te matchen met beide network governance typen, lijkt ook de effectiviteit te stijgen. Het aantal deelnemers is laag, waardoor een NAO volgens de theorie op dit gebied niet nodig is en een shared governance effectief zou moeten werken. In dit clusternetwerk blijkt wel dat ondanks het lage aantal deelnemers, de organisaties behoefte hebben aan bemiddeling, aangezien ze aangaven projectbegeleiding te missen in het begin.

Tabel 6.1.7: Overeenkomst effectiviteitscondities MFSA-Zuid en typen network governance

	Vertrouwensdichtheid	Aantal deelnemers	Doelovereenkomst	Behoefte aan netwerkexpertise
MFSA-Zuid	Gematigd	Laag	Gematigd	Gematigd
Shared governance	Hoog	Laag	Hoog	Laag
Lead organization	Laag	Gematigd	Gematigd tot laag	Gematigd
NAO	Gematigd	Gematigd tot veel	Gematigd tot hoog	Hoog

De tweede sub-vraag betreffen de lokale factoren en is als volgt: *“Welke lokale factoren zijn er aanwezig binnen de verschillende netwerken en in hoeverre beïnvloeden deze factoren de effectiviteit van de netwerken in het in het bereiken van hun doelen in de clusteropgave?”*. De lokale factoren locatie, religie, etniciteit, sociale klasse en rivaliteit lijken een redelijke rol te spelen in Enschede-Zuid. De lokale factoren komen vaak terug in de identiteit van de clubs. Locatie in de vorm van wijkgebondenheid staat hoog in het vaandel bij V.V. Victoria '28, religie komt terug bij CVV Achilles Enschede en in een hogere mate bij FC Aramea en etniciteit ook belangrijk is voor FC Aramea en SVV '91. Religie en etniciteit hebben ook een groot aandeel gespeeld in het laten klappen van de samenwerking tussen FC Aramea en FC Suryoye-Mediterraneo (Interview 5, 2024; Interview 6, 2025). De huidige clubs geven aan dat, vooral nu ze een cultuurtraject lopen, ze elkaar goed leren begrijpen, respect hebben voor elkaars culturen (Interview 6, 2025) en elkaar kunnen aanvullen (Interview 8, 2025). Ook komt in de interviews naar voren dat botsingen meer plaatsvinden door een verschil in visie dan op lokale factoren. Ook geeft het aan dat bij bewustzijn van en vertrouwen hebben in de gezamenlijke doelen de verenigingen makkelijker over een lokale barrière stappen (Interview 7, 2025).

6.2 MFSA-Oost / Glanerbrug

In de cluster MFSA-Oost zijn de voetbalverenigingen Avanti Wilskracht, GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug betrokken. Hier werd in het begin gesproken over een fusie tussen alle drie de clubs in samenwerking met de andere sporten in Glanerbrug om een grote omnisport vereniging Glanerbrug te worden. De fusie is mislukt en Avanti trok zich na een stemming onder de leden helemaal terug uit de samenwerking, waardoor Avanti op hetzelfde sportpark blijft zitten en er definitief een stekker uit het MFSA getrokken is. Wel vertrekt Sportlust Glanerbrug naar het sportpark van GVV Eilermark en komt er wel een fusie tussen deze twee clubs.

6.2.1 Doelen van Gemeente Enschede en Sportaal

Net als in Enschede-Zuid was de bedoeling om een MFSA te bouwen in Glanerbrug. Het belangrijkste doel van de gemeente valt samen met de doelen van de totale clusteropgave. Het sportpark van Sportlust Glanerbrug moet sluiten om meer ruimte te creëren en de verenigingen toekomstbestendig te houden (Interview 7, 2025). De gemeente wilde alle clubs in Glanerbrug op een groot MFSA hebben om gericht te investeren op één locatie (The Stadium Consultancy, 2021; Gemeente Enschede, 2023b). Hierbij was de bedoeling dat de bossen tussen de buurverenigingen Avanti Wilskracht en GVV Eilermark weg zouden worden gehaald en daar een loopbrug tussen zou komen. Het clubhuis zou op het sportpark van Avanti-Wilskracht komen (Gemeente Enschede, 2023b; Interview 4, 2024). Hoewel de gemeente aangaf een fusie niet op te dringen (Interview 7, 2025), hoopte de gemeente wel dat dit zou gebeuren in Glanerbrug (Gemeente Enschede, 2023b). De voordelen daarvan zouden zijn dat vrijwilligers ontlast worden door gezamenlijke taken en functies (Gemeente Enschede, 2023b; Interview 4, 2024) en de kwaliteit van het sportaanbod en de organisatie omhoog gaat (Gemeente Enschede, 2023b), omdat een grote club meer verschillende mensen tot hun beschikking heeft (Interview 7, 2025). Daarnaast hoeven sponsors niet meer te kiezen uit drie clubs en zou er schaalvoordelen uit kantine-inkoop en andere kosten kunnen ontstaan (Gemeente Enschede, 2023b; Interview 4, 2024). Als laatste zijn er eenduidige afspraken over wie wanneer de velden kunnen gebruiken in plaats van overleggen tussen verschillende verenigingen (Gemeente Enschede, 2023b).

6.2.2 Avanti Wilskracht

Avanti Wilskracht is een omnivereniging in Glanerbrug, wat wil zeggen dat er naast voetbal ook andere sporten, zoals handbal, gymnastiek, streetdance en hardlopen onder de vereniging vallen. Elk met hun eigen afdelingsbestuur (Avanti Wilskracht, sd). Dit onderzoek focust zich enkel op de voetbaltak van de vereniging. Avanti Wilskracht is een van de grootste voetbalverenigingen in Enschede en de grootste in Glanerbrug. De vereniging is officieel een zaterdagvereniging, maar heeft ook een paar seniorenelftallen op zondag en heeft lang haar wedstrijden op zondag gespeeld. Het speelt hun wedstrijden op Sportpark Het Zoutendijk, gelegen naast GVV Eilermark.

Lokale factoren

De van oorsprong Rooms-Katholieke voetbalclub draagt al sinds de oprichting in 1930 dezelfde kleuren, namelijk zwart en rood. Echter speelt de vereniging niet altijd al op het huidige sportpark. Het heeft zelfs lange tijd gespeeld op het huidige sportpark van Sportlust Glanerbrug. Sinds 1980 is de club actief op het huidige sportpark met een kenmerkend clubgebouw dat de club zelf gerenoveerd heeft en zelfs in 1993 door het Algemeen Dagblad werd uitgeroepen als tweede mooiste amateurclubgebouw van Nederland (Glanerbrug-Digitaal, 2020). Bovendien is het clubgebouw pas

gerenoveerd. Avanti Wilskracht is daarnaast zelf ook tevreden over hun huidige locatie (Interview 7, 2025). Wat betreft religie is Avanti opgericht als Rooms-katholieke voetbalvereniging, maar komt dit niet meer naar voren bij de verenigingen behalve in de naam. Officieel is namelijk de naam van de omnivereniging 'Rooms-katholieke Omnisportvereniging Avanti-Wilskracht'. De club speelt echter haar wedstrijden ook op zaterdag tegenwoordig. Op dit moment spelen Avanti Wilskracht en GVV Eilermark niet in dezelfde klasse, maar de clubs komen elkaar weleens tegen in de competitie. Echter lijkt er geen sprake van meer dan een beetje sportieve rivaliteit tussen beide clubs. De enige rivaliteit dat er is, zit vooral bij de oudere leden van de clubs. Dit zijn leden waarbij sentiment en historie een rol speelt en daarop ook een mening over de samenwerking bepalen. Onder de jeugd speelt de rivaliteit een minder grote rol (Interview 4, 2024; Interview 5, 2024). Over sociale klasse en etniciteit komt er helemaal geen of geen eenduidig resultaat naar voren.

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

Avanti Wilskracht maakt deel uit van het initiatief 'Noabersport' samen met GVV Eilermark, korfbalvereniging GKV Ons Clubje, Tennisvereniging Glanerbrug en IJscub Glanerbrug. Deze verenigingen liggen bij elkaar in de buurt en hebben daarom een samenwerkingsverband, waarbij het doel is om in te zetten voor kwalitatief sportaanbod in Glanerbrug en maatschappelijke doeleinden, zoals sociale activiteiten organiseren voor mensen die een plek in de maatschappij zoeken of het begeleiden van mensen die weer in een werkritme willen komen zodat ze een plek op de arbeidsmarkt vinden. Met een MFSA zouden deze doelen beter te realiseren zijn (Noabersport, sd). Een belangrijke voorwaarde voor Avanti Wilskracht is dat de eigen identiteit behouden zou worden (Siero, sd).

Behaalde doelen en voorwaarden

Als bekend waren er drie scenario's geschetst voor de verenigingen uit Glanerbrug, waarbij scenario 1 kort gezegd tot directe fusie op een MFSA zou leiden, scenario 2 tot intensieve samenwerking op één MFSA en op onbepaalde termijn een fusie en scenario 3, waarbij Avanti op haar eigen sportpark blijft en er alleen gewerkt zou worden aan een verhuizing van Sportlust Glanerbrug naar GVV Eilermark (Gemeente Enschede, 2023b). De leden van Avanti hebben gestemd op scenario 3, waardoor de MFSA van de baan is (Avanti Wilskracht, 2023). De leden zagen een fusie niet zitten, omdat er dan niet aan de voorwaarde voldaan werd om de eigen identiteit te behouden. Automatisch zijn de doelen die daarbij horen ook niet gehaald, omdat de MFSA nooit zal komen. Daarbij moet vermeld worden dat de noodzaak voor Avanti Wilskracht niet hoog lag om hun doelen te bereiken, omdat ze met het initiatief Noabersport al inzetten voor een breed en kwalitatief sportaanbod en voor maatschappelijke doeleinden in Glanerbrug (Siero, sd). Echter had een MFSA dit kunnen versterken (Noabersport, sd).

Daarnaast is Avanti Wilskracht tevreden op de plek waar ze nu zitten en zijn investeringen in het sportpark niet noodzakelijk en brengt het onnodig risico's mee (Interview 7, 2025).

6.2.3 GVV Eilermark

GVV Eilermark is de tweede voetbalclub qua grootte in Glanerbrug. Het is voornamelijk een zaterdagclub en het eerste elftal speelt haar wedstrijden in de vierde klasse zaterdag. De club is opgericht in 1920 en speelt al jaren op hetzelfde sportcomplex (Interview 4, 2024).

Lokale factoren

GVV Eilermark omschrijft zichzelf als een echte arbeidersvereniging. Zo zijn de kleedkamers, de tribune en kantine allemaal door leden van de club zelf gebouwd. De vereniging heeft van vroeger uit veel vakgeleerde mensen als leden en minder theoretisch opgeleide mensen. Waar de andere twee clubs uit Glanerbrug ontstaan zijn vanuit een bepaalde religie is GVV Eilermark helemaal niet verbonden aan een religie. Ook voelen ze zich niet verbonden aan bepaalde etniciteit en is het ledenbestand van de club gevarieerd (Interview 4, 2024). Van rivaliteit is er niet echt sprake, alleen onder de oudere leden voor wie sentiment en historie een belangrijke rol speelt (Interview 4, 2024; Interview 5, 2024).

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

GVV Eilermark was vanaf het begin af aan enthousiast over het idee van een MFSA. De club heeft daarom ook geen harde voorwaarden gesteld, behalve dat er genoeg ruimte zou zijn voor alle verenigingen op het sportcomplex. De club had daarentegen wel duidelijke doelen met de MFSA. De club wil graag aanpassingen doen aan het complex, zoals een nieuw clubgebouw met nieuwe kleedkamers en een nieuwe kantine. Ook hoopte het op een extra kunstgrasveld om de capaciteit te verhogen. Daarnaast wil de club één grote sportvereniging vormen in Glanerbrug, waarbij het niet alleen om voetbal draait, maar ook om andere sporten. Ook wil GVV Eilermark zich inzetten voor maatschappelijke doeleinden, zoals dagbesteding voor ouderen. Het inzetten voor breedtesport en maatschappelijke doeleinden is er gedeeltelijk al in de vorm van Noabersport (Noabersport, sd; Interview 4, 2024), maar met een gerenoveerd complex zou dit alleen maar beter worden (Interview 4, 2024). Het is niet dat de hele club graag een fusie wilt, maar ziet de fusie als een belangrijke factor om de toekomstbestendigheid van de vereniging te garanderen. Met de fusie zouden de investeringen in het sportcomplex makkelijker haalbaar zijn, maar zouden er ook andere voordelen bijkomen, zoals het oplossen van het tekort aan vrijwilligers en het op termijn vinden van een nieuw bestuur. Bovendien hoeven sponsors en Glanerbrugers niet meer te kiezen tussen clubs, waardoor je als club kan gaan groeien volgens GVV Eilermark (Interview 4, 2024).

Behaalde doelen en voorwaarden

Doordat Avanti Wilskracht uit de samenwerking is gestapt en daarom de MFSA van de baan is, kunnen de doelen van GVV Eilermark nog maar deels behaald worden. De club zal namelijk wel Sportlust Glanerbrug ontvangen en de gemeente zal daarom geen grootschalige investeringen doen, maar zal alsnog een aantal vernieuwingen aan het complex toebrengen. Zo zullen er waarschijnlijk een nieuwe kantine met vier kleedkamers en twee scheidsrechterkleedkamers extra komen en zal er een extra kunstgrasveld aangelegd worden (Interview 4, 2024). Ook ziet GVV Eilermark nog steeds mogelijkheden om de breedtesport in Glanerbrug te prevaleren, ook omdat er nog steeds een samenwerking is met alle sportclubs in Glanerbrug door Noabersport, ook met Avanti Wilskracht. Daarnaast wordt met de komst van Sportlust de omvang van de club vergroot en daarmee het vrijwilligerstekort opgelost (Interview 4, 2024). Ondanks de fusie tussen GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug zullen er wel twee clubs overblijven in Glanerbrug, waardoor het doel van één sportclub in Glanerbrug niet behaald is.

6.2.4 Sportlust Glanerbrug

Sportlust Glanerbrug is een van oorsprong christelijke voetbalvereniging dat in 1931 is opgericht. De club speelt al sinds 1940 op Sportpark Het Bultserve in Glanerbrug tegen de Duitse grens aan (Sportlust Glanerbrug, sd). De club is de kleinste van de drie en heeft ook geen eerste elftal meer. De andere teams spelen allemaal op vrijdag of zaterdag (Voetbal.nl, 2025).

Lokale factoren

Sportlust Glanerbrug is van oorsprong christelijk en dat is terug te zien in dat de club altijd op de zaterdag heeft gespeeld. Echter speelt dit niet meer onder de jeugd. Hetzelfde geldt voor rivaliteit met de andere twee Glanerbrugse clubs (Interview 4, 2024; Interview 5 2024). Het christelijke is tevens niet meer in de naam te zien. Sportlust Glanerbrug speelt al jaren op hetzelfde sportcomplex, waar ook nog veel ruimte is. Dus hier hechten ze wel veel waarde aan. Met een verhuizing zullen ze ruimte moeten inleveren die ze voorheen wel hadden (Interview 7, 2025). Qua afstand moeten ze verhuizen naar de andere kant van het dorp, maar de leden komen verspreid uit het dorp, waardoor dit geen groot probleem is. Rivaliteit speelt vooral onder de oudere leden, waarbij sentiment en historie nog een rol spelen. Qua etniciteit en sociale klasse zijn er helemaal geen of geen eenduidige resultaten.

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

Voor Sportlust Glanerbrug is het doel duidelijk. Hoewel ze eigenlijk graag op hun huidige complex waren gebleven, is het wel zo dat er weinig nieuwe aanwas is voor Sportlust Glanerbrug, omdat veel nieuwe voetballers lijken te kiezen voor een plek waar de meeste voetbalvelden zitten, dus bij Avanti

Wilskracht en bij GVV Eilermark (Interview 7, 2025). Het sportcomplex wordt hoe dan ook gesloten, dus er is weinig keuze voor Sportlust Glanerbrug, maar ook om toekomstbestendig te blijven moet Sportlust Glanerbrug wel verhuizen naar het sportcomplex van GVV Eilermark of Avanti Wilskracht. Sportlust Glanerbrug zou graag een Glanerbrugse sportvereniging zien. Dit kwam ook duidelijk naar voren in de stemming van Sportlust Glanerbrug over een fusie. De meerderheid van de leden van de club waren voor scenario 1, waarbij er meteen een fusie zal komen tussen Avanti Wilskracht, GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug en er als een club gewerkt zou worden aan een MFSA (Interview 4, 2024).

Behaalde doelen en voorwaarden

Met het terugtrekken van Avanti Wilskracht is het doel om één Glanerbrugse sportvereniging te vormen gedeeltelijk mislukt. De bedoeling is wel dat de club gaat fuseren met GVV Eilermark, waardoor een gedeelte van de fusie alsnog doorgaat. Sportlust Glanerbrug zal dan verhuizen naar het sportcomplex van GVV Eilermark, waar er een aantal verbouwingen moeten plaatsvinden om het sportcomplex gebruiksklaar te maken voor beide voetbalverenigingen (Gemeente Enschede, 2023b; Interview 4, 2024). Hiermee gaat het doel om een nieuw onderkomen te vinden met alle waarschijnlijkheid wel lukken.

6.2.5 Netwerk MFSA-Oost / Glanerbrug

MFSA-Oost bestaat uit de drie Glanerbrugse voetbalclubs Avanti Wilskracht, GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug. Daarnaast zijn Gemeente Enschede en Sportaal betrokken. De opzet van het netwerk is vergelijkbaar met die van MFSA-Zuid. Uit dezelfde documenten zoals het haalbaarheidsonderzoek van MFSA-Zuid en Diekman-Oost (The Stadium Consultancy, 2021), brieven naar de gemeenteraad (van den Berg, 2023; 2024), gemeenteraadsvoorstellen (Gemeenteraad Enschede, 2021; 2023) en gemeenteraadsbesluiten (Gemeenteraad Enschede, 2023a; 2023b), maar ook een openbare presentatie vanuit de gemeente voor de Glanerbrugse verenigingen (Gemeente Enschede, 2023b) werd het type netwerk waar het MFSA-Oostcluster toebehoort duidelijk. Ook in dit geval is de rol van Gemeente Enschede samen met Sportaal faciliterend en coördinerend. De financiering van de cluster, de partijen bij elkaar brengen en het proberen deze op één lijn te houden met oog op de netwerkdoelen wordt gedaan door de gemeente en Sportaal.

Ook hier is het netwerk een combinatie van twee typen network governance. Het netwerk is een shared governance met een paar kenmerken van een NAO. Toen de clustering nog bezig was, zaten alle partijen bij elkaar aan tafel met eigen belangen en hebben ze dus interacties met elkaar, wat een shared governance kenmerkt. Het is daarnaast ook een gedecentraliseerd netwerk. Echter hebben de gemeente en Sportaal ook een coördinerende en faciliterende rol en dus een bemiddelende rol.

Gemeente Enschede en Sportaal zullen GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug nog helpen met de fusie en ze betrekken in het totale clusterproces om zo de verhoudingen met de andere clusters recht te houden (Interview 7, 2025). Bij afronding van de cluster zullen de gemeente en Sportaal zich terugtrekken uit het netwerk, omdat het project dan afgerond is. De verenigingen zullen de samenwerking doorzetten met elkaar. Dit zorgt ervoor dat de gemeente en Sportaal ook een externe organisatie zijn dat bemiddelt. Dit is meer een kenmerk van een NAO.

Het vertrouwen binnen het netwerk was hoog. De voorzitters spraken veel met elkaar en kwamen bij elkaar langs, ook op informele wijze. Ook de verhoudingen met de Gemeente en Sportaal waren goed, waarmee er maandelijks vergaderingen waren. Bovendien werd er veel gedeeld met elkaar en waren er weinig meningsverschillen. Na de afwijzing van het voorstel van de leden van Avanti Wilskracht is het contact tussen GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug aan de ene kant en Avanti Wilskracht beperkt aan de andere kant beperkt over dit onderwerp. (Interview 4, 2024).

Hoewel het vertrouwen hoog lag, kan de doelovereenkomst gezien worden als laag tot gematigd. Tussen GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug is de doelovereenkomst hoog en ook met de gemeente en Sportaal is de doelovereenkomst hoog. Beide clubs zetten in op een fusie, waarbij iedereen op één sportpark zou komen te landen. Voor de gemeente en Sportaal was dit ook de meest gewenste uitkomst. Echter was het verschil in doel tussen enerzijds GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug en anderzijds Avanti Wilskracht te groot. Voor GVV Eilermark is er een wens om vernieuwingen aan het complex toe te brengen en de toekomstbestendigheid te verhogen en voor Sportlust Glanerbrug was het vooral belangrijk om een nieuw onderkomen te vinden. Avanti Wilskracht is tevreden met hun eigen sportcomplex en voelen geen noodzaak om te fuseren. Dus Avanti ziet meer risico's dan voordelen om te gaan fuseren. Daar bovenop ligt ook nog het sentiment van clubidentiteit dat je moet inleveren bij een fusie. Iets dat ook bij GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug ook meetelt, maar deze clubs zien meer voordelen in een fusie.

Als laatste is er de behoefte aan netwerkexpertise. Deze is gematigd. GVV Eilermark heeft het vertrouwen dat ze met twee clubs ook al een aantal doelen weten te behalen, alleen hadden ze liever ook Avanti erbij gehad om de gehele MFSA te realiseren, dus voor hen is de behoefte aan netwerkexpertise gedeeltelijk. Voor Sportlust Glanerbrug was het vooral belangrijk dat een van de twee clubs open stonden om de vereniging te ontvangen. Dus voor Sportlust Glanerbrug was er wel vorm van afhankelijkheid. Avanti Wilskracht is tevreden met hun locatie, dus voor deze club is er geen behoefte aan netwerkexpertise. Verder zijn de clubs afhankelijk van de gemeente en Sportaal voor financiën en procesbegeleiding om de verbouwing te realiseren en zijn de gemeente en Sportaal aan de andere kant afhankelijk van alle drie de clubs om een MFSA te realiseren.

6.2.6 Effectiviteit clustering MFSA-Oost / Glanerbrug

Het doel om een MFSA te realiseren is mislukt. Echter betekent het niet dat alle doelen niet gehaald zijn. Het lijkt in ieder geval te lukken om Sportlust Glanerbrug een nieuw onderkomen te laten vinden en Sportpark Bultserve te laten sluiten wanneer de club gaat verhuizen richting het sportpark van GVV Eilermark en met dezelfde club gaat fuseren. De gemeente en Sportaal gaan nu samen met deze twee clubs kijken naar hoe ze gericht in het sportpark gaan investeren, zodat er ruimte ontstaat voor de fuserende verenigingen. Daarnaast heeft het doel om een breed en kwalitatief hoog sportaanbod aan te bieden voor Glanerbrug en daarnaast ook maatschappelijk in te zetten voor Glanerbrug nog steeds de potentie om behaald te worden. Met de verhuizing van Sportlust Glanerbrug naar het sportpark van GVV Eilermark meer ruimte ontstaan om dit te blijven doen. Bovendien zullen de clubs nog steeds door middel van Noabersport met Avanti Wilskracht samenwerken op dit gebied. Omdat de MFSA niet gerealiseerd is en het nog afwachten is hoe de fusie tussen GVV Eilermark en Sportlust Glanerbrug er precies uit gaat zien, maar er veel doelen gedeeltelijk behaald kunnen worden, is dit netwerk potentieel gedeeltelijk effectief.

Om een concreet antwoord te geven op Q1: *“Tot welke typen network governance behoren de verschillende netwerken en hoe passend zijn de effectiviteitscondities met het type network governance van de netwerken?”*, kan worden vastgesteld dat het type network governance een combinatie tussen een shared governance en een NAO is. Op het gebied van effectiviteitscondities lijkt een shared governance een effectieve type als het aankomt op het deelnemersveld. Dit lijkt enigszins bevestigd te worden, omdat de clubs ook op eigen initiatief met elkaar in gesprek gingen en dit goed verliep. Hoewel de clubs ook zelf het initiatief namen, werd de bemiddeling vanuit de gemeente wel gewaardeerd en was dit ook goed voor het proces. Ook het vertrouwen was lang goed tussen de clubs en in die tijd werden er ook stappen gezet in het proces. Het vertrouwen was terug te vinden in de informele gesprekken met elkaar en dat dit goed werkte voor de clubs. Dit komt dus overeen met de theorie dat veel vertrouwen belangrijk is in een shared governance. Waar de meeste discrepantie zit tussen MFSA-oost en beide governancevormen is de doelovereenkomst. Dit lijkt ook de grootste invloed te zijn op het niet volledig effectief worden van het netwerk. Dus ook dit komt overeen met de theorie.

Tabel 6.2.6: Overeenkomst effectiviteitscondities MFSA-Oost en typen network governance

	Vertrouwensdichtheid	Aantal deelnemers	Doelovereenkomst	Behoeftte aan netwerkexpertise
MFSA-Oost	Hoog	Laag	Gematigd tot laag	Gematigd
Shared governance	Hoog	Laag	Hoog	Laag
Lead organization	Laag	Gematigd	Gematigd tot laag	Gematigd
NAO	Gematigd	Gematigd tot veel	Gematigd tot hoog	Hoog

De tweede sub-vraag is: *“Welke lokale factoren zijn er aanwezig binnen de verschillende netwerken en in hoeverre beïnvloeden deze factoren de effectiviteit van de netwerken in het in het bereiken van hun doelen in de clusteropgave?”*. Kijkend naar de lokale factoren lijken religie en rivaliteit een niet al te grote rol te spelen in de samenwerking. Hoewel dit wel leeft onder de oudere leden van de club, lijkt dit niet de samenwerking tussen de clubs te beïnvloeden. Over etniciteit is niets bekend, maar omdat dit niet naar voren is gekomen, is het ook onwaarschijnlijk dat dit daadwerkelijk van invloed is geweest. Op het gebied van sociale klasse bestaan er tegenstrijdige resultaten. Enerzijds wordt genoemd dat sociale klasse zonder het concreet uit te spreken wel op de achtergrond meespeelde. In een ander interview wordt dit niet benoemd als reden. Daarom kan er noch bevestigd noch ontkend worden dat dit een rol heeft gespeeld in de samenwerking. Locatie speelt wel een rol. Hoewel Sportlust Glanerbrug graag op haar locatie had willen zitten, heeft het in dit geval geen invloed op de samenwerking, omdat het definitief is dat het sportpark gaat sluiten. Voor Avanti Wilskracht heeft het wel invloed, omdat zij niet verplicht zijn om te verhuizen en ook de noodzaak niet zien voor een nieuw sportcomplex. Een niet meegenomen factor dat wel in interviews genoemd wordt als meespelende factor, is het gebrek aan informatievoorziening richting leden toe. Wanneer een vereniging niet voldoende communiceert naar haar leden toe, dan bestaat het risico dat leden niet goed geïnformeerd worden en daardoor een keuze moeten maken op basis van gebrekkige informatie (Interview 4, 2024).

6.3 Sportcampus Diekman-Oost

Het clusterproces op Diekman-Oost betreft de voetbalverenigingen De Tubanters 1897, Sportclub Enschede en EFC PW 1885, waarbij de twee laatstgenoemde clubs moesten verhuizen van Diekman-West naar Diekman-Oost, waar de Tubanters 1897 zich al bevond. Los van de voetbalclubs zijn ook

andere sportverenigingen betrokken, zoals gymnastiek, American Football, rugby, frisbee en handbal. Om het onderzoek niet te breed te laten worden, zijn deze sportverenigingen niet meegenomen in het onderzoek. Sportcampus Diekman-Oost is in tegenstelling tot MFSA-Oost en MFSA-Zuid geen MFSA, maar alleen een clustering. Ook is de clustering fysiek afgerond, waardoor de effectiviteit van het netwerk al gemeten kan worden.

6.3.1 Doelen van Gemeente Enschede en Sportaal

Waar het doel bij de andere clusters was om verenigingen te laten verhuizen van wie het sportcomplex gesloten zou worden, hebben de oude sportparken van Sportclub Enschede en EFC PW een ander doel gekregen. Profclub FC Twente was namelijk op zoek naar een nieuwe trainingslocatie en in overleg met de gemeente is Diekman-West aangewezen als nieuwe locatie. Dus de zittende verenigingen moesten daar weg. Er is heel kort sprake geweest van een MFSA, maar dat was al snel van tafel (Interview 1, 2024; Interview 3, 2024). Het ging vooral om de ruimte op Diekman-Oost beter te gebruiken (Interview 7, 2025). Zo stond bijvoorbeeld het gebouw van de opgeheven voetbalvereniging Zuid-Eschmarke leeg en waren er ongebruikte velden (Interview 1, 2024). Met de komst van meerdere sportverenigingen zou dit probleem opgelost moeten worden.

6.3.2 De Tubanters 1897

De Tubanters 1897, officieel E.V. & A.C. De Tubanters 1897, is een voetbal- en atletiekclub die zich bevindt op sportpark Diekman-Oost gelegen in de wijk Hogeland in Enschede. Hoewel atletiek niet meer beoefend wordt door de club, zit dit onderdeel nog wel in de naam (De Tubanters 1897, sd). Het is de grootste club binnen dit cluster en ook een van de grotere clubs in Enschede. Het eerste elftal speelt op zaterdag in de vijfde klasse haar wedstrijden. Daarnaast heeft het ook nog een paar recreatie-elftallen verspreid over het weekend. De club heeft verder een grote jeugdafdeling met prestatie- en recreatie-elftallen (Voetbal.nl, 2025).

Lokale factoren

Te beginnen met de locatie, is De Tubanters 1897 de enige van de drie voetbalclubs dat niet hoeft te verhuizen. De club is blij met de locatie waar ze nu zitten en heeft recentelijk nog geïnvesteerd in haar clubgebouw dat van de club zelf is. De club is daarnaast tevreden op de plek waar ze zitten. Hun leden komen desondanks wel vanuit heel Enschede en soms zelfs verder. De Tubanters 1897 is na EFC PW de oudste club van Enschede en is van oorsprong ook een club waar veelal mensen uit een hoge sociale klasse kwamen te voetballen. De vereniging heeft een lange tijd geleden dit ook gerepresenteerd, maar dit is tegenwoordig niet meer het geval. Voor de club is het vooral belangrijk dat leden zich gedragen en is qua beleid ook streng voor de mensen die dat niet doen. De Tubanters 1897 is verder

niet gerelateerd aan bepaald geloof of etniciteit. Het ledenbestand is daarin erg gevarieerd (Interview 1, 2024). Wat betreft rivaliteit is er altijd wel sportieve rivaliteit geweest met Sportclub Enschede, maar dit leeft vooral onder de oudere leden vanuit een historisch sentiment (Interview 1, 2024; Interview 5, 2024). Ook spelen de eerste elftallen van De Tubanters 1897, Sportclub Enschede en EFC PW 1885 allemaal bij elkaar in dezelfde klasse. Echter is deze sportieve rivaliteit niet van invloed op de samenwerking. De Tubanters 1897 is een club waar de visie veelal gericht is op jeugd en het bevorderen van positief gedrag. Het is veelal bezig met wat er binnen de club speelt en wie hun leden zijn. De club heeft ook te maken met een ledengroei en benoemt dat dat te danken is aan hun beleid in de afgelopen jaren. Daarnaast biedt de club ook al een aantal jaren onderdak voor maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor mensen die geestelijke gezondheidszorg nodig hebben. Hiervoor krijgt het subsidie van de gemeente (Interview 1, 2024).

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

De Tubanters 1897 had geen specifieke doelen met de clustering. Volgens de club is de enige reden waarom ze betrokken zijn bij het clusterproces, is dat de club al op het sportpark gevestigd was. De club heeft zelf geen behoefte aan een MFSA, maar denkt wel dat een intensievere samenwerking op organisatorisch gebied alle verenigingen kan helpen. Dit betreft bijvoorbeeld gezamenlijke afvalverwerking en gezamenlijke inkopen voor de verschillende kantines. De Tubanters 1897 benadrukt wel dat op sportief gebied iedereen zijn ding moet blijven doen. Ondanks dat De Tubanters 1897 een beperkt aantal doelen heeft met de cluster, heeft het ook weinig voorwaarden. Voor De Tubanters 1897 was het belangrijk dat de komst van andere verenigingen geen ruimtetekort zou veroorzaken.

Behaalde doelen en voorwaarden

Het doel van de intensievere samenwerking op organisatorisch gebied kan nog behaald worden. Hoewel dit nog niet gebeurt, is het wel de bedoeling dat dit nog gaat gebeuren. De clubs zijn daar nog over in gesprek. De voorwaarde dat de club genoeg ruimte behoudt, is aan voldaan volgens de club. De club heeft het gevoel dat de komst van Sportclub Enschede en EFC PW 1885 geen problemen voor De Tubanters 1897 veroorzaakt op het gebied van ruimtegebruik. De club benoemt hierbij dat het goed contact heeft hierover met de twee andere verenigingen en dat ze bij gebrek aan ruimte op de zaterdagochtend, wanneer de jeugd van De Tubanters 1897 speelt, ook gebruik kunnen maken van de kleedkamers van EFC PW 1885. Verder benoemt de vereniging nog een paar bijkomende voordelen, zoals dat het sportpark weer volledig gebruikt wordt en dat het dus niet meer verloedert en dat ze onderdak bieden aan de rugbyvereniging zolang die nog geen eigen gebouw hebben. Dat levert de club extra inkomsten aan baromzet op.

6.3.3 Sportclub Enschede

Sportclub Enschede is een club uit 1910 dat haar wedstrijden speelde voor de verhuizing op het complex waar het oude stadion van FC Twente zich bevond. Dat is niet zonder reden, want de club is samen met het opgeheven Enschedese Boys de voorloper van FC Twente. Ondanks de rijke historie speelt de club nu haar wedstrijden in de vijfde klasse op zaterdag. De club is op dit moment de kleinste van de drie voetbalclubs op Diekman-Oost met 5 seniorenelftallen ingeschreven in de KNVB-competities (Voetbal.nl, 2025).

Lokale factoren

Sportclub Enschede is niet uitgesproken wat betreft etniciteit, religie of sociale klasse. De club haar identiteit is vooral gebouwd op de historie van de club. De club kende in de vroege jaren van het voetbal grote successen met het behalen van de landstitel in 1926 als hoogtepunt (Sportclub Enschede, sd). Sportclub Enschede speelde jarenlang op het hoogste niveau van Nederland. Onder druk van de gemeente werd moest de club fuseren met Enschedese Boys en werd het omgedoopt tot FC Twente (Historie Betaald Voetbal, sd) . De amateurtak bleef wel gewoon bestaan. Als voorloper van FC Twente en jarenlang gespeeld te hebben op het complex van het oude stadion van FC Twente was het trots op haar locatie. Bovendien speelde Sportclub Enschede toen FC Twente nog op het Diekman haar wedstrijden speelde naast FC Twente. Hierdoor wilden veel voetballers ook bij Sportclub Enschede spelen, waardoor de club vele jaren de grootste club van Enschede was (Interview 5, 2024). Tegenwoordig kent de club nog maar vijf seniorenelftallen. De trots van de club is vaak nog terug te zien (Interview 1, 2024; Interview 3, 2024; Interview 5, 2024). Op het gebied van rivaliteit is er weinig sprake. Alle drie de clubs op Diekman-Oost zitten bij elkaar in de competitie, maar dat is ook de enige sportieve rivaliteit dat er is.

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

Voor Sportclub Enschede was het belangrijkste doel om een nieuwe locatie te vinden. Voor de club was er geen levensvatbaarheid meer op de locatie (Interview 5, 2024) en moest het wijken voor het nieuwe trainingscomplex van FC Twente (Interview 1, 2024; Interview 3, 2024; Interview 5, 2024). Voor Sportclub Enschede was een belangrijke voorwaarde dat de club haar eigen kantine en vergaderruimtes zouden blijven houden en dit niet zouden hoeven te delen met een andere club (The Stadium Consultancy, 2021).

Behaalde doelen en voorwaarden

Ondanks dat het lang onduidelijk was waar Sportclub Enschede zich zou gaan vestigen, heeft de club uiteindelijk een locatie gevonden in de vorm van de oude kinderopvang en vergaderruimte van de

wijkraad. Sportclub is de laatste club dat aan is gehaakt in de cluster, omdat de club ook gesproken heeft over andere locaties. Sportclub is eigenlijk nadat de clustering rond was op Diekman-Oost pas aangesloten, waardoor ze de keuze hadden om gebruik te maken van EFC PW 1885 haar nieuwe clubgebouw of in het kleinere wijkraadsgebouw te vestigen. Dit laatste is gebeurd, maar Sportclub vond dat gebouw eigenlijk te klein en zijn ze het gebouw gaan uitbreiden (Interview 3, 2024). Uiteindelijk kan er gesteld worden dat de doelen behaald zijn en aan de voorwaarden van Sportclub Enschede voldaan zijn.

6.3.4 EFC PW 1885

EFC PW 1885 is opgericht in 1885, waardoor het de oudste voetbalclub van Enschede en Oost-Nederland is. De voetbalclub speelde jarenlang in het Volkspark in het centrum van Enschede totdat de club ging verhuizen naar het Diekman in 2003 (EFC PW 1885, sd), waar het is gebleven tot de meest recente verhuizing naar Diekman-Oost. Het eerste elftal speelt net als de andere twee voetbalverenigingen in de vijfde klasse op zaterdag. Het is kleine club, maar iets groter dan Sportclub Enschede, met enkel seniorenteams (Voetbal.nl, sd).

Lokale factoren

EFC PW 1885 heeft een hele lange tijd in het centrum van Enschede gevoetbald en werd pas in 2003 burenen met Sportclub Enschede in Diekman-West. Ondanks dat de club tevreden was met de huidige locatie, was de club ook content met een verhuizing naar Diekman-Oost. Diekman-West ligt lager dan Diekman-Oost, waardoor er bij regenval velden snel onbespeelbaar werden. Daarnaast had EFC PW 1885 maar één veld en een half trainingsveld tot haar beschikking op de oude locatie. Ook moest de club regelmatig wijken doordat FC Twente gebruik wilde maken van het complex (Interview 3, 2024). De waarde wat de club hechtte aan de locatie kan daarom gezien worden als laag. Qua religie is de club niet uitgesproken, omdat de club al was opgericht voordat er sprake van verzuiling was. Ook representeert de club geen etniciteit, maar merkt het wel dat er overwegend weinig leden met een migratie-achtergrond bij de club spelen. Qua sociale klasse is de club van oorsprong een meer elitaire club en had het nog tot de jaren '80 een ballotagecommissie. Tegenwoordig komen de leden vanuit allerlei sociale lagen uit de samenleving. EFC PW 1885 geeft aan dat er onder de leden sportieve rivaliteit is, maar dat dit onder het bestuur niet leeft en dat dit beperkt blijft tot geplaag over en weer. De visie van de club richt zich tot seniorenvoetbal en de club kiest er bewust voor om geen jeugdteams te hebben en hecht het veel waarde aan tradities en gezelligheid binnen de club (Interview 3, 2024).

Vooropgestelde doelen en voorwaarden

Voor EFC PW 1885 was het belangrijk dat de club niet achteruit zou gaan met de verhuizing. De club stond open voor een vertrek en had daarmee twee redenen waarom Diekman-Oost een geschiktere locatie was. De club wilde op Diekman-Oost vaker kunnen spelen. Op het oude complex konden trainingen en wedstrijden niet altijd doorgaan. De club wilde daarom op Diekman-Oost betere velden tot haar beschikking hebben. Naast betere velden, wilde de club om dezelfde reden ook meer velden. Ook hoeven ze op Diekman-Oost niet meer te wijken voor FC Twente wanneer die het complex wilde gebruiken voor bijvoorbeeld haar eigen jeugd. Ook wil de club met het grotere clubgebouw ook meer doen op maatschappelijk gebied. Hiermee kan het namelijk iets doen voor de maatschappij en daarnaast extra inkomsten genereren. Bovendien vindt de club het belangrijk dat er ruimte zou moeten komen voor een breed sportaanbod op de sportcampus. Als laatste wilde de vereniging dat er wel een MFSA zou komen in plaats van het los laten landen van verschillende verenigingen (Interview 3, 2024).

Behaalde doelen en voorwaarden

Wat betreft de accommodatie vindt de club dat het vooruit is gegaan. De club bezit nu een hoog veld en een goed trainingsveld. Het kan daarnaast ook uitwijken naar een kunstgrasveld, maar dit moet wel in overleg gebeuren. Ook hoeft de club niet meer te wijken voor FC Twente wanneer dit nodig was. Het doel om vaker de velden kunnen te bespelen is daarom gehaald. De club is daarnaast naar een groter clubgebouw gaan wat de ruimte biedt voor een bredere oriëntatie naast het voetbal. De club is daar op het moment van schrijven mee bezig en verwacht ook dat dit doel behaald gaat worden. Het brede sportaanbod op de sportcampus is gedeeltelijk bereikt, omdat er verschillende sportverenigingen naar Diekman-Oost komen. Toch is EFC PW niet helemaal tevreden. Wat de vereniging betreft, mocht er nog wel een andere sportvereniging komen dan een derde voetbalclub. Als laatste had de club gehoopt op een MFSA, maar deze is niet gekomen en er wordt los geïnvesteerd in de verenigingen, terwijl EFC PW 1885 gehoopt had op een meer gezamenlijke visie op dit gebied. Dit doel is dus niet behaald. De voorwaarde dat de club niet achteruit zou gaan is wel behaald, want de club is meer tevreden met de huidige locatie dan de oude locatie (Interview 3, 2024).

6.3.5 Netwerk Sportcampus Diekman-Oost

Het onderzochte netwerk van Sportcampus Diekman-Oost bestond uit de voetbalverenigingen De Tubanters 1897, Sportclub Enschede en EFC PW 1885. De gemeente is hier in het begin iets minder betrokken bij geweest (Interview 7, 2025), maar de doelen zijn wel opgesteld vanuit Gemeente Enschede. Daarnaast blijven ze een rol spelen op financieel gebied. De bemiddeling en procesbegeleiding werd hier gedaan door Sportaal (Interview 1, 2024; Interview 7, 2025). Het netwerk

was ook in dit geval een shared governance met wat kenmerken van een NAO, omdat de partijen gelijkwaardig interacties met elkaar hadden en elke organisatie haar eigen belangen heeft, maar ook een gezamenlijk doel als netwerk. Daarnaast heeft het netwerk een NAO-kenmerk, omdat Sportaal en Gemeente Enschede samen een coördinerende en faciliterende rol hebben, maar wel het netwerk verlaten na de voltooiing van de cluster. Het complete netwerk, dus inclusief de andere sportverenigingen, bedraagt tien organisaties. Dit wordt bestempeld als een gematigd aantal deelnemers. Echter ligt de focus op de samenwerking van enkel de voetbalverenigingen en hun relatie met Sportaal en de gemeente, wat het aantal beperkt tot vijf leden, wat gezien wordt als een laag aantal.

Het vertrouwen kan als gematigd geclassificeerd worden. Het contact tussen de verenigingen was goed in het begin van de clustering. Echter was Sportclub Enschede vaak afwezig bij vergaderingen en focuste het zich uiteindelijk ook op een andere locatie dan Diekman-Oost (Interview 1, 2024; Interview 3, 2024; Interview 5 2024). Op dit moment van het proces was het vertrouwen laag vanuit de andere twee verenigingen richting Sportclub Enschede. Uiteindelijk kwam Sportclub Enschede weer terug na bemiddeling vanuit Sportaal en zijn in ieder geval Sportclub Enschede en De Tubanters 1897 weer op goede voet (Interview 1, 2024). Wel zijn er nog wat kleine ergernissen tussen EFC PW 1885 en Sportclub Enschede. EFC PW 1885 heeft het gevoel dat Sportclub Enschede minder inspanningen levert, zoals kleedkamers schoonmaken, onderhoud en trainingsschema's te laat opsturen (Interview 3, 2024). Wel heeft EFC PW het idee dat er een betere verhouding is met het nieuwe bestuur van Sportclub Enschede (Interview 3, 2024), waardoor het vertrouwen iets gestegen is. Het vertrouwen tussen De Tubanters 1897 en EFC PW 1885 is hoog en hebben regelmatig goed contact met elkaar, waarbij ze gebruik maken van elkaars faciliteiten wanneer het nodig is en dat gaat goed volgens beide verenigingen (Interview 1 2024; Interview 3, 2024). Daarnaast is het vertrouwen vanuit De Tubanters 1897 goed richting Sportaal en de Gemeente Enschede en is het tevreden met de procesbegeleiding vanuit Sportaal. Over het vertrouwen tussen de andere verenigingen en Sportaal of de Gemeente Enschede is niets noemenswaardigs naar boven gekomen, waardoor dit bestempeld kan worden als gematigd.

Als het gaat over doelovereenkomst lijken alle organisaties op grote lijn wel met elkaar overeen te komen. De clubs, Gemeente Enschede en Sportaal hebben gezamenlijk het doel om het sportpark zo efficiënt mogelijk te gebruiken. Dit lijkt ook goed te verlopen (Interview 1, 2024; Interview 3, 2024). De clubs maken gebruik van elkaars velden en kleedkamers om zo eventuele capaciteitsproblemen op te lossen. EFC PW 1885 had wel graag een MFSa zien komen of een op zijn minst een gezamenlijke aanpak om niet los te investeren in het sportcomplex, maar gezamenlijk (Interview 3, 2024). De gemeente erkent dat dit achteraf een mooier doel was geweest, maar is ook van mening dat zowel de gemeente als de verenigingen daar op dat moment niet klaar voor waren,

omdat dit het eerste clusterproject was (Interview 7, 2025). De doelovereenkomst kan daarom bestempeld worden als gematigd tot hoog.

De behoefte aan netwerkexpertise is gematigd. De clubs zijn los van elkaar geland, waardoor de samenwerking minder intensief is dan wanneer de clubs bij elkaar in een gebouw komen of zelfs gaan fuseren. Anderzijds hebben de clubs de gemeente en Sportaal nodig op financieel gebied en op het gebied van projectbegeleiding. De gemeente en Sportaal hadden daarentegen de clubs nodig om hun doel te bereiken dat FC Twente haar trainingscentrum kon landen op Diekman-West. Ook maken de clubs gebruik van elkaars faciliteiten, maar doet elke club wel haar eigen ding en blijven ze onafhankelijk van elkaar.

6.3.6 Effectiviteit clustering Sportcampus Diekman-Oost

Het netwerk op Sportcampus Diekman-Oost is tamelijk effectief geweest. Het doel om alle verenigingen in 2022 al verhuisd te hebben is niet gehaald, maar in 2023 waren de verenigingen alsnog over en daarmee is het belangrijkere doel om alle verenigingen te verhuizen wel gehaald en zijn er geen ongebruikte velden meer op Diekman-Oost. Daarnaast zijn er nog mogelijkheden om de samenwerking organisatorisch verder uit te breiden en is er voor de clubs ook potentie om zich sociaal-maatschappelijk in te zetten. Het doel van EFC PW 1885 om een gezamenlijke aanpak te hebben op het gebied op de verbouwingen is niet behaald en ondanks de komst van andere sportverenigingen, had EFC PW 1885 graag gezien dat er nog meer ingezet was op breedtesport.

Om voor dit netwerk antwoord te geven op de vraag *“Tot welke typen network governance behoren de verschillende netwerken en hoe passend zijn de effectiviteitscondities met het type network governance van de netwerken?”*, kan er gesteld worden dat dit netwerk ook een combinatie is van een shared governance met een NAO. Verder valt in dit netwerk op dat volgens de theorie een NAO het meest matchend is met dit netwerk. De vertrouwensdichtheid en doelovereenkomst komt namelijk precies overeen met een NAO. Er is binnen het netwerk ook gesproken over een parkmanager dat zich meer bezighoudt met het de organisatie rondom het complex (Interview 1, 2024). Met een parkmanager schuift het netwerk op richting een NAO, omdat de samenwerking dan meer via de parkmanager gaat en minder onderling. Aan de andere kant is er een laag aantal deelnemers, wat overeenkomt met een shared governance. Echter wordt volgens de theorie een shared governance vooral inefficiënt bij een hoog aantal deelnemers. Dit hoeft dus niet te betekenen dat een NAO niet werkt voor een laag aantal deelnemers. Aangezien er ook al tijdens het netwerk behoefte was aan bemiddeling, zijn er ook aanwijzingen dat een NAO voor een laag aantal deelnemers ook effectief kan zijn.

Tabel 6.5.3: Overeenkomst effectiviteitscondities Sportcampus Diekman-Oost en typen network governance

	Vertrouwensdichtheid	Aantal deelnemers	Doelovereenkomst	Behoefte aan netwerkexpertise
Diekman-Oost	Gematigd	Laag	Gematigd tot hoog	Gematigd
Shared governance	Hoog	Laag	Hoog	Laag
Lead organization	Laag	Gematigd	Gematigd tot laag	Gematigd
NAO	Gematigd	Gematigd tot veel	Gematigd tot hoog	Hoog

Om antwoord te geven op de vraag Q2: *“Welke lokale factoren zijn er aanwezig binnen de verschillende netwerken en in hoeverre beïnvloeden deze factoren de effectiviteit van de netwerken in het in het bereiken van hun doelen in de clusteropgave?”*, wordt er weer gekeken naar de lokale factoren binnen het netwerk. In dit netwerk lijken lokale factoren een magere rol te spelen. Op het gebied van locatie, religie, etniciteit en rivaliteit lijkt er weinig invloed te zijn op de samenwerking. Wel is het zo dat EFC PW 1885 en De Tubanters 1897 een goede relatie met elkaar hebben en qua historie en oorspronkelijke sociale klasse meer overeenkomsten met elkaar hebben. Verder leeft er het idee dat Sportclub Enschede moeite heeft te erkennen dat ze niet meer zo groot zijn als dat ze vroeger waren en dat dat zijn weerslag wel kan hebben op de samenwerking (Interview 3, 2024; Interview 5, 2024).

6.4 Sportpark Schreurserve

De cluster op Sportpark Schreurserve is de laatst toegevoegde clusterlocatie van de vier. Het clusternetwerk is in tegenstelling tot de andere drie niet aangewezen door de gemeente, maar is gekomen uit eigen initiatief van voetbalverenigingen CVV Sparta Enschede en S.V. Vosta die zich al bevonden op deze locatie. TVV is al verhuisd vanuit het Wethouder Horstman Sportpark en EVV Phenix zal zich daarbij moeten voegen in de zomer van 2025 (van den Berg, 2024). Voor de rest hebben de verenigingen Gemeente Enschede en Sportaal betrokken in het proces. Ook op Sportpark Schreurserve moet een MFSA komen (van den Berg, 2024).

6.4.1 Doelen van Gemeente Enschede en Sportaal

Voor de Gemeente Enschede en Sportaal vallen de doelen samen met de algehele doelen van het clusterproces. Hierom is het netwerk later alsnog toegevoegd aan het clusterproces. Voor de gemeente en Sportaal is het belangrijkste doel om het Wethouder Horstman Sportpark, waar TVV zich bevond en SVV '91 zich nog bevindt, en het sportpark van EVV Phenix gaan sluiten om meer ruimte te creëren. Ook wil de gemeente graag dat clubs toekomstbestendig kunnen blijven. De gemeente is niet van mening dat dit lukt op het Wethouder Horstman Sportpark en op het sportpark van EVV Phenix. Met een MFSA waarmee je meer mogelijkheden hebt zou dit wel kunnen en daarnaast geeft het een mooie uitstraling weer aan de stad. De gemeente wil ook graag haar gemeentelijke beleid voor water, groen en klimaatadaptatie toe willen passen op de sportparken om aan de beleidsplannen te voldoen (Interview 7, 2025). De wijk Schreurserve, ten zuiden van het sportpark, kampt met grondwaterproblemen. Dus de gemeente wil graag de oude waterloop dat door het park liep weer opnieuw realiseren, zodat ze dit grondwaterprobleem kunnen verhelpen (Interview 2, 2024).

6.4.2 CVV Sparta Enschede

CVV Sparta Enschede is een Christelijke voetbalclub dat al haar wedstrijden op de zaterdag speelt. De club is de grootste voetbalvereniging van Enschede en voetbalt haar wedstrijden sinds 1954 op het Schreurserve. CVV Sparta Enschede heeft meerdere mannelijke en vrouwelijke jeugdteams in alle leeftijdsklassen, prestatieve en recreatieve seniorenteam en heeft ook nog twee dames seniorenteam.

Lokale factoren

CVV Sparta Enschede is een van oorsprong christelijke vereniging en de club draagt dit in zekere vorm ook nog uit. Zo hecht de vereniging waarde aan de christelijke normen- en waardenpatroon, wordt de algemene ledenvergadering geopend met het gebed en wordt er door CVV Sparta Enschede alleen op zaterdag gespeeld. Sinds de komst van de vrouwen van FC Twente is de kantine wel geopend op zondag, maar ook dat was daarvoor niet het geval (Interview 2, 2024). Van oudsher is er daarom ook rivaliteit met S.V. Vosta, dat juist van oorsprong een katholieke club is (Interview 2, 2024; Interview 5, 2024). Het christelijke en de rivaliteit speelt vooral een rol onder de oudere leden van CVV Sparta Enschede en minder onder de jongere leden. Bovendien heeft het geen effect op de samenwerking. CVV Sparta Enschede ziet zichzelf ook als een multiculturele vereniging. De club heeft veel leden zonder migratie-achtergrond, maar met name onder de jeugd ook een grote groep met een migratie-achtergrond. Wel benadrukt de club dat Nederlands de enige voertaal is binnen de club. Qua sociale klasse is CVV Sparta Enschede niet uitgesproken. De clubvisie van CVV Sparta Enschede is dat de club een moderniseringsslag wil maken en daarnaast meer dan een maatschappelijk ondernemende

vereniging wilt zijn en heeft het meerdere samenwerkingen lopen met externe partners. Daarnaast wil het wel kwaliteit aanbieden voor de jeugd en senioren dat ook op een hoog niveau moet spelen (Interview 2, 2024). Alle selectie-jeugdteams spelen hoofdklasse of divisie en het eerste elftal speelt in de eerste klasse op zaterdag (Voetbal.nl, 2025).

Vooropgestelde doelen

CVV Sparta Enschede is bezig met een moderniseringsslag en daar hoort volgens de club een nieuwe multifunctionele accommodatie bij. De club vindt haar huidige accommodatie gedateerd. Volgens de club zijn de kantine en kleedkamers verouderd en is het gebouw niet multifunctioneel en is er een beperkte capaciteit aan kunstgrasvelden. Daarom wil de vereniging een compleet nieuw complex op de huidige locatie met een nieuw clubhuis, nieuwe kleedkamers en nieuwe kunstgrasvelden. Daarnaast kampt de locatie met een verkeersveiligheidsprobleem en dat wordt onder andere veroorzaakt door een tekort aan parkeerplaatsen. CVV Sparta Enschede wil daarom graag extra parkeerplekken creëren. Daarnaast wil CVV Sparta Enschede graag een 'open club' zijn en daarmee bedoelt de club dat de nieuwe accommodatie een in- en outdoor, sport-, doe-, scholings- en ontmoetingspark moet worden voor Noord- en Oost-Enschede. De club wil dus meer dan alleen focussen op voetbal. CVV Sparta Enschede werkt veel samen met andere sportpartners en welzijnspartners voor wie het ook een ruimte wil bieden op het sportcomplex (Interview 2, 2024).

Daarnaast heeft de club een paar voorwaarden gesteld voor het ontvangen van nieuwe clubs op het complex. De eerste voorwaarde was dat de club geen zaterdagclub is. CVV Sparta Enschede is een grote club en heeft al haar jeugd en senioren op de zaterdag spelen en dit zou niet goedkomen qua ruimte. De club moet dus een zondagclub zijn. De tweede voorwaarde was dat de club meegaat in de plannen van CVV Sparta Enschede en S.V. Vosta over hoe het complex eruit moet zien. De club moet dus geen eigen kantine of eigen kleedkamers willen. De derde voorwaarde is dat de club geen jeugdtak heeft. De jeugd moet bij CVV Sparta Enschede gaan spelen. Ook wil de vereniging bij een realisatie van een MFSA graag wat extra ruimte overhouden om eventueel ooit een sporthal te bouwen (Interview 2, 2024).

Behaalde doelen

Het clusteringsproces op Sportpark Schreurserve is pas sinds kort begonnen en daarom zijn er nog weinig behaalde doelen voor CVV Sparta Enschede. Anderzijds is elk doel nog haalbaar, omdat het proces pas sinds kort is gestart. Toch is er al wel wat bereikt op het gebied van beperkte capaciteit op de velden. Door het binnenhalen van TVV, is de belofte vanuit de gemeente om een nieuw kunstgrasveld met verlichting aan te leggen al gerealiseerd. Hoewel dit het hoofdveld is van S.V. Vosta is dit voor CVV Sparta Enschede de eerste stap richting een nieuwe accommodatie. Bovendien kan CVV

Sparta Enschede ook gebruik maken van het veld, mocht het nodig zijn. Verder is er toestemming gegeven voor een haalbaarheidsonderzoek en is de locatie meegenomen in de totale clusteropgave en dus ook in het budget voor de clusteropgave (Interview 2, 2024). Dit betekent dat de kredietaanvraag gedaan kan worden voor de realisatie van een multifunctioneel clubgebouw inclusief kantine, kleedkamers en tribunes, maar ook de realisatie van extra parkeerplaatsen, een extra pupillenveld en de heraanleg van de waterloop. Ook zal er rekening gehouden worden met de verkeersveiligheid (CVV Sparta Enschede, 2024). Dit betekent nog niet dat alles in de kredietaanvraag goedgekeurd wordt, maar ook dit kan gezien worden als een stap in de richting.

De voorwaarden die CVV Sparta Enschede gesteld had, betroffen vooral de andere verenigingen die op Schreurserve moesten gaan landen. Met TVV en EVV Phenix worden aan alle voorwaarden voldaan. Beide clubs zijn zondagclubs, accepteren de plannen van CVV Sparta Enschede en S.V. Vosta en hebben geen eigen jeugd. De laatste voorwaarde betreffende de ruimte dat over moet blijven op het sportpark om eventueel een sporthal te realiseren, moet bij de realisatie van het totale complex blijken of hier aan voldaan is.

6.4.3 S.V. Vosta

S.V. Vosta is opgericht in 1926 en speelt al sinds 1935 op dezelfde plek op Sportpark Schreurserve. De club is een zondagclub en het eerste elftal speelt op dit moment in de vijfde klasse, hoewel het vroeger wel in de hoogste klassen heeft meegespeeld (S.V. Vosta, sd). S.V. Vosta heeft nog twee senioren elftallen, een 45+-elftal en sinds kort ook drie JO19-teams (Voetbal.nl, 2025). Verder heeft de club ook nog dartteams (S.V. Vosta, sd).

Lokale Factoren

S.V. Vosta is van oorsprong een Rooms-katholieke voetbalclub, waardoor het haar wedstrijden op een zondag speelt en het altijd op een zondag is blijven spelen. Van oudsher is er rivaliteit met buurvereniging CVV Sparta Enschede, omdat dit een christelijke club is. Echter speelt dit vooral onder de oudere leden (Interview 2, 2024; Interview 5, 2024). Er kan gesteld worden dat de locatie, en dan met name de wijkgebondenheid, van hoog belang is voor S.V. Vosta, omdat de club zich inzet voor de buurt en daarmee maatschappelijk betrokken is in de buurt. Het is daarom ook een volksclub en wil graag uitdagen dat iedereen welkom is. De club wil graag een toekomstbestendige vereniging worden en het accent houden op seniorenvoetbal op zondag (Persoonlijke communicatie, 2024). De club representeert geen bepaalde etniciteit.

Vooropgestelde doelen

S.V. Vosta haar doel om een sterke toekomstbestendige vereniging te worden sloot aan bij de eerdergenoemde plannen van CVV Sparta Enschede. S.V. Vosta wilt graag stappen ondernemen om te voorkomen dat ze er over een aantal jaren niet meer zijn. Hierbij hoort een nieuw multifunctioneel complex. Het gebouw van S.V. Vosta is verouderd en niet multifunctioneel. De club zou dit graag nieuw zien. Belangrijk voor de club is namelijk ook het blijven kunnen inzetten voor de buurt. Op dit moment heeft de club een kleine fitnessruimte voor senioren en het Leger des Heils, organiseert het buurtactiviteiten en faciliteert de club bewonersinitiatieven. Het clubgebouw is niet toereikend genoeg om te dienen als buurthuis (Persoonlijke communicatie, 2024). Ook een nieuw kunstgrasveld om op te kunnen trainen, maar ook om wedstrijden op te kunnen spelen is voor S.V. Vosta een wens, omdat het destijds enkel over een natuurgrasveld beschikte en met veel regenval is het veld daardoor niet altijd bespeelbaar (Interview 2, 2024).

S.V. Vosta had een paar voorwaarden gesteld voordat er nieuwe clubs zouden gaan landen op het sportpark. De club vond het ook noodzakelijk dat de verenigingen die zouden komen de plannen van S.V. Vosta en CVV Sparta Enschede zouden accepteren. Daarnaast mocht de nieuwe club wel een zondagclub zijn, alleen mag het niet gaan concurreren met S.V. Vosta. S.V. Vosta zou verder graag een tribune willen houden richting haar hoofdveld, zodat de supporters op zondag kunnen kijken naar het voetbal (Interview 2, 2024).

Behaalde doelen

Voor S.V. Vosta geldt hetzelfde als voor CVV Sparta Enschede, namelijk dat er nog weinig doelen bereikt zijn, omdat het clusterproces pas sinds kort is opgestart. Alle doelen zijn nog wel bereikbaar voor S.V. Vosta. Er is voor S.V. Vosta al wel een doel bereikt, want er is een nieuw kunstgrasveld aangelegd met verlichting. Hierdoor kan het vaker trainen en wedstrijden spelen. Op het gebied van een multifunctioneel sportcomplex zijn de plannen ingediend bij de gemeente en zijn de eerste stappen gezet om dit te realiseren. Over de voorwaarden kan meer gezegd worden. De clubs TVV en EVV Phenix zijn zondagclubs, maar hebben niet de intentie om te gaan concurreren met S.V. Vosta. Bovendien accepteren beide clubs de plannen van S.V. Vosta en CVV Sparta Enschede. Betreft de tribune zal volgens de plannen de tribune van het nieuwe sportgebouw gericht zijn op de velden van CVV Sparta Enschede. Echter heeft S.V. Vosta nog haar huidige tribune staan. De bedoeling is dat deze tribune blijft staan, zodat er geen nieuwe tribune gebouwd hoeft te worden (Interview 2, 2024).

6.4.4 TVV

TVV is de Turkse voetbalvereniging in Enschede en is opgericht in 1996. Voordat de club ging verhuizen naar Schreurserve, voetbalde club samen met SVV '91 op het Wethouder Horstman Sportpark dat van

de gemeente moet gaan sluiten. TVV is een kleine club met vier seniorenteamen die allemaal op de zondag uitkomen. Het eerste elftal komt uit in de vierde klasse op zondag (Voetbal.nl, 2025).

Lokale factoren

TVV is een club dat de Turkse gemeenschap representeert, maar ziet zichzelf daarnaast ook als een multiculturele vereniging. De leden van de club zijn veelal van Turkse afkomst. Dit komt ook terug in de cultuur van de club, waarbij ze veel waarde hechten aan de Turkse barbecue na de wedstrijd. De club omschrijft zichzelf als fanatiek, maar sportiviteit is ook een uitgangspunt van de club (Persoonlijke communicatie, 2024). Qua religie is de club gevarieerd. De Turkse gemeenschap kent namelijk het islamitische geloof, maar veel Turken binnen de club zijn ook van Aramese afkomst (Interview 2, 2024), die juist christelijk zijn. Sociale klasse speelt geen rol binnen de club, omdat Turken zich bevinden in verschillende sociale lagen van de maatschappij. Op dit moment is er geen uitgesproken rivaliteit vanuit TVV richting een andere vereniging. Als laatste is er nog locatie. TVV bevindt zich nu in het noorden van Enschede en moest verhuizen naar een stukje verderop richting het oosten van Enschede. De Turkse gemeenschap is over het algemeen verspreid over Enschede (CBS, 2024), waardoor het verlaten van de huidige locatie op dat punt geen probleem is. Ook is de club niet tevreden met de staat van sportpark. Zo moest de club met koplampen van auto's bijschijnen, omdat de verlichting niet goed genoeg was (Coskun, 2023).

Vooropgestelde doelen

Voor TVV was het belangrijkste om zo snel mogelijk een nieuwe locatie te vinden als ze dan toch moesten verhuizen. De club was ook niet tevreden over het Wethouder Horstman Sportpark, omdat er geen fatsoenlijke kleedkamers, velden en verlichting was (Coskun, 2023; Interview 2, 2024). Leden zijn daarom vertrokken (Interview 2, 2024). Dus de club wilde daarin graag een verbetering. Daarnaast zou het graag de Turkse gemeenschap willen blijven representeren met onder andere de barbecues op zondag (Persoonlijke communicatie, 2024).

Behaalde doelen

Voor TVV zijn er al wat doelen behaald met de verhuizing naar het clubgebouw van CVV Sparta Enschede. De club heeft een nieuw onderkomen kunnen vinden, waarbij het kan trainen en wedstrijden spelen onder betere omstandigheden dan de vorige accommodatie. Bovendien heeft de club het gevoel dat het welkom wordt geheten door CVV Sparta Enschede en daarnaast zijn er een aantal leden teruggekomen. Ook de barbecues worden nog steeds gehouden op de zondag (Coskun, 2023). Wel is het zo dat het sportcomplex op dit moment er drukker op geworden is en dat TVV bijvoorbeeld haar ballen en ander trainingsmateriaal moet opslaan in een gehuurde container en

daarnaast zijn de trainingsschema's ook meer passen en meten geworden (Coskun, 2023). Het nieuwe kunstgrasveld bij S.V. Vosta helpt wel mee om deze capaciteitsdruk te verlichten (Interview 2, 2024).

6.4.5 EVV Phenix

EVV Phenix is een kleine, maar historische vereniging in Enschede-Oost. De club is al in 1901 opgericht en speelt sinds 1949 al aan de Zuid Esmarkerrondweg, maar heeft daarvoor ook op meerdere andere locaties gevoetbald (EVV Phenix, sd). EVV Phenix heeft nog maar een paar seniorenteam op de zondag en vrijdag. De club beschikt niet meer over een eerste elftal (Voetbal.nl, 2025). Naast voetbal beschikt de club ook nog over een paar dartteams.

Lokale factoren

EVV Phenix omschrijft zichzelf als een volksclub met een ons-kent-ons-mentaliteit. Voor de club is het daarbij belangrijk dat naast prestatie vooral gezelligheid voorop staat. De club vindt dat iedereen welkom is en heeft een open karakter (Persoonlijke communicatie, 2024). De club kent een lange historie en is daar ook trots op. Alleen EFC PW 1885 en De Tubanters 1897 zijn in Enschede ouder dan EVV Phenix. De club hecht verder veel aan haar locatie. Het zit er al sinds 1949 en zit daar alleen. Het liefst had het daar ook willen blijven zitten (Interview 7, 2025). De club is niet gebonden aan een bepaalde religie. Op het gebied van etniciteit lijkt de club gevarieerd en ook qua rivaliteit zijn er geen uitgesproken rivaliteitsgevoelens met de clubs met wie zij het sportpark gaan delen.

Vooropgestelde doelen

EVV Phenix zou zoals eerder aangegeven graag op haar eigen sportpark willen blijven zitten, maar omdat deze eigenlijk in 2024 al had moeten sluiten (Interview 5, 2024), is de club genooddaakt om te verhuizen. De club heeft daarbij geen uitgesproken doelen, maar om het voortbestaan te garanderen, wil de club in ieder geval een nieuw onderkomen vinden (Interview 2, 2024; Interview 7, 2025). De club heeft wel twee voorwaarden. Ten eerste wil het in ieder geval tot minstens 2026 op het sportpark blijven, omdat het nog een jaar tijd nodig heeft om gereed te zijn voor de verhuizing (Interview 2, 2024; Interview 5, 2024; Interview 7, 2025). De club wordt dan bovendien 125 jaar en kan dan nog dit jubileum vieren op het huidige complex en daarna een nieuwe fase in (Interview 7, 2025). De tweede voorwaarde is een kleinere voorwaarde. De club wil graag dat er ruimte blijft voor haar dartteams in het nieuwe clubgebouw (Interview 7, 2025).

Behaalde doelen

Het besluit om het sportpark te sluiten in 2024 is met een jaar uitgesteld, waardoor EVV Phenix vanuit de gemeente en Sportaal de ruimte krijgt om nog een jaar op het huidige sportcomplex te zitten, zodat

ze gereed zijn om te verhuizen (Interview 5, 2024; Interview 7, 2025). Betreffende de ruimte voor de dartteams zal moeten blijken wanneer het gebouw gerealiseerd is, maar ook omdat S.V. Vosta ook dartteams heeft en dit geen grote eis is, is er potentie om rekening te houden met deze voorwaarde.

6.4.6 Netwerk Sportpark Schreurserve

Het netwerk op Sportpark Schreurserve heeft een laag aantal deelnemers. De cluster is gefocust op CVV Sparta Enschede, S.V. Vosta, TVV en EVV Phenix en ook Gemeente Enschede en Sportaal maken deel uit aan het netwerk. Los van deze organisaties zijn er ook veel partners van de clubs betrokken, zoals Estinea (welzijnsorganisatie), Tex Town Tigers (honk- en softbalvereniging), De Zwaluw (Postduivenvereniging), AWA-Outdoor (Bootcampgroep), Pro-F (fysiotherapie) en Trifora (sportschool). Deze organisaties worden niet actief meegenomen in het onderzoek om het onderzoek niet te breed te laten worden. Het netwerk is begonnen met CVV Sparta Enschede dat het initiatief nam richting S.V. Vosta om te gaan praten over een samenwerking op het gebied van de bouw van een MFSA. Vanuit S.V. Vosta werd positief gereageerd en de twee verenigingen gingen op zoek naar twee andere verenigingen die zich wilden aansluiten, zodat Sportpark Schreurserve opgenomen zou worden in de totale clusteropgave. Met TVV en EVV Phenix hebben ze twee verenigingen gevonden. Met zijn vieren hebben ze een definitief voorstel ingeleverd bij de gemeente (Interview 2, 2024).

Tot die tijd was het netwerk een combinatie van een shared governance en een lead organization. De verenigingsmanager van CVV Sparta Enschede nam destijds het voortouw in het proces (Interview 2, 2024), wat een lead organization kenmerkt, maar de plannen zijn samen besproken en bedacht met S.V. Vosta en TVV en EVV Phenix moesten akkoord gaan met deze plannen, waardoor er ook kenmerken van een shared governance zijn. Nu de verenigingen in het clusterproces zijn opgenomen, zijn ze een traject aangegaan met de gemeente en Sportaal (Interview 2, 2024; Interview 7, 2025). Hierdoor zal de coördinerende rol meer naar de gemeente gaan (Interview 2, 2024). Wat betreft het financiële en faciliterende gedeelte waren de verenigingen al afhankelijk van de gemeente en Sportaal. Dus in plaats van een combinatie van een lead organization en een shared governance is het netwerk een shared governance met een aantal kenmerken van een NAO geworden. Op het moment dat het project is afgerond, is het de bedoeling dat er een beheersstichting gaat komen om het park te beheren. Hier wordt ook al werk van gemaakt (Interview 2, 2024). In dit geval schuift het netwerk op naar een NAO, omdat een apart bestuur over beslissingen over het park gaat.

Het vertrouwen tussen de verenigingen kan worden geclassificeerd worden als hoog. De clubs hebben onderling regelmatig contact met elkaar en de clubs zijn bewust van de plannen en doelen die behaald moeten worden (Interview 2, 2024; Interview 5, 2024; Interview 7, 2025). Wel is er een verschil in organisatiestructuur tussen de verenigingen en is EVV Phenix niet altijd aanwezig bij vergaderingen, wat het verschil in inspanningen wel laat doen verschillen (Interview 2, 2024). Verder

lijken de verhoudingen tussen de verenigingen en de gemeente en Sportaal ook goed te zijn. De gemeente en Sportaal merken dat procesbegeleiding minder nodig is, omdat de clubs eigen initiatief nemen (Interview 5, 2024; Interview 7, 2025). De clubs hebben ook het gevoel dat het vertrouwen terugbetaald wordt. Op het moment dat CVV Sparta Enschede TVV ontving in haar clubgebouw als voorwaarde voor nieuwe investeringen, werd er ook direct geïnvesteerd in een nieuw kunstgrasveld met verlichting op het complex. Dit soort succesmomenten lijken het vertrouwen te versterken (Interview 2, 2024).

Ook de doelovereenkomst is hoog. De plannen zijn gezamenlijk opgezet door CVV Sparta Enschede en S.V. Vosta en aan de hand van welke clubs welwillend waren richting deze plannen, zijn er twee clubs gezocht die hun sportpark moesten gaan verlaten en aan hun andere voorwaarden voldeden. Deze twee clubs waren TVV en EVV Phenix. Dus voordat de twee clubs toe zouden treden aan het netwerk, zorgden de verenigingen ervoor dat er al een doelovereenkomst was. Voor de gemeente en Sportaal was Sportpark Schreurserve in eerste instantie geen clusterlocatie, maar omdat de plannen de gemeente en Sportaal helpen om de doelen te behalen, is Sportpark Schreurserve ook een clusterlocatie geworden en kan er gesteld worden dat de doelen van de Gemeente Enschede en Sportaal overeenkomen met de doelen van de clubs.

Als laatste is er behoefte aan netwerkexpertise. Deze is gematigd. De clubs hebben elkaar allemaal nodig, maar de kleine, verhuizende clubs meer dan de grote of zittende clubs. CVV Sparta Enschede is veruit de grootste vereniging van de cluster en heeft daarom ook de meeste expertise. De club heeft veel verschillende mensen tot hun beschikking en kan zich daarom makkelijker professioneel organiseren (Interview 2, 2024; Interview 7, 2025). De andere clubs hebben daar baat bij in het behalen van de doelen, maar ook de gemeente en Sportaal, omdat zij daardoor minder begeleiding hoeven te bieden aan de cluster (Interview 7, 2025). Bovendien had TVV CVV Sparta Enschede nodig voor een nieuwe locatie en EVV Phenix heeft S.V. Vosta nodig voor een nieuwe locatie. Daarentegen hadden CVV Sparta Enschede en S.V. Vosta TVV en EVV Phenix nodig om mee te mogen doen aan de clusteropgave. Aan de andere kant hebben de gemeente en Sportaal CVV Sparta Enschede en S.V. Vosta nodig om de andere twee clubs te laten verhuizen en hun sportparken te sluiten.

6.4.7 Effectiviteit clustering Sportpark Schreurserve

De daadwerkelijke effectiviteit van het netwerk is nog niet goed te meten, omdat de MFSA nog niet gerealiseerd is. Echter kan er wel gesteld worden dat het netwerk een hoge potentie heeft om haar doelen te behalen. Er zijn in een korte tijd al een paar doelen behaald, de verenigingen liggen met elkaar op een lijn, maar ook met de gemeente en Sportaal. De partijen denken met elkaar mee. Zo is TVV al verhuisd richting Sportpark Schreurserve en hebben de verenigingen in hun plannen ook nagedacht over de heraanleg van de waterloop door het sportpark, zodat er ook rekening gehouden

wordt met de gemeentelijke plannen voor grondwateroverlast. Aan de andere kant is er al snel een nieuw kunstgrasveld met verlichting aangelegd op het sportpark en is het sportpark meegenomen in de totale clusteropgave. De eerste geluiden zijn daarom positief als het aankomt op effectiviteit van het netwerk. Echter is de cluster nog in de beginfase en moeten er nog een aantal dingen besproken, zoals de financiële situaties van de clubs, maar ook moeten de plannen nog definitief goedgekeurd worden en moeten die ook nog uitgevoerd worden.

Ook voor het laatste netwerk wordt er antwoord gegeven op de eerste sub-vraag Q1: *“Tot welke typen network governance behoren de verschillende netwerken en hoe passend zijn de effectiviteitscondities met het type network governance van de netwerken?”*. Het netwerk van Sportpark Schreurserve heeft kenmerken gehad van alle drie de typen network governance. Het is daarom lastig te zeggen of de matching van de netwerkkenmerken met het netwerktype daadwerkelijk leidt tot effectievere samenwerking. Echter wil het netwerk met een beheersstichting wel meer richting een NAO toe. Volgens de theorie zou een shared governance effectief moeten werken met de kenmerken van het netwerk. Het netwerk lijkt weinig bemiddeling nodig te hebben, maar toch denken de verenigingen dit wel nodig te hebben om de belangen goed te kunnen behartigen. Hetzelfde geldt voor het aantal deelnemers. Het netwerk heeft een laag deelnemersaantal, maar dit betekent niet dat de verenigingen denken dat de transacties en communicatie simpel genoeg is om zonder overkoepelende organisatie het netwerk te blijven te organiseren. Een hoge doelovereenkomst is in elke vorm van network governance nuttig en maakt daarom weinig verschil welk type network governance er gekozen wordt. Als het gaat om netwerkexpertise, daalt de behoefte daaraan bij CVV Sparta Enschede, omdat het als grootste club het minst afhankelijk is van andere clubs en daarnaast ook over de meeste expertise beschikt, wat juist de andere clubs meer afhankelijk maakt van CVV Sparta Enschede. Voor CVV Sparta Enschede zou op dat gebied een shared governance gepaster zijn, omdat het weinig nodig heeft van de andere verenigingen los van het noodzakelijke. De andere verenigingen hebben het meeste baat aan een beheersstichting, zodat ze gebruik kunnen maken van elkaars expertise en faciliteiten, wat lastiger is bij een shared governance, en er ook geen discrepantie ontstaat in individuele behoeften van een lead organization ten opzichte van de collectieve behoeften.

Tabel 6.5.4: Overeenkomst effectiviteitscondities Sportpark Schreurserve en typen network governance

	Vertrouwensdichtheid	Aantal deelnemers	Doelovereenkomst	Behoefte aan netwerkexpertise
Schreurserve	Hoog	Laag	Hoog	Gematigd
Shared governance	Hoog	Laag	Hoog	Laag
Lead organization	Laag	Gematigd	Gematigd tot laag	Gematigd
NAO	Gematigd	Gematigd tot veel	Gematigd tot hoog	Hoog

Als laatste wordt er antwoord gegeven op de tweede sub-vraag: *“Welke lokale factoren zijn er aanwezig binnen de verschillende netwerken en in hoeverre beïnvloeden deze factoren de effectiviteit van de netwerken in het in het bereiken van hun doelen in de clusteropgave?”*. Op het gebied van lokale factoren zijn er geen grote invloeden gevonden. Wat wel benoemd is, is dat de verenigingen tijd nodig hebben om aan elkaar te wennen, maar dit lijkt in eerste instantie goed te gaan. Sterker nog, de clubs zien de cultuurverschillen als aanvullingen (Coskun, 2023; Interview 2, 2024; Interview 7, 2025). Dit betreft de samenwerking tussen CVV Sparta Enschede en TVV, die het clubgebouw al met elkaar delen. Uiteindelijk is het de bedoeling dat alle vier de clubs bij elkaar in het gebouw komen. Hoewel het tot nu toe geen grote impact heeft gemaakt op de samenwerking en daar ook geen aanwijzingen voor zijn, moet het nog blijken of de culturele verschillen een impact gaan hebben op het moment dat alle vier de verenigingen een clubgebouw met elkaar delen.

7. Conclusie

De laatste hoofdstuk betreft het antwoord op de onderzoeksvraag geformuleerd in de introductie. Naast het antwoord op de onderzoeksvraag, wordt er gereflecteerd op het verloop van het onderzoek. Dit wordt gedaan aan de hand van de beperkingen van het onderzoek en de aanbevelingen voor een vervolgonderzoek.

7.1 Antwoord onderzoeksvraag

In de introductie is de volgende onderzoeksvraag geïntroduceerd: *“Tot welke typen network governance behoren de verschillende clusternetwerken en in welke mate beïnvloeden lokale factoren en de match tussen de effectiviteitscondities en type network governance de effectiviteit van de netwerken in het bereiken van de doelen van alle deelnemers in de clusteropgave?”*. Alle netwerken zijn een combinatie van de typen network governance. Daarom kan er niet geconcludeerd worden of een bepaald netwerktype de optimale effectiviteit bereikt wanneer de vier condities in praktijk precies overeenkomen met de theorie. Desondanks geven de resultaten nieuwe inzichten betreffende de relatie tussen de condities en het type network governance, omdat alle typen network governance wel een of meerdere keren gedeeltelijk terugkomen in de netwerken. Voor de lokale factoren geldt dat ze potentieel de samenwerking kunnen beïnvloeden, maar uit de resultaten blijkt dit maar beperkt het geval is. Wel is het belangrijk dat cultuurverschillen erkend en besproken worden, zodat de verenigingen elkaar beter leren begrijpen en misschien de verschillen zelfs tot een positief effect kunnen laten leiden. Om de conclusie te verduidelijken worden eerst de condities en de relatie met de type network governance een voor een besproken en daarna wordt ook de invloed van elke lokale factor een voor een besproken.

7.1.1 Match effectiviteitscondities en type network governance

Aan de hand van dit onderzoek blijkt dat voor optimale effectiviteit *vertrouwensdichtheid* in alle typen network governance hoog moet zijn. Bij een lage vertrouwensdichtheid, worden de organisaties wantrouwend naar elkaar en zijn ze minder bereid om eigen belangen los te laten voor de netwerkdoelen. Als voorbeeld kan Diekman-Oost aangehaald worden, waarbij het vertrouwen in Sportclub Enschede bij de andere verenigingen laag lag. Toen er besloten werd dat Sportclub Enschede toch op Diekman-Oost terecht zou komen, moest daar hevig bemiddeld worden. Ondanks dat de clubs elkaar weer op enige mate vertrouwen, heeft dit wel het proces vertraagt en komen er af en toe kleine ergernissen naar boven wat de samenwerking niet bevordert. Kortom, een lage vertrouwensdichtheid voorkomt niet het halen van doelen, maar kan wel voor vertraging zorgen. Ook is duidelijk dat voor een shared governance vertrouwensdichtheid altijd hoog moet zijn. Wanneer de

vertrouwensdichtheid lager dan hoog is, is er altijd bemiddeling nodig. Zonder bemiddeling vanuit een andere partij, leken een paar netwerken gedoemd te mislukken. Vrijwel alle partijen geven dit ook aan.

Over het *aantal deelnemers* geeft het onderzoek alleen resultaten over een laag aantal deelnemers. Aan de hand van dit onderzoek kan gesteld worden dat er geen relatie is tussen een laag aantal deelnemers en het type network governance. Een laag aantal deelnemers zou effectief kunnen werken met een shared governance, maar ook met een lead organization of NAO. De theorie wordt hiermee gedeeltelijk bevestigd. In de theorie wordt namelijk benoemd dat deelnemers zich meer bezig moeten gaan houden met coördineren en sommige netwerkkwesties kunnen genegeerd gaan worden.

Net als voor vertrouwensdichtheid lijkt *doelovereenkomst* ook voor elke type network governance belangrijk. In de theorie wordt benoemd dat een netwerk in hoe dan ook niet effectief is als er geen doelovereenkomst is. De resultaten bevestigen dit. Als voorbeeld kan hier MFSA-Oost voor gebruikt worden. De clubs vertrouwden elkaar wel, maar voor Avanti Wilskracht was de noodzaak om de MFSA te realiseren lager dan voor de andere twee clubs. Omdat er voor Avanti Wilskracht geen belangrijke doelen te behalen waren, was de doelovereenkomst laag en uiteindelijk stapte Avanti Wilskracht uit de samenwerking en ging de MFSA niet door. Met en zonder bemiddeling lukte het niet om de MFSA te realiseren. Het is dus belangrijk dat er doelovereenkomst op de grote lijnen is, anders heeft een netwerk geen nut. Over details kan wel verschillen zonder dat dit het netwerk beïnvloedt, maar ook hier geldt, hoe hoger de doelovereenkomst, hoe hoger de effectiviteit van het netwerk. Dit is niet afhankelijk van het type network governance

Als laatste is er nog *behoefte aan netwerkexpertise*. Voor de meeste casussen was de behoefte aan netwerkexpertise beperkt tot twee redenen. Door de gemeente is er namelijk een minimum gesteld aan het aantal leden dat de clubs bij elkaar moeten hebben om een MFSA te realiseren. De clubs hebben elkaar dus nodig om dit minimum te bereiken. Voor de clubs die moesten verhuizen was er behoefte aan de bereidwilligheid van andere verenigingen om hen op te vangen op hun sportpark. Wel valt op dat er bij grote clubs meer kennis en kunde is doordat ze simpelweg beschikken over meer menselijk kapitaal, waardoor de kleine clubs op professioneel gebied behoefte kunnen hebben aan een grotere club. Dit is goed terug te zien op Sportpark Schreurserve, waarbij CVV Sparta Enschede in de beginfase het initiatief en de leiding nam. Door de verschillen in omvang van de clubs, kan het zijn dat een kleine club een 'underdogrol' gaat aannemen en een grote club juist de boventoon gaat voeren. Meerdere clubs uit meerdere netwerken waren hier bewust van en probeerden dit zelf al te voorkomen. Een van de oplossingen die naar voren kwam, was een parkstichtingsbeheer op te richten of een parkmanager aan te stellen. Dit zou ervoor kunnen zorgen dat de expertises, maar ook de belangen van alle partijen goed gemanaged worden. Dit is een vorm van een NAO en dus bevestigt dit de theorie, dat wanneer er een hogere behoefte aan expertise ontstaat, een NAO het meest geschikt is.

7.1.2 Invloed lokale factoren

In dit onderzoek zijn vijf verschillende lokale factoren meegenomen: locatie, religie, etniciteit, sociale klasse en rivaliteit. In deze paragraaf wordt invloed van deze lokale factoren een voor een besproken, zodat het antwoord geeft op de onderzoeksvraag. De *locatie* beïnvloedt in sommige gevallen de samenwerking. Dit betreft in deze casussen niet de afstand of wijkgebondenheid zoals in de theorie benoemd werd, maar de accommodatie van de club zelf. Verenigingen zijn meer bereidwillig te verhuizen als er een beter alternatief en genoeg doorgroeimogelijkheden zijn op de nieuwe locatie dan op de oude locatie. Wanneer er een beter alternatief ontstaat, dan zijn clubs bereid om andere locatiefactoren zoals afstand of historie los te laten. Of wijkgebondenheid de samenwerking zou beïnvloeden, kan niet geconcludeerd worden, omdat alle verhuizende clubs niet aan een wijk gebonden waren.

Religie en geloofsovertuiging wordt door de meeste clubs gezien als sentiment dat speelt onder de oudere leden van de club. Dit betreffen wel de christelijke en katholieke clubs. Volgens deze verenigingen zou religie en geloofsovertuiging een paar decennia terug wel de samenwerking kunnen beïnvloeden, maar omdat religie meer naar de achtergrond is verschoven, is hier geen sprake meer van. Toch kan er niet gesteld worden dat religie en geloofsovertuiging helemaal geen rol meer spelen. Dit was te zien in MFSA-Zuid, waarbij twee clubs waar geloof op de voorgrond speelt elkaar niet konden vinden op geloofsovertuigingen, waardoor de samenwerking stuk liep. Dus voor alle clubs die op dit moment betrokken zijn bij het clusterproces spelen religie en geloofsovertuiging geen rol, maar in een andere context zou dit wel de samenwerking kunnen beïnvloeden.

Etniciteit gaat een beetje hand in hand met religie en geloofsovertuiging, omdat religie en geloofsovertuiging vaak onderdeel is van een bepaalde cultuur. De meeste clubs geven aan dat ze geen etniciteit representeren en leden met verschillende etniciteit hebben. Er zijn een paar clubs die wel een etniciteit representeren. Er kan niet gesteld worden dat etniciteit een belangrijke rol speelt in de samenwerkingen tussen de verenigingen. De verenigingen merken wel dat er soms wat cultuurverschillen zijn hierdoor, maar als ze hierover met elkaar praten, ze elkaar goed begrijpen en ook rekening met elkaar houden. Sterker nog, een paar verenigingen zien de cultuurverschillen zelfs als een verrijking van hun sportpark. Hierdoor stijgt namelijk de variatie van activiteiten en kantine-aanbod. Leden van clubs komen in aanmerking met culturen waar ze niet eerder mee in aanraking zijn gekomen en dit leidt vaak tot positieve ervaringen, waardoor de clubs ook beter samengaan. Toch geldt voor etniciteit hetzelfde als voor religie en geloofsovertuigingen. Wanneer twee clubs binnen een netwerk hun etniciteit op de voorgrond hebben staan, kan het zijn dat het gaat botsen als deze twee etniciteiten te veel verschillen of wanneer er historische frictie bestaat tussen deze twee

etniciteiten. Ook kan het zijn dat dezelfde etniciteiten voor frictie zorgen, omdat ze elkaar als concurrenten gaan zien.

Betreffende *sociale klasse* zijn er geen eenduidige resultaten gevonden. Deze tegenstrijdige resultaten kunnen verklaard worden, doordat de term sociale klasse gevoelig ligt. Uit meerdere interviews vanuit verschillende organisaties kwam de uitspraak in de trant van “ik moet oppassen hoe ik dit verwoord” naar voren op de vraag of sociale klasse een rol speelt in de samenwerkingen. Clubs geven niet aan of ze veel leden uit een hoge sociale of lage sociale klasse hebben, omdat ze deze termen liever lijken te mijden. Wel wordt de term volksclub genoemd, dat duidt op veel leden uit de arbeidersklasse in de vereniging. Deze gevoeligheid kan ervoor zorgen dat clubs niet hun achterste van de tong laten zien en hierdoor sociaal gewenste antwoorden gaven, terwijl er wel sprake was van beïnvloeding.

Als laatste is er *rivaliteit*. Hoewel er binnen Enschede regelmatig een wedstrijd gestaakt wordt en de eerste elftallen vaak bij elkaar in de competitie spelen, lijken er tussen de besturen geen problemen te zijn op dit gebied. Gebeurtenissen op het veld worden niet meegenomen naar de besprekingen. Soms spelen er onder leden wel rivaliteitsgevoelens, maar net als voor religie en geloofsovertuiging beperkt dit zich tot met name de oudere leden binnen de vereniging. Uit meerdere interviews komt naar voren dat rivaliteitsgevoelens onder jonge leden beperkt is.

Kortom, de meeste lokale factoren kunnen potentieel de samenwerking beïnvloeden, maar uit de resultaten blijkt dit maar beperkt het geval. Wel is het belangrijk dat cultuurverschillen erkend en besproken worden, zodat de verenigingen elkaar beter leren begrijpen en misschien de verschillen zelfs tot een positief effect kunnen laten leiden.

7.2 Discussie en aanbevelingen

Het onderzoek eindigt met een reflectie, waarbij de limitaties en aanbevelingen worden besproken. Zoals elk onderzoek zijn er een aantal beperkingen en variabelen die niet zijn meegenomen, maar wel van invloed hadden kunnen zijn. Deze variabelen zouden kunnen worden meegenomen in een vervolgonderzoek.

7.2.1 Limitaties

De eerste limitatie van het onderzoek betreft betrouwbaarheid. Hoewel er is gepoogd om zoveel mogelijk verenigingen en organisaties te interviewen, is dit maar gedeeltelijk gelukt. Wel is er vanuit netwerk minstens een vereniging gesproken en zijn de gemeente en Sportaal ook geïnterviewd. Om een nog betrouwbaar en gevarieerd beeld te krijgen van voornamelijk diepgaandere doelen en beweegredenen van verenigingen is het belangrijk om alle verenigingen te spreken. De data voor deze verenigingen moesten nu vanuit tweede hand komen, dus uit documenten, websites of vanuit

interviews met andere organisaties. Hoewel deze bronnen al veel informatie gaven, was een diepte-interview beter geweest om meer diepgaandere data te verkrijgen. De reden waarom niet alle verenigingen geïnterviewd zijn, had te maken met gebrek aan respons en in een geval vanwege een afmelding vanwege privéomstandigheden. Over het algemeen waren het kleine verenigingen die niet reageerden. Dit kan te maken hebben met het feit dat deze verenigingen over het algemeen minder capaciteit hebben en dus minder tijd voor een interview met een student. Ook is er niet gesproken met de drie clubs waarbij etniciteit een grote rol in de clubcultuur speelt. Deze clubs zijn alle drie niet groot, waardoor ook voor deze clubs de prioriteit waarschijnlijk niet lag op een interview voor een thesis.

De tweede limitatie betreft de aansluiting van de resultaten op het theoretisch kader. Hoewel de resultaten veel nieuwe inzichten geven over de theorie, moet er wel benoemd worden dat de resultaten beperkt informatie geeft over het effect van een hoog aantal deelnemers op het type network governance en ook over de behoefte aan netwerkexpertise zijn de resultaten beperkt. Daarnaast is er ook geen eenduidige data betreffende de invloed van sociale klasse op samenwerkingen. Aangezien er een bepaalde lading rondom de term zit, had er gekozen moeten worden voor een andere term die meer aanspreekt voor de geïnterviewden.

Als laatste is er de limitatie dat het onderzoek niet generaliserend gebruikt kan worden. De theorie is in praktijk getoetst op een heel specifiek geval. Hierdoor kunnen er vele andere factoren een rol spelen die niet zijn meegenomen in het onderzoek. Om dit zoveel mogelijk te voorkomen zijn er lokale factoren meegenomen in het onderzoek, maar in de interviews kwamen ook andere factoren naar boven, zoals verenigingsomvang en informatievoorziening richting de leden. Hier is niet van tevoren rekening mee gehouden.

7.2.2 Aanbevelingen

De laatste limitatie dient ook als een aanbeveling voor een vervolgonderzoek. Bij een vervolgonderzoek wordt aangeraden om de factoren verenigingsomvang en informatievoorziening richting leden mee te nemen. Verenigingsomvang kan beïnvloeden welke rol een vereniging aanneemt in een netwerk en hoe afhankelijk de club is van andere verenigingen en organisaties. Ook de bemiddeling lijkt minder noodzakelijk te worden wanneer een grote club de noodzaak inziet van het netwerk. Informatievoorziening richting leden is ook voorbijgekomen in interviews. Grote besluiten, zoals het verhuizen naar een ander sportpark of juist andere verenigingen ontvangen, maar ook als het gaat om fusie of het realiseren van een MSFA, moeten langs een algemene ledenvergadering. Dit betekent dat leden de laatste stem hebben of iets wel of niet gaat gebeuren. Bij een gebrekkige informatievoorziening richting de leden toe, kunnen de leden een stem geven terwijl ze niet over alle informatie beschikken. Hierdoor kan zo'n groot besluit tegengehouden of geaccepteerd worden,

terwijl dit tegen de wens van het netwerk in is. Er zijn geen eenduidige resultaten of er een gebrekkige informatievoorziening is geweest. Om dit te bevestigen of te ontkrachten is het belangrijk dat dit wel meegenomen wordt.

Het onderzoek geeft daarnaast ook nieuwe inzichten over de theorie. Omdat de theorie niet volledig aansluit met het onderzoek, kan er gesteld worden dat de theorie in sommige specifieke gevallen, zoals in dit onderzoek, niet volledig de lading dekt. In het onderzoek komt namelijk naar voren dat netwerken ook als het netwerktype niet volledig overeenkomt met de effectiviteitscondities nog steeds effectief kunnen zijn, maar ook dat er behoefte blijft aan bemiddeling. In een vervolgonderzoek zou er onderzocht kunnen worden in welke mate bemiddeling effectief per netwerktype. In een vervolgonderzoek kan er onderzocht worden of er altijd behoefte is aan bemiddeling en in welke mate. Ook kwam naar voren dat vertrouwen en doelovereenkomst belangrijk zijn in de samenwerking. Er zou onderzocht kunnen worden in welke mate deze twee condities altijd aanwezig moeten zijn om succesvol samen te werken ongeacht het netwerktype.

Daarnaast zijn er ook concrete aanbevelingen om de samenwerkingen effectief te laten worden. Deze worden hieronder opgesomd:

- Zet in op het creëren van vertrouwen tussen de partijen.
 - Zorg ervoor dat er altijd gepraat en gecommuniceerd wordt. De meeste problemen die ontstonden in de netwerken werden veroorzaakt door een gebrek aan communicatie. Wanneer een vereniging, de gemeente of Sportaal iets deed zonder duidelijk te communiceren naar de andere partijen, wakte dat irritaties op.
 - Zorg ervoor dat er een partij bij zit om te bemiddelen. Dit zouden de gemeente of Sportaal kunnen doen wanneer er wrijving tussen de verenigingen is en de verhouding vanuit de verenigingen met beide organisaties goed is. Wanneer er spanning tussen de verenigingen en de gemeente of Sportaal zit, dan zou een onafhankelijke partij de beste oplossing zijn, omdat deze geen eigen belangen heeft.
 - Ook wanneer alle partijen geland zijn, is het belangrijk dat de verenigingen met elkaar om tafel blijven zitten. Een externe partij, dus een NAO, lijkt hierbij de beste oplossing. Op deze manier worden alle belangen van alle partijen evenveel meegenomen.
- Zet in op het creëren doelovereenkomst tussen de partijen.
 - Zorg ervoor dat alle partijen altijd de voordelen en de noodzaak van het netwerk in hun achterhoofd houden. Wanneer de noodzaak daalt, is de kans aannemelijk dat een organisatie zich minder inspant voor het netwerk. Als alle partijen de voordelen zien, zijn ze zelf bereidwilliger om mee te denken en mee te doen.
- Bespreek cultuurverschillen met elkaar.

- Uit interviews kwam naar voren dat cultuurverschillen in het begin niet altijd werden besproken, waardoor de verenigingen elkaar niet altijd begrepen. Op het moment dat ze dit wel gingen doen, begrepen ze elkaar beter en ging de communicatie soepeler. Door de verschillen te erkennen en te accepteren, kunnen de verschillen zelfs positief uitpakken.

8. Referenties

- Agranoff, R., & McGuire, M. (2001). *Big Questions in Public Network Management Research*. Journal of Public Administration Research and Theory.
- Avanti Wilskracht. (2023, Oktober 9). *Uitkomst stemming buitengewone algemene Ledenvergadering Avanti Wilskracht*. Opgehaald van [avantiwilskracht.nl](https://www.avantiwilskracht.nl/): <https://www.avantiwilskracht.nl/algemene-informatie/archief-laatste-nieuws?view=article&id=117&catid=13>
- Avanti Wilskracht. (sd). *avantiwilskracht.nl*. Opgehaald van <https://www.avantiwilskracht.nl/>
- Babbie, E. (2016). *The Practice of Social Research: Fourteenth Edition*. Boston, MA, USA : Cengage Learning.
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. *The Qualitative Report*, 13 (4) , 544-559.
- Boonstra, N., & Hermens, N. (2011). *De maatschappelijke waarde van sport. Een literatuurreview naar de inverdieneffecten van sport*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Brink, R. (2024, Juni 21). Enschedese voetbalclub CVV Achilles 100 jaar: 'We kijken hier naar elkaar om'. (1Twente, Interviewer)
- CBS. (2024, September 27). *Kerncijfers wijken en buurten 2022*. Opgehaald van opendata.cbs.nl: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85318NED/table?ts=1729170367719>
- Chenail, R. J. (2009). Interviewing the investigator: Strategies for addressing instrumentation and researcher bias concerns in qualitative research. *The Weekly Qualitative Report Vol. 2 (3)*, 14-21.
- Coskun, Y. (2023, December 4). Turkse voetballers TVV wonen in bij Sparta: 'Jullie brengen met die barbecue nieuwe cultuur mee'. (T. Staal, Interviewer)
- CVV Achilles Enschede. (sd). *Locatie*. Opgehaald van [cvvachilles.nl](https://www.cvvachilles.nl/): <https://www.cvvachilles.nl/locatie>
- CVV Sparta Enschede. (2024, Oktober 14). *Plannen nieuwe accommodatie worden concreet!* Opgehaald van [sparta-enschede.nl](https://www.sparta-enschede.nl/): <https://www.sparta-enschede.nl/plannen-nieuwe-accommodatie-worden-concreet/>
- de Swaan, A. (1994). Identificatie in uitdijende kring. *Amsterdams Sociologisch Tijdschrift*, 20 (3), 6 - 24.
- De Tubanters 1897. (sd). *Voetbalvereniging E.V. & A.C. De Tubanters 1897*. Opgehaald van [tubanters.nl](https://www.tubanters.nl/): <https://www.tubanters.nl/onze-club/historie-4/>
- Della Porta, D. (2008). Comparative analysis: case-oriented versus variable-oriented research. In D. Della Porta, & M. Keating, *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective* (pp. 198-222). Cambridge: Cambridge University Press.
- EFC PW 1885. (sd). *efcpw.nl*. Opgehaald van Historie: <https://www.efcpw.nl/historie>
- Engelbarts, C. (2022, November 29). Victoria en Suryoye hebben uitgewerkt plan, maar wethouder zet er een streep door. 'Mislukt? Ik werd zó boos!'. *Tubantia*.
- EVV Phenix. (sd). *Over Phenix*. Opgehaald van [phenix.nl](https://www.phenix.nl/): <https://www.phenix.nl/historie-van-phenix/>

- FC Aramea. (sd). *Historie*. Opgehaald van fcaramea.nl: <https://www.fcaramea.nl/historie>
- Federatie van Enschedese Voetbalverenigingen. (2023, Mei 24). *Ontwikkelingen Sportpark Schreurserve*. Opgehaald van feenvo.nl: <https://www.feenvo.nl/fev/ontwikkelingen-sportpark-schreurserve/>
- Fort, R., & Maxcy, J. (2003). Competitive Balance in Sport Leagues: An Introduction. *Journal of Sport Economics*, 4 (2), 154-160.
- Gemeente Enschede. (2019). *Gemeentebegroting 2019*. Enschede: Gemeente Enschede.
- Gemeente Enschede. (2021). *Voorstel Gemeenteraad B: Haalbaarheidsonderzoek clustering van sportparken in Enschede*.
- Gemeente Enschede. (2023). *Raadsvoorstel Gemeenteraad B: Uitwerking Amendement over Clustering Sportparken*. Enschede.
- Gemeente Enschede. (2023b, September 7). *Presentatie haalbaarheidsonderzoek Multifunctionele Sportaccomodatie Glanerbrug*. Opgehaald van avantiwilskracht.nl: <https://avantiwilskracht.nl/images/2023/Presentatie%20Leden%20Infoavond%20MFA%20Glanerbrug%2007.09.2023%20versie%203%20%201.pdf>
- Gemeenteraad Enschede. (2023). *Besluit Gemeenteraad VII-A: Uitwerking Amendement over Clustering Sportparken*. Enschede: Gemeente Enschede.
- Gemeenteraad Enschede. (2023). *Besluit Gemeenteraad VII-A: Voortgang clustering Sportparken*. Enschede.
- Glanerbrug-Digitaal. (2020, Juni 29). Avanti Wilskracht 90 jaar jong. *Glanerbrug Digitaal*.
- Goertz, G., & Diehl, P. F. (1993). Enduring Rivalries: Theoretical Constructs and Empirical Patterns. *International Studies Quarterly*, 37 (2), 147-171.
- Grant, J., Thornton, J., & Mackie, H. (2013). *Sport, culture and society: an introduction*. Routledge.
- Hasnain-Wynia, R., Sofaer, S., Bazzoli, G. J., Alexander, A., J., Shortell, S. M., . . . Sweney, J. (2003). *Members' Perceptions of Community Care*. Medical Care Research and Review, Vol. 60 (4).
- Havard, C. T., Gray, D. P., James, G., Sharp, L. A., & Schaffer, J. J. (2013). Development of Validation of the Sport Rivalry Fan Perception Scale (SRFPS). *Journal of Sport Behavior*, 36 (1), 45-65.
- Hellegers, B. (2022, Mei 23). 'Sportpark van toekomst' in Glanerbrug stap dichterbij. *Tubantia*.
- Historie Betaald Voetbal. (sd). *SC Enschede*. Opgehaald van [historiebetaaldvoetbal.nl](https://historiebetaaldvoetbal.nl/enschede/): <https://historiebetaaldvoetbal.nl/enschede/>
- Huberman, M. A., & Miles, M. B. (1994). Data Management and Analysis Methods. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln, *Handbook of qualitative research* (pp. 428-444). Thousand Oaks, Californië, USA: Sage Publications Inc.
- Jagai, R. (2023, Juni 21). Hoe SVV als eerste voetbalclub in Enschede de vinger opstak, maar nu met lege handen dreigt te staan. (1Twente, Interviewer)
- Jones, C., Hesterley, W. S., & Borgatti, S. P. (1997). A General Theory of Network Governance: Exchange Conditions and Social Mechanisms. *The Academy of Management Review* (4) Vol. 22, 911-945.

- Kapucu, N., & Hu, Q. (2020). Introduction: Networks and Network Governance. In N. Kapucu, & Q. Hu, *Network Governance* (pp. 3 - 22). New York: Taylor & Francis.
- Lensvelt, T. (2004). *Voetbal in de klei: Opkomst en ontwikkeling van honderd jaar voetbalsport in het Land van Heusden en Altena (onvoltooid manuscript)*. Dussen.
- Louwes, W. (2023, Maart 31). Wethouder voelt zich 'gegijzeld', drie clubs teleurgesteld: hoe moet het verder met de voetbaltempel in Enschede-Zuid? *1Twente*. Opgehaald van 1.
- Martelli, M. F., Nicholson, K., Zasler, N. D., & Bender, M. C. (2012). Assessing and Addressing Response Bias. *Brain injury medicine: Principles and practice*, 1415-1436.
- McEvily, B., Perrone, V., & Zaheer, A. (2003). Trust as an Organizing Principle. *Institute for Operations Research and the Management Sciences (INFORMS)*, 91-103.
- McPherson, M., Smith-Lovin, L., & Cook, J. M. (2001). *Birds of a Feather: Homophily in Social Networks*. *Annual review of sociology*, 27 (1).
- Moskalenko, S., McCauley, C., & Rozin, P. (2006). Group Identification under Conditions of Threat: College Students' Attachment to Country, Family, Ethnicity, Religion, and University Before and After September 11, 2001. *Political Psychology*, 27 (1), 77-97.
- Mulier Instituut. (2015). *Sport is nog steeds van de elite*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Nickerson, R. S. (1998). Confirmation bias: A ubiquitous phenomenon in many guises. *Review of general psychology Vol. 2* (2), 175-220.
- NISB. (2011). *Leren van Meedoen: Bron van kennis en ervaring*. Ede: Nederlands Instituut voor Beweging.
- Noabersport. (sd). *Over Noabersport*. Opgehaald van noabersport.nl: <https://noabersport.nl/over-ons/>
- NOC*NSF. (2022). *Zo sport Nederland: Belangrijkste trends en ontwikkelingen in sportdeelname 2022*.
- Persoonlijke communicatie. (2024, November 25). Toekomst Accommodatie Schreurserve. Enschede, Overijssel, Nederland.
- Powell, W. W. (1990). Neither Market nor Hierarchy: Network Forms of Organization. *Organizational Behavior Vol. 12*, 295-336.
- Provan, K. G., & Kenis, P. (2008). Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 229 - 252.
- S.V. Vosta. (sd). *Historie*. Opgehaald van vosta-voetbal.nl: <https://www.vosta-voetbal.nl/historie>
- Salazar, M. K. (1990). Interviewer Bias: How It Affects Survey Research. *Aahin Journal, Vol. 38* (12), 567-572.
- Schmeets, H., & Houben, M. (2023). *Religieuze betrokkenheid in Nederland*. CBS.
- Siero, B. (sd). *Uitleg multifunctionele sportaccommodatie en Noabersport*. Opgehaald van avantiwilskracht.nl: <https://www.avantiwilskracht.nl/laatste-nieuws/herman-olde-hengel-7-tal-toernooi-start-op-30-mei?view=article&id=41:uitleg-multifunctionele-sportaccommodatie-en-noabersport&catid=13>

- Smith, J., & Noble, H. (2014). Bias in research. . *Evidence-based Nursing, Vol. 17 (4)*, 100-101.
- Sportclub Enschede. (sd). *Welkom bij Sportclub Enschede!* Opgehaald van sportclubenschede.nl: <https://www.sportclubenschede.nl/clubinfo>
- Sportlust Glanerbrug. (sd). *Historie*. Opgehaald van sportlust-glanerbrug.nl: <https://sportlust-glanerbrug.nl/historie/>
- Staal, T. (2023, Juni 15). Voetbalclub Achilles Enschede tegen wil en dank van noord naar zuid: 'Dit is pijnlijk'. *Tubantia*.
- Stuij, M., Gooren, G., Koster, M., & van den Bogert, K. (2023). *Coronamaatregelen en sociale ongelijkheid in het amateurvoetbal: Een etnografie van twee voetbalverenigingen*. Utrecht: Mulier Instituut.
- SVV '91. (sd). *Mijn club*. Opgehaald van svv91.sportlink-clubsites.nl: <https://svv91.sportlink-clubsites.nl/mijn-club>
- The Stadium Consultancy. (2020, Oktober 28). Presentatie FEV Vergadering: Clusteropgave Sportparken Gemeente Enschede. Enschede.
- The Stadium Consultancy. (2021). *Haalbaarheidsonderzoek Clustering van Sportparken in Enschede*. Enschede: The Stadium Consultancy.
- Trail, G. T., Robinson, M. J., Dick, R. J., & Gillentine, A. J. (2003). Motives and Points of Attachment: Fans Versus Spectators in Intercollege Athletics. *Sport Marketing Quarterly*, 12 (4), 217-227.
- Tyler, B. D., & Cobbs, J. B. (2015). Rival conceptions of rivalry: why some competitions mean more than others. *European Sport Management Quarterly*, 15 (2), 227-248.
- V.V. Victoria '28. (2024, Mei 24). v.v. *Victoria '28 naar de zaterdag*. Opgehaald van victoria28.nl: <https://www.victoria28.nl/v-v-victoria-28-naar-de-zaterdag/>
- V.V. Victoria '28. (sd). *Geschiedenis*. Opgehaald van victoria.28.nl: <https://www.victoria28.nl/geschiedenis/>
- van den Berg, J. M. (2024, Juni 4). *Stand van zaken proces clustering sportparken (2) [Raadsbrief]*. Opgehaald van enschede.bestuurlijkeinformatie.nl
- van den Berg, J. M. (2024, Juni 4). *Stand van zaken proces clustering sportparken (2) [Raadsbrief]*. Opgehaald van enschede.bestuurlijkeinformatie.nl: enschede.bestuurlijkeinformatie.nl
- van der Meulen, R. (2007). Alle Menschen werden Brüder: Lidmaatschap van sportverenigingen, vriendschappen, kennissenkringen, en interetnisch vertrouwen. *Mens & Maatschappij*, 82 (2), 155-176.
- van der Meulen, R., & Ultee, W. (2006). 'Overbrugger of onderscheider'? hoe frequent ontstaat interetnisch contact via het sportverenigingsleven in Nederland? *Tijdschrift voor Sociologie*, 27 (2), 109-130.
- van Heffen, O., & Klok, P. (2000). Institutionalism: state models and policy processes. In O. van Heffen, J. Kickert, & J. Thomassen, *Governance in Modern Society: Effects, Change and Formation of Government Institutions* (pp. 153-177). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- van Noort, W. (2003). Organisatieproblemen in het amateurvoetbal: Naar een theorie over organisatievernieuwing van verenigingen. *Tijdschrift Sociologie*, 50 (1), 52 - 70.

- Veldboer, L., Boonstra, N., & Duyvendak, J.-W. (2003). *Agressie in de sport: Fysieke en verbale agressie in de Rotterdamse amateursport: ervaringen en verklaringen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Veldboer, L., Boonstra, N., Krouwel, A., & Duyvendak, J. W. (2010). De mixfactor van sport: eenheid en verdeeldheid op het veld. In F. Kemper, *Samenspel: studies over etniciteit, eenheid en verdeeldheid op het veld* (pp. 85-89). Nationaal Instituut voor Beweging.
- Voetbal.nl. (2025). *De Tubanters 1897*. Opgehaald van voetbal.nl.
- Voetbal.nl. (2025). *Phenix*. Opgehaald van voetbal.nl.
- Voetbal.nl. (2025). *SC Enschede*. Opgehaald van voetbal.nl.
- Voetbal.nl. (2025). *Sparta E*. Opgehaald van voetbal.nl.
- Voetbal.nl. (2025). *Sportlust Glanerbrug*. Opgehaald van voetbal.nl.
- Voetbal.nl. (2025). *TVV*. Opgehaald van voetbal.nl.
- Voetbal.nl. (2025). *VOSTA*. Opgehaald van voetbal.nl.
- Voetbal.nl. (sd). *EFC PW 1885*. Opgehaald van voetbal.nl.
- Volker, B., Andriessen, I., & Posthumus, H. (2014). Gesloten werelden? Sociale contacten tussen lager- en hogeropgeleiden. In M. Bovens, P. Dekker, & W. Tiemeijer, *Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland* (pp. 217-233). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Wauters, J. (2016). *Sport als breekijzer? Over het ontstaan en de effecten van interetnische vriendschappen in sportclubs*. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- Yin, R. K. (2003). Designing case studies. *Qualitative research methods*, 5 (14), 359-386.

Referenties Interviews

- (2024, November 21). Interview 1. (T. Schippers, Interviewer)
- (2024, November 25). Interview 2. (T. Schippers, Interviewer)
- (2024, November 28). Interview 3. (T. Schippers, Interviewer)
- (2024, November 28). Interview 4. (T. Schippers, Interviewer)
- (2024, December 17). Interview 5. (T. Schippers, Interviewer)
- (2025, Januari 9). Interview 6. (T. Schippers, Interviewer)
- (2025, Januari 15). Interview 7. (T. Schippers, Interviewer)
- (2025, Januari 20). Interview 8. (T. Schippers, Interviewer)

Appendix A: Coderingschema's

Tabel 4.3.4a: Coderingsschema netwerkfactoren

Organisaties	Relevante betrokken organisaties	Organisaties die in de scope van het onderzoek passen
	Niet-relevante betrokken organisaties	Organisaties die niet in de scope van het onderzoek passen
Besprekingen	Frequentie besprekingen	Het aantal besprekingen dat plaatsvindt
	Leiding	Organisatie neemt de leiding
Doelovereenkomst	Gezamenlijke doelen	Gezamenlijke doelen van het netwerk
	Bewustzijn van doelen	Het bewustzijn per organisatie van de opgestelde gezamenlijke doelen
	Doeldiscrepantie	Verskil in doelen tussen een of meerdere organisaties
Conflictoplossing	Meningsverschillen	Mate van verschillende meningen
	Oplossingsmethode	Manier van oplossen van meningsverschillen
Stabiliteit	Abrupte veranderingen	Mate van abrupte veranderingen die effect hebben gehad op de samenwerking
	Flexibiliteit	Adaptieve vaardigheden om acute veranderingen te doorstaan
Toewijding	Inspanning organisaties	Mate van aanpassen, schikken of initiatiefneming van organisaties
Verhoudingen	Vertrouwen	Mate van vertrouwen in elkaar in het behalen van doelen
	Contact	Mate en vormen van contact tussen organisaties
	Ambitie	Ambitie om verder samen te werken in de toekomst
Afhankelijkheid	Gebondenheid	Mate van gebondenheid aan andere organisaties
Overige netwerkfactoren	Communicatie	Mate van communicatie naar elkaar of naar leden

Tabel 4.3.4b: Coderingsschema lokale factoren

Locatie	Wijkgebondenheid	Mate van binding met de wijk op huidige / oude locatie
	Afstand	Afstand tussen oude en nieuwe locatie

	Accommodatie	Mate van tevredenheid over nieuwe accommodatie t.o.v. de huidige / oude
	Ledenverlies	Mate van angst dat leden stoppen of overstappen naar een andere vereniging
Religie	Representativiteit religie	Mate van representativiteit van verenigingen qua religie of geloofsovertuiging
	Beïnvloeding religie	Mate van beïnvloeding op samenwerking door religie of geloofsovertuiging
Etniciteit	Representativiteit etniciteit	Mate van representativiteit van verenigingen qua etniciteit
	Beïnvloeding etniciteit	Mate van beïnvloeding op samenwerking door etniciteit
Sociale klasse	Representativiteit sociale klasse	Mate van representativiteit van verenigingen qua sociale klasse
	Beïnvloeding sociale klasse	Mate van beïnvloeding op samenwerking qua sociale klasse
Rivaliteit	Sportieve rivaliteit	Mate van sportieve rivaliteit tussen verenigingen op de (toekomstig) zelfde sportcomplex
	Bestuurlijke rivaliteit	Mate van bestuurlijke rivaliteit tussen verenigingen op de (toekomstig) zelfde sportcomplex
	Beïnvloeding sportieve rivaliteit	Mate van beïnvloeding op het gebied van sportieve rivaliteit tussen verenigingen op de (toekomstig) zelfde sportcomplex
	Beïnvloeding bestuurlijke rivaliteit	Mate van beïnvloeding op het gebied van bestuurlijke rivaliteit tussen verenigingen op de (toekomstig) zelfde sportcomplex
Overige lokale factoren	Bestuursvisie	Algehele visie van bestuur
	Clubidentiteit	Algehele identiteit van club
	Organisatieomvang	Omvang van het organisatorische gedeelte van de club

Tabel 4.3.4 Coderingsschema effectiviteit

Thema	Code	Beschrijving
Doelen	Vooropgestelde doelen	Belangrijke doelen van specifieke vereniging

Voorwaarden	Vooropgestelde voorwaarden	Belangrijke voorwaarden voor specifieke vereniging
Resultaten	Behaalde doelen	Behaalde doelen van specifieke vereniging
	Niet-behaalde doelen	Doelen van een specifieke vereniging die niet behaald zijn
	Meegenomen voorwaarden	Voorwaarden die zijn meegenomen in het proces
	Niet-meegenomen voorwaarden	Voorwaarden die bewust of onbewust niet zijn meegenomen in het proces
	Bijkomende positieve resultaten	Niet van tevoren uitgesproken positief resultaat
	Bijkomende negatieve resultaten	Niet van tevoren uitgesproken negatief resultaat

Appendix B: Schematische overzichten van lokale factoren, doelen en voorwaarden per vereniging

MFSA-Zuid / Enschede-Zuid

Tabel 6.1.2: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden V.V. Victoria '28

Lokale factor	V.V. Victoria '28	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: N.v.t. Wijkgebondenheid: Hoog Hechting aan locatie: Hoog	Invloed, wijkgebondenheid komt terug in doelen
Religie	Van oorsprong katholiek, nu niet meer	Geen invloed
Etniciteit	Gevarieerd	Geen invloed
Sociale klasse	Zowel hoge als lage sociale klassen	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: FC Aramea, SVV '91, CVV Achilles Enschede	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Focus op jeugdafdeling • Bezig met ledenbinding • Zet zich in voor de wijk	Invloed, inzet voor de wijk komt terug in doelen
Doelen	Status	
Steunpunt in de wijk	Potentie om behaald te worden	
Huisvesting bieden aan externe organisaties	Potentie om behaald te worden	
Voorwaarden	Status	
Hogere capaciteit qua velden en kleedkamers	Potentie om behaald te worden, op dit moment wel een meningsverschil	

Tabel 6.1.3: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden FC Aramea

Lokale factor	FC Aramea	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: N.v.t. Wijkgebondenheid: Gemiddeld	Geen invloed

	Hechting aan locatie: Onbekend	
Religie	Syrisch-Orthodox	Invloed, religie terug te vinden in clubidentiteit
Etniciteit	Overwegend Aramees	Invloed, etniciteit is terug te vinden in clubidentiteit
Sociale klasse	Onbekend	Onbekend
Rivaliteit	Bestuurlijk: Suryoye-Mediterraneo Sportief: V.V. Victoria '28, SVV '91, CVV Achilles Enschede	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Focus op Aramese gemeenschap • Bevorderen integratie van jong en oud • Focus op normen en waarden	Invloed, clubidentiteit is belangrijk
Doelen	Status	
Vervanging van kleedkamers en kantine	Potentie om behaald te worden	
Voorwaarden	Status	
Het blijven representeren van Aramese gemeenschap	Potentie om behaald te worden	

Tabel 6.1.4: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden SVV '91

Lokale factor	SVV '91	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: Groot Wijkgebondenheid: Laag Hechting aan locatie: Gemiddeld	Invloed, het gaat hier vooral om de locatie, waarbij de club nog een eigen clubgebouw heeft
Religie	Gevarieerd	Geen invloed
Etniciteit	Overwegend Surinaams	Invloed, etniciteit is terug te vinden in clubidentiteit
Sociale klasse	Onbekend	Onbekend

Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: V.V. Victoria '28, FC Aramea, CVV Achilles Enschede	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Representeren van Surinaamse gemeenschap • Opvang voor andere culturen zonder thuisbasis	Invloed, clubidentiteit is belangrijk
Doelen	Status	
Betere accommodatie inclusief extra kunstgrasveld	Potentie om behaald te worden, nu nog meningsverschil	
Voorwaarden	Status	
Blijven representeren van de Surinaamse gemeenschap	Potentie om gedeeltelijk behaald te worden, eigen clubgebouw is uitgesloten, wordt gesproken over andere vormen van representatie	

Tabel 6.1.5: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden CVV Achilles Enschede

Lokale factor	CVV Achilles Enschede	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: Groot Wijkgebondenheid: Laag Hechting aan locatie: Hoog	Invloed, vereniging wil minstens dezelfde faciliteiten als op de huidige locatie
Religie	Christelijk	Geen invloed
Etniciteit	Gevarieerd	Geen invloed
Sociale klasse	Gevarieerd	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: V.V. Victoria '28, FC Aramea, SVV '91	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Hoog niveau aanbieden aan jeugd • Veel aandacht voor sociale aspect	Invloed, clubidentiteit is belangrijk

	• Omkijken naar elkaar	
Doelen	Status	
Professionele faciliteiten aanbieden voor jeugd	Potentie om behaald te worden	
Voorwaarden	Status	
Clubidentiteit moet terugkomen in het complex	Potentie om behaald te worden	

MFSA-Oost / Glanerbrug

Tabel 6.2.2: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden Avanti Wilskracht

Lokale factor	Avanti Wilskracht	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: N.v.t. Dorpsgebondenheid: Hoog Hechting aan locatie: Hoog	Invloed, noodzaak om te investeren in sportpark is laag
Religie	Rooms-Katholiek	Geen invloed
Etniciteit	Onbekend	Onbekend
Sociale klasse	Onbekend	Onbekend
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: GVV Eilermark, Sportlust Glanerbrug	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Meer dan alleen voetbal • Maatschappelijk inzetten • Trots op accommodatie	Invloed, clubidentiteit is doorslaggevend
Doelen	Status	
Breder en kwalitatief hoger sportaanbod aanbieden voor Glanerbrug	Gedeeltelijk behaald, MFSA is van de baan, maar samenwerking blijft	
Maatschappelijk inzetten voor Glanerbrug	Gedeeltelijk behaald, MFSA is van de baan, samenwerking blijft	

Voorwaarden	Status
Clubidentiteit moet behouden blijven	Niet behaald, werd ingezet op fusie

Tabel 6.2.3: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden GVV Eilermark

Lokale factor	GVV Eilermark	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: N.v.t. Dorpsgebondenheid: Hoog Hechting aan locatie: Gemiddeld	Geen invloed
Religie	Geen	Geen invloed
Etniciteit	Gevarieerd	Geen invloed
Sociale klasse	Arbeidersklasse	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: Avanti Wilskracht, Sportlust Glanerbrug	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Meer dan alleen voetbal • Maatschappelijk inzetten • Arbeidersvereniging	Invloed, komt terug in doelen
Doelen	Status	
Vernieuwing sportcomplex	Potentie om gedeeltelijk behaald te worden	
Toekomstbestendig blijven	Potentie om behaald te worden	
Maatschappelijk inzetten voor Glanerbrug	Gedeeltelijk behaald, MFSA is van de baan, samenwerking blijft	
Breed en kwalitatief hoog sportaanbod aanbieden voor Glanerbrug	Gedeeltelijk behaald, MFSA is van de baan, maar samenwerking blijft	
Voorwaarden	Status	

Genoeg ruimte voor alle clubs op sportcomplex	Potentie om behaald te worden
---	-------------------------------

Tabel 6.2.4: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden Sportlust Glanerbrug

Lokale factor	Sportlust Glanerbrug	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: N.v.t. Dorpsgebondenheid: Hoog Hechting aan locatie: Hoog	Geen invloed
Religie	Christelijk van oorsprong	Geen invloed
Etniciteit	Onbekend	Onbekend
Sociale klasse	Onbekend	Onbekend
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: Avanti Wilskracht, GVV Eilermark	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	- Christelijke voetbalvereniging - Dorpsgebonden	Geen invloed
Doelen	Status	
Nieuw onderkomen vinden	Potentie om behaald te worden	
Toekomstbestendig blijven	Potentie om behaald te worden	
Eén Glanerbrugse sportvereniging	Gedeeltelijk behaald, fusie met GVV Eilermark, maar niet met Avanti Wilskracht	
Voorwaarden	Status	
Genoeg ruimte voor alle clubs op sportcomplex	Potentie om behaald te worden	

Sportcampus Diekman-Oost

Tabel 6.3.2: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden De Tubanters 1897

Lokale factor	De Tubanters 1897	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: N.v.t. Wijkgebondenheid: Gemiddeld Hechting aan locatie: Hoog	Geen invloed
Religie	Gevarieerd	Geen invloed

Etniciteit	Gevarieerd	Geen invloed
Sociale klasse	Hogere sociale klasse	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: Sportclub Enschede, EFC PW 1885	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Visie op jeugdvoetbal • Gedragsregels en sociale veiligheid staan hoog in het vaandel • Sociaal-maatschappelijk inzetten	Geen invloed
Doelen	Status	
Efficiënter worden op organisatorisch gebied	Potentie om behaald te worden	
Voorwaarden	Status	
Genoeg ruimte behouden voor de club	Behaald	

Tabel 6.3.3: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden Sportclub Enschede

Lokale factor	Sportclub Enschede	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: Klein Wijkgebondenheid: Onbekend Hechting aan locatie: Hoog	Geen invloed
Religie	Onbekend	Onbekend
Etniciteit	Onbekend	Onbekend
Sociale klasse	Onbekend	Onbekend
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: De Tubanters 1897, EFC PW 1885	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Trots op rijke historie • Voormalig grootste club van Enschede	Invloed, trots op historie komt terug in houding van de club

Doelen	Status
Nieuw accommodatie vinden	Behaald
Voorwaarden	Status
Eigen kantine en vergaderruimtes behouden	Behaald

Tabel 6.3.4: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden EFC PW 1885

Lokale factor	EFC PW 1885	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: Klein Wijkgebondenheid: Laag Hechting aan locatie: Laag	Invloed, welwillendheid om te verhuizen werd vergroot
Religie	Gevarieerd	Geen invloed
Etniciteit	Overwegend wit, geen representativiteit	Geen invloed
Sociale klasse	Van oorsprong hoge sociale klasse, tegenwoordig gevarieerd	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: De Tubanters 1897, Sportclub Enschede	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	• Oudste club van Enschede en Oost-Nederland • Focus op seniorenvoetbal • Traditie en gezelligheid is belangrijk	Geen invloed
Doelen	Status	
Beter en vaker te bespelen velden	Behaald	
Maatschappelijk inzetten	Potentie om behaald te worden	

Breed sportaanbod op het complex	Gedeeltelijk behaald
Komst van een MFSA	Niet behaald
Voorwaarden	Status
Huidige locatie moet minstens aan dezelfde eisen voldoen als oude locatie	Behaald

Sportpark Schreurserve

Tabel 6.4.2: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden CVV Sparta Enschede

Lokale factor	CVV Sparta Enschede	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: N.v.t. Wijkgebondenheid: Hoog Hechting aan locatie: Hoog	Invloed, samenwerkingen met partners in de buurt komt terug in doelen
Religie	Christelijk	Geen invloed
Etniciteit	Gevarieerd	Geen invloed
Sociale klasse	Gevarieerd	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: SV Vosta	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	- Grootste club van Enschede - Maatschappelijk ondernemende vereniging - Focus op kwaliteitsaanbod voor jeugd en senioren	Invloed, komt terug in doelen van de club
Doelen	Status	
Verouderde kantine en kleedkamers opknappen	Potentie om behaald te worden	
Ruimte aanbieden voor sport- en welzijnspartners	Potentie om behaald te worden	

Parkeer- en veiligheidsprobleem oplossen	Potentie om behaald te worden
Veldcapaciteit uitbreiden en verbeteren	Potentie om behaald te worden; gedeeltelijk al behaald door nieuw kunstgrasveld met verlichting
Voorwaarden	Status
Geen extra zaterdagclub op het sportcomplex	Behaald
Geen extra club met jeugd op het sportcomplex	Behaald
Extra club op het sportcomplex accepteert plannen van CVV Sparta Enschede en SV Vosta	Behaald
Ruimte overhouden om eventueel in de toekomst een sporthal te bouwen	Potentie om behaald te worden

Tabel 6.4.3: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden S.V. Vosta

Lokale factor	S.V. Vosta	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: N.v.t. Wijkgebondenheid: Hoog Hechting aan locatie: Hoog	Invloed, samenwerkingen met buurt komt terug in doelen van de club
Religie	Rooms-katholiek van oorsprong	Geen invloed
Etniciteit	Onbekend	Onbekend
Sociale klasse	Volksclub	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Nee Sportief: CVV Sparta Enschede	Geen invloed
Clubidentiteit / Clubvisie	- Zet zich in voor buurt en maatschappij - Rooms-katholieke club met een rijke historie - Open club	Invloed, komt terug in doelen van de club
Doelen	Status	

Verouderd clubgebouw opknappen	Potentie om behaald te worden
Ruimte aanbieden buurtactiviteiten	Potentie om behaald te worden
Nieuw kunstgrasveld op het hoofdveld	Behaald
Voorwaarden	Status
Club mag niet gaan concurreren met S.V. Vosta	Behaald
Extra club op het sportcomplex accepteert plannen van CVV Sparta Enschede en SV Vosta	Behaald
Tribune richting hoofdveld behouden	Potentie om behaald te worden

Tabel 6.4.4: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden TVV

Lokale factor	TVV	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: Gemiddeld Wijkgebondenheid: Laag Hechting aan locatie: Laag	Geen invloed
Religie	Islamitisch, Aramees christen	Geen invloed
Etniciteit	Turks	Invloed, etniciteit komt terug in doelen en clubidentiteit
Sociale klasse	Gevarieerd	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Onbekend Sportief: Onbekend	Onbekend
Clubidentiteit / Clubvisie	• Representatie Turkse gemeenschap • Multicultureel • Fanatiek	Invloed, komt terug in doelen van de club
Doelen	Status	
Nieuw onderkomen vinden met verbeterde faciliteiten	Behaald	

Voorwaarden	Status
Inzetten voor de Turkse gemeenschap	Behaald

Tabel 6.4.5: Schematisch overzicht lokale factoren, doelen en voorwaarden EVV Phenix

Lokale factor	EVV Phenix	Invloed samenwerking
Locatie	Afstand: Gemiddeld Wijkgebondenheid: Onbekend Hechting aan locatie: Hoog	Invloed, club had graag willen blijven zitten op de huidige locatie
Religie	Onbekend	Onbekend
Etniciteit	Onbekend	Onbekend
Sociale klasse	Volksclub	Geen invloed
Rivaliteit	Bestuurlijk: Onbekend Sportief: Onbekend	Onbekend
Clubidentiteit / Clubvisie	• Volksclub met ons- kent-ons-mentaliteit • Gezelligheid staat voorop • Open karakter	Geen invloed
Doelen	Status	
Nieuw onderkomen vinden	Behaald	
Voorwaarden	Status	
Een jaar langer op huidige sportcomplex blijven zitten	Behaald	
Ruimte voor dartteams	Potentie om behaald te worden	